İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL - EMİRGAN KORUSU TARİHİ KÖŞK BAHÇELERİNİN RESTORASYONU ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

Mimar Kerem İlhami BUĞDAYCIOĞLU
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman
Prof.Dr. Yahya AYAŞLIGİL

Temmuz, 2004

İSTANBUL

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL - EMİRGAN KORUSU TARİHİ KÖŞK BAHÇELERİNİN RESTORASYONU ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

Mimar Kerem İlhami BUĞDAYCIOĞLU
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman
Prof.Dr. Yahya AYAŞLIGİL

Temmuz, 2004

İSTANBUL

Bu çalışma 19/07/2004 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Peyzaj Mimarlığı programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

Prof. Dr. Yahya AYAŞLIGİL (Danışman)
İstanbul Üniversitesi
Orman Fakültesi

Prof. Dr. Ferhat BOZKUŞ
İstanbul Üniversitesi
Orman Fakültesi

Prof. Dr. Hüseyin DİRİK
İstanbul Üniversitesi
Orman Fakültesi

Prof. Dr. Adnan UZUN
İstanbul Üniversitesi
OrmanFakültesi

Doç. Dr. Hakan ALTINÇEKİÇ
İstanbul Üniversitesi
Orman Fakültesi

ÖNSÖZ

Bu çalışma 2002–2004 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde, Sayın Prof. Dr. Yahya AYAŞLIGİL danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu çalışmada İstanbul - Emirgan Korusu'nda bulunan Tarihi Köşk Bahçeleri'nin restorasyonu konusu incelenmiştir. Gelecekte yapılabilecek, uygulamaya yönelik rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanabilmesi amacına yönelik bir ön çalışma yapılması ve bir kaynak - rehber oluşturulması hedeflenmiştir.

Çalışmayı yapmamdaki değerli katkılarından dolayı danışman hocam Sayın Prof. Dr. Yahya AYAŞLIGİL'e saygılarımla teşekkür ederim.

Çalışmanın gelişimine katkılarından dolayı Sayın Prof. Dr. Ferhat BOZKUŞ'a, Sayın Prof. Dr. Hüseyin DİRİK'e, Sayın Prof. Dr. Adnan UZUN'a ve Sayın Doç. Dr. Hakan ALTINÇEKİÇ'e saygılarımla teşekkür ederim.

Yüksek Lisans öğrenimim boyunca bana her zaman destek olan Peyzaj Mimarı Sayın Zeynep Tülin ÖZGEN'e teşekkür ederim.

Yoğun ve zorlu arazi çalışmalarındaki ve çalışmanın tüm aşamalarındaki yardımlarından, ve değerli katkılarından dolayı arkadaşım İlke AKŞEHİRLİ'ye ve ailesine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Arazi çalışmalarında kolaylık sağlayan Emirgan Korusu Park Ve Bahçeler Şefliği ve Bel-Tur çalışanlarına teşekkür ederim.

Her zaman olduğu gibi bu çalışmamda da bana destek olan sevgili aileme ve bana destek veren tüm diğer kişilere teşekkürü borç bilirim.

İstanbul, 2004 Kerem İlhami BUĞDAYCIOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **I**

İÇİNDEKİLER ..... **II**

ŞEKİL LİSTESİ ..... **IV**

TABLO LİSTESİ ..... **IX**

ÖZET ..... **X**

SUMMARY ..... **XI**

1. GİRİŞ **1**

2. GENEL BİLGİLER **5**

3. MALZEME VE YÖNTEM **21**

3.1. MALZEME 21

3.1.1. Araştırma Alanının Biyofiziksel Özellikleri 21

3.1.1.1. Coğrafi Konum *21*

3.1.1.2. İklim *21*

3.1.1.3. Bitki Örtüsü *22*

3.1.2. Araştırma Alanının Kültürel Özellikleri 23

3.1.2.1. Tarihsel Gelişim *23*

3.1.2.2. Meriyetteki İmar Planı Kararları *32*

3.1.2.3. Mülkiyet Analizi (Emirgan Korusu'nun Yakın Çevresi) *34*

3.1.2.4. Arazi Kullanımı (Emirgan Korusu'nun Yakın Çevresi) *34*

3.1.2.5. Mevcut Alan Kullanımı Ve Mekansal Değerlendirme *34*

3.2. YÖNTEM 36

4. BULGULAR **38**

4.1. BİTKİSEL VE YAPISAL DÜZENLEME (GENEL) 38

4.2. "A" ALANI: BATI GİRİŞİ 73

4.3. "B" ALANI: BEYAZ KÖŞK VE YAKIN ÇEVRESİ 74

4.4. "C" ALANI: H-1 İLE BÜYÜK KASKAD-GROTTO ARASINDAKI SU YOLU 87

4.5. "D" ALANI: SARI KÖŞK, BÜYÜK KASKAD-GROTTO, BÜYÜK HAVUZ VE YAKIN ÇEVRESİ 103

4.6. "E" ALANI: SON HAVUZ, KASKAD –GROTTO VE YAKIN ÇEVRESİ 120

4.7. "F" ALANI: SARI KÖŞK'ÜN BATISINDAKİ ALAN 124

4.8. "G" ALANI: PEMBE KÖŞK VE YAKIN ÇEVRESİ 130
4.9. "H" ALANI: KORU'NUN GÜNEYDOĞUSUNDAKİ HARABELER 135
4.10. "I" ALANI: FİDANLIK ALANI 137
4.11. DİĞER ALANLAR, DONATILAR VE GÜNÜMÜZE ULAŞAMAYAN DİĞER ÖNEMLİ YAPILAR 138

5. TARTIŞMA VE SONUÇ 144

5.1. TARTIŞMA 144
5.1.1. Bitkisel Ve Yapısal Düzenlemeye (Genel) Yönelik Öneriler 144
5.1.2. "A" Alanına Yönelik Öneriler 146
5.1.3. "B" Alanına Yönelik Öneriler 148
5.1.4. "C" Alanına Yönelik Öneriler 148
5.1.5. "D" Alanına Yönelik Öneriler 150
5.1.6. "E" Alanına Yönelik Öneriler 150
5.1.7. "F" Alanına Yönelik Öneriler 151
5.1.8. "G" Alanına Yönelik Öneriler 151
5.1.9. "H" Alanına Yönelik Öneriler 153
5.1.10. "I" Alanına Yönelik Öneriler 153
5.1.11. Diğer Alanlara, Donatılara Ve Günümüze Ulaşamayan Diğer Önemli Yapılara Yönelik Öneriler 153
5.2. SONUÇ 154

KAYNAKLAR 162

EKLER 169

ÖZGEÇMİŞ 170

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 : Yıldız Sarayı Hasbahçe'den Günümüze Ait Görünümler 9
Şekil 2.2 : Herrenhausen Kraliyet Bahçeleri'nden Bir Görünüm [29]..... 11
Şekil 3.1 : Emirgan Korusu'nun Bitki Örtüsü..... 22
Şekil 3.2 : Mısır Hıdivi İsmail Paşa [58]..... 27
Şekil 3.3 : Hıdiv İsmail Paşa Yalısı [63]..... 28
Şekil 3.4 : 1860'lı Yıllara Ait Bir Fotoğrafta Emirgan Korusu'nun Genel Görünümü [64] 29
Şekil 3.5 : 1870'lı Yıllara Ait Bir Fotoğrafta Emirgan Korusu'nun Genel Görünümü [65] 29
Şekil 3.6 : Emirgan Korusu'nun Günümüzdeki (2004) Genel Görünümü 29
Şekil 3.7 : 22/7/1983 Tarihli, 1:5000 Ölçekli Boğaziçi Nazım Planına Göre Çizilmiş Kroki (Boğaziçi Kanunu Eki) [76]..... 33
Şekil 3.9 : Çalışma Dahilinde Belirlenen Alanlar..... 35
Şekil 4.1 : Emirgan Korusu'nun 1940'lı Yıllardaki Durumu [67]..... 39
Şekil 4.2 : Aynı Bölgenin 1995 Yılına Ait Hava Fotoğrafındaki Durumu [40] 39
Şekil 4.3 : Ana Aksın Günümüzdeki Durumu Ve K-1 Kodlu Giriş 40
Şekil 4.4 : Lale Parteri..... 41
Şekil 4.5 : Korunun Yapısal Elemanlara Rastlanmayan Kısmından Bir Görünüş..... 42
Şekil 4.6 : Beyaz Köşk'ün Güneydoğusunda Yer Alan Su Yolunun Kenarındaki Defne (*Laurus nobilis* L)., Saplı Meşe (*Quercus robur* L.) ve Gümüşi Ihlamur (*Tilia tomentosa* Moench.) topluluğu altındaki *Ferulago spp.* örtüsü 42
Şekil 4.7 : Ana yol kenarlarında zaman zaman kopukluklar gösteren ağaç sıraları 43
Şekil 4.8 : Korunun K-2 Kodlu Girişindeki Herdem Yeşil Kadın Tuzluğu (*Berberis juliana* L.) İle Oluşturulmuş Alçak Boylu Bitkisel Çit..... 44
Şekil 4.9 : 1943 Yılına Ait Bir Fotoğrafta Sarı Köşk'ten Boğaz'ın Görünümü [71]..... 44
Şekil 4.10 : Günümüzde Beyaz Köşk'ün Güneyindeki Manzara Noktası..... 45
Şekil 4.11: Günümüzde Emirgan Korusu'nun Kuzeyinden Boğaza Bakış..... 45
Şekil 4.12 : Korudan Bir Sonbahar Görünümü..... 46
Şekil 4.13 : Batı Girişinin Yanındaki Düzenli Plantasyon..... 47
Şekil 4.14 : Araştıma Alanında Saptanan Nadir Türlerden Kafur Ağacı (*Cinnamomum camphora* (L.) Presl.), Tespit No: 445 (bkz. Ek-14, 15)..... 48
Şekil 4.15 : İstanbul'da Sadece Emirgan Korusu'nda Bulunan Japon İmparator Meşesi (*Quercus dentata* Thunb.), Tespit No: 1310 (bkz. Ek-14, 15)..... 48
Şekil 4.16 : Ad-2 Kodlu (bkz. Ek-13) Yapay Adadaki Bitkisel Düzenleme 55
Şekil 4.17 : Sarılıcı Bitkilerin Yoğun Baskısı Altındaki Bir Birey..... 55
Şekil 4.18 : 1288 Tespit Numaralı (bkz. Ek-14, 15) Kırmızı Yapraklı Süs Eriği (*Prunus cerasifera* Ehrh. 'Pissardii')' nin Kök Boğazındaki Konsol Mantarı Oluşumu 56
Şekil 4.19 : 1361 Tespit Numaralı (bkz. Ek-14, 15) Uzun Yapraklı Dişbudak (*Fraxinus angustifolia* Vahl.) Ağacındaki Kovuk Yarası..... 56
Şekil 4.20 : 74 Tespit Numaralı (bkz. Ek-14, 15) Birey 57
Şekil 4.21 : 802, 803, 804, 808 ve 809 Tespit Numaralı (bkz. Ek-14, 15) Bireyler 57
Şekil 4.22 : Emirgan Korusu'nun Batı Girişi (K-2)..... 58

Şekil 4.23 : Pembe Köşk'ün Güneydoğusunda Yer Alan K-3 Kodlu Giriş....58
Şekil 4.24 : K-4 Kodlu Servis Girişi....59
Şekil 4.25 : Emirgan Korusu'nun Güneybatı Girişi (K-5)....59
Şekil 4.26 : Emirgan Korusu'nun Güneyindeki Yaya Girişi (K-6)....60
Şekil 4.27 : Özgün Yol Kaplamasına Ait İzler....60
Şekil 4.28 : Yo-1 Genel Görünüm....61
Şekil 4.29 : Sarı Köşk'ün Yakınlarında Çakıl Taşı Kaplı Orijinal Yol Kenarı Detayı...61
Şekil 4.30 : Ana Aksı Büyük Rustik Havuza Bağlayan Yolda Orijinal Yol Kenarı Detayı....62
Şekil 4.31 : "F" Alanında Orijinal Yol Kenarı Detayı....62
Şekil 4.32 : Nispeten Korunmuş Durumda Olan Üçüncü Tipte Dere Olukları....63
Şekil 4.33 : Oldukça Bozulmuş Durumdaki Üçüncü Tip Dere Olukları....63
Şekil 4.34 : Özgün Bordür Elemanları....64
Şekil 4.35 : Eski Taşların Devşirme Malzeme Olarak Kullanıldığı Günümüze Ait Bordürler....64
Şekil 4.36 : H-7 Kodlu Havuzun Kenarındaki Çakıl Taşından Yapılmış Döşeme Düzeni....65
Şekil 4.37 : Gr-3'ün Orijinal Döşemesi....65
Şekil 4.38 : Muhdes Döşeme Kaplamaları....66
Şekil 4.39 : Yol ve Döşeme Tipleri Detay Çizimleri....67
Şekil 4.40 : Dv-1 Genel Görünüm....68
Şekil 4.41 : Dv-2 Kodlu Duvar....68
Şekil 4.42 : Dv-3 Genel Görünüm....69
Şekil 4.43 : H-7 Kodlu Havuzun Güneydoğu Yönünde Konumlanmış Merdiven....69
Şekil 4.44 : Pembe Köşk'ün Batısındaki Sete Çıkan Merdivenler....70
Şekil 4.45 : Büyük Kaskad-Grotto (Gr-3) İçinde Çeşitli Seviyeleri Bağlayan Merdivenler....70
Şekil 4.46 : Duvar Tipleri Rölöve Çizimi....71
Şekil 4.47 : Tonoz Geçişlerin Konumunu Gösteren Kroki [84]....72
Şekil 4.48 : Batı Giriş Kapısı (K-2) Genel Görünümü....73
Şekil 4.49 : Beyaz Köşk'ün Önündeki Formel Düzenleme....74
Şekil 4.50 : Beyaz Köşk'ün Önündeki Havuzun Yanındaki Yaşlı, 714 Tespit Numaralı (bkz. Ek-14, 15) Sarkık Dallı Japon Soforası (*Sophora japonica* L. 'Pendula')....75
Şekil 4.51 : Beyaz Köşk'ün Arka Bahçesindeki Terasın Üzerindeki 785 Tespit Numaralı (bkz. Ek-12,13) Lübnan Sediri (*Cedrus libani* A. Richard)'nin Kurumuş Gövdesi....75
Şekil 4.52 : Beyaz Köşk Ve Çevresinin 20 Sene Önceki Durumu [62]....76
Şekil 4.53 : Beyaz Köşk Ve Çevresinin Günümüzdeki Durumu (2004)....76
Şekil 4.54 : 1927 Yılına Ait Haritada Beyaz Köşk Ve Çevresi [66]....77
Şekil 4.55 : 1940'lı Yıllara Ait Hava Fotoğrafında Beyaz Köşk Ve Çevresi [67]....77
Şekil 4.56 : Beyaz Köşk'ün Restorasyon Projesinin Vaziyet Planı Çalışması-1995 [85]....78
Şekil 4.57 : Şekil 4.56'da "Y1" İşareti İle Gösterilmiş Olan Bölgenin Günümüzdeki Durumu....78
Şekil 4.58 : Şekil 4.56'da "Y2" İşareti İle Gösterilmiş Olan Bölgenin Günümüzdeki Durumu....79
Şekil 4.59 : Şekil 4.56'da Y2 Kodu İle Gösterilmiş Olan Bölgenin 1980'li Yıllarda Turing Kurumu Zamanındaki Durumu [62]....80

Şekil 4.60 : Şekil 4.56'da Y3 Kodu İle Gösterilmiş Olan Bölgenin Günümüzdeki Durumu 80
Şekil 4.61 : Kuzeybatı Girişi Genel Görünüm 81
Şekil 4.62 : Ba-1 Genel Görünüm 81
Şekil 4.63 : Ba-2 Genel Görünüm 82
Şekil 4.64 : Kuzeydoğu Girişi 82
Şekil 4.65 : Ba-3 Genel Görünüm 83
Şekil 4.66 : Ba-4 Genel Görünüm 83
Şekil 4.67 : H-1 Kodlu Havuzun Genel Görünümü 84
Şekil 4.68 : Havuzun Kenarından Görünümle 84
Şekil 4.69 : H-1 Kodlu Havuzun Rölöve Çizimi 85
Şekil 4.70 : Ka-1 Genel Görünüm 86
Şekil 4.71 : Ka-1 Kodlu Elemanın Rölöve Çizimi 86
Şekil 4.72 : Gr-1 Genel Görünüm 87
Şekil 4.73 Grotto'nun (Gr-1) İçinden Bir Görünüm 88
Şekil 4.74 : H-2 Ve Gr-1 Elemanlarının Rölöve Çizimi 89
Şekil 4.75 : H-2 Kodlu Havuzun Genel Görünümü 90
Şekil 4.76 : Gr-2 Genel Görünüm 91
Şekil 4.77 : Gr-2, H-3a ve H-3b Elemanlarının Rölöve Çizimi 92
Şekil 4.78 : H-3 Kodlu Havuz Sisteminin Kuzey Kısmının Genel Görünümü 93
Şekil 4.79 : H-3a Kodlu Havuz Biriminin Genel Görünümü 94
Şekil 4.80 : H-3a Ve H-3b Bağlantısını Sağlayan Ufak Kanal 94
Şekil 4.81 : H-3b Kodlu Havuz Biriminin Genel Görünümü 95
Şekil 4.82 : H-3c Kodlu Havuz Biriminin Genel Görünümü 95
Şekil 4.83 : H-3d Kodlu Havuz Biriminin Kuzey Duvarına Bakış 96
Şekil 4.84 : H-3d, e, h Havuz Birimlerinin, Kaskad Sisteminin Görünümü 96
Şekil 4.85 : H-3f, H-3g ve H-3h Birimlerinin Ve H-3e, f, g, h, i, j Birimlerinin Çevrelediği Adanın Genel Görünümü 97
Şekil 4.86 : H3-g Birimi Ve Kenarında 872 Tespit Numaralı Ağaç 97
Şekil 4.87 : H-3j Kodlu Havuz Biriminin H-3l İle Bağlantı Duvarı 98
Şekil 4.88 : H-3l İle H-3m Birimleri Arasındaki Köprü 98
Şekil 4.89 : H-3n Kodlu Havuz Biriminin Genel Görünümü 99
Şekil 4.90 : H-3m ve H-3n bağlantı duvarı 99
Şekil 4.91 : Bağlantı Duvarının Ağaç Yıkılmadan Önceki Hali (2003) 100
Şekil 4.92 : Bağlantı Duvarının Günümüzdeki Durumu (2004) 100
Şekil 4.93 : H-3m Kodlu Havuz Biriminin Üzerindeki Yıkılmış Köprü 100
Şekil 4.94 : H-3o Kodlu Havuz Biriminin Genel Görünümü 101
Şekil 4.95 : H-3p Kodlu Havuz Biriminin Genel Görünümü 101
Şekil 4.96 : H-4 Kodlu Havuzun Genel Görünümü 102
Şekil 4.97 : 442 Ve 443 Tespit Numaralı Bireylerin (bkz. Ek-14, 15) H-4'ün Duvarı Üzerinde Oluşturduğu Durum 102
Şekil 4.98 : H-4'ün Önündeki Kısımda Meydana Gelen Çökme 102
Şekil 4.99 : 1940'lı Yıllarda Sarı Köşk Ve Yakın Çevresi [67] 103
Şekil 4.100 : Gr-3 Genel Görünüm 103
Şekil 4.101 : 1949 Yılında Gr-3'ün Görünümü [86] 104
Şekil 4.102 : Kuzeydoğudaki Mağaranın Genel Görünümü 105
Şekil 4.103 : Mağara İle Odanın Bağlantısını Sağlayan Geçiş Boşluğu 105
Şekil 4.104 : Gr-3'ün Zemin Katına Açılan Kapı Boşluğu 106
Şekil 4.105 : H-5'e Bakan Pencere Boşluğu 106

Şekil 4.106 : Pencere Boşluğunun Altındaki Oturma Birimi....106
Şekil 4.107 : Zemin Kattaki Revaklı Geçiş....107
Şekil 4.108 : Zemin Kattaki Revaklı Bölümde Oturma Birimi....107
Şekil 4.109 : Aydınlatma Boşluğu....107
Şekil 4.110: Zemin Kattaki Köprülü Geçiş....108
Şekil 4.111 : Adaya Bağlanan Köprü....108
Şekil 4.112 : Zemin Katı Üst Kata Bağlayan Merdiven....108
Şekil 4.113 : Revaklı Oturma Yeri Genel Görünüm....109
Şekil 4.114 : Üst Kottaki Yol....109
Şekil 4.115 : Gr-3'ün Çeşitli Seviyelerindeki Havuzlar....110
Şekil 4.116 : Heykel Kaideleri....110
Şekil 4.117 : Özgün Çiçeklik....111
Şekil 4.118 : H-5 Genel Görünüm....111
Şekil 4.119 : 1943 Yılında H-5'in Çevresi [71]....112
Şekil 4.120 : Günümüzde Havuzun Yakın Çevresi....112
Şekil 4.121 : H-5 İle H-6'nın Bağlantısı....113
Şekil 4.122 : Ad-1 Genel Görünüm....113
Şekil 4.123 : Ad-2'nin Ve Köprünün 1960'lı Yıllardaki Durumu [7]....114
Şekil 4.124 : Ad-2'nin Günümüzdeki Durumu (Doğu Cephesi)....114
Şekil 4.125 : Ad-2'nin 1970'li Yıllardaki Görünümü [91]....115
Şekil 4.126 : Ad-2'nin Günümüzdeki Durumu (Batı Cephesi)....115
Şekil 4.127 : C-1 Genel Görünüm....116
Şekil 4.128 : C-2 Genel Görünüm....116
Şekil 4.129 : 1949 Yılında Sarı Köşk'ün Güneybatısından Bir Görünüm [87]....117
Şekil 4.130 : 1979 Yılında Sarı Köşk'ün Doğusu [92]....118
Şekil 4.131 : 2004 Yılında Sarı Köşk'ün Doğusu....118
Şekil 4.132 : Sarı Köşk'ün Güneyinde Bahçe Yolunun Her İki Yanında Devam Eden Çiçekliler....118
Şekil 4.133 : Ci-2 Kodlu Çiçekliler....119
Şekil 4.134 : Ka-2 Kodlu Kameriye Yeri....119
Şekil 4.135 : Gr-4 ve H-6 Genel Görünüm....120
Şekil 4.136 : Gr-4'ün Yıpranmış Cephesi....120
Şekil 4.137 : Gr-4'ün Yüzeyindeki Taşıyıcı Kemer İzi....121
Şekil 4.138 : Gr-4'ün İç Mekanı....121
Şekil 4.139 : Seyir Terası ve Terasa Bağlanan Yol....122
Şekil 4.140 : Gr-4'ün Kapatılmış Kuzey Girişi....122
Şekil 4.141 : Gr-4'ün Kapatılmış Güney Girişi....123
Şekil 4.142 : H-6 Genel Görünüm....123
Şekil 4.143 : H-7 Kodlu Havuzun Genel Görünümü....124
Şekil 4.144 : H-7 Kodlu Havuzun Zemininde Bulunan Kopmuş Parça....125
Şekil 4.145 : Havuzun Kuzeydoğusundaki Terastan Bir Görünüm....125
Şekil 4.146 : H-7 Kodlu Havuzun Rölöve Çizimi....126
Şekil 4.147 : H-8 Genel Görünüm....127
Şekil 4.148 : Ci-3 Kodlu Vazoların Görünümü....127
Şekil 4.149 : Ci-4 Genel Görünüm....128
Şekil 4.150 : C-3 Kodlu Çeşmenin Ve Arkasındaki Orijinal Duvar Dokusunun Görünümü....128
Şekil 4.151 : H-9 Genel Görünüm....129
Şekil 4.152 : Yapay Derenin (Yd-1) Genel Görünümü....129

Şekil 4.153 : H-10 Genel Görünüm 130
Şekil 4.154 : 1927 Yılına Ait Haritada Pembe Köşk Ve Yakın Çevresi [66] 130
Şekil 4.155 : 1940'lı Yıllara Ait Hava Fotoğrafında Pembe Köşk Ve Yakın Çevresi [67] 131
Şekil 4.156 : Pembe Köşk'ün Güney Cephesi (2003) 131
Şekil 4.157 : Pembe Köşk'ün Batısındaki Set 132
Şekil 4.158 : Pembe Köşk'ün Kuzeyindeki Terastan Bir Görünüm 132
Şekil 4.159 : Pembe Köşk'ün Güneyindeki Terastan Bir Görünüm 132
Şekil 4.160 : Pembe Köşk'ün Bahçesindeki Çeşme 133
Şekil 4.161 : C-5 Genel Görünüm 133
Şekil 4.162 : C-5 Kodlu Çeşmenin Rölöve Çizimi 134
Şekil 4.163 : Harabelerden Bir Görünüm 135
Şekil 4.164 : Yüksek Tavanlı, Tepe Pencereli Yapılardan Biri 135
Şekil 4.165 : Hakim Tahsin Sokak'a Bakan Duvardaki Boşluklar 136
Şekil 4.166 : "I" Alanını Kateden Ağaçlı Yol 137
Şekil 4.167 : "I" Alanının Güneyindeki Şeflik Binaları 137
Şekil 4.168 : Lojmanlar 138
Şekil 4.169 : "I" Alanının Kuzeyinde Yer Alan Şeflik Binaları 138
Şekil 4.170 : Alanda Kullanılan İki Farklı Tipteki Piknik Masası 139
Şekil 4.171 : H-5'in Çevresindeki Alanın Karakterine Uymayan Oturma Birimleri 139
Şekil 4.172 : Birbiriyle Uyumsuz Yön ve Bilgilendirme Levhaları 140
Şekil 4.173 : Tu-3 Kodlu Tuvalet Binasının Görünümü 140
Şekil 4.174 : Yanlış Aydınlatılmış Bir Tanıtım Panosu 141
Şekil 4.175 : Bazı Yeşil Alanların Kenarlarında Lüzumsuz Olarak Kullanılan Metal Sınırlandırma Elemanları 141
Şekil 4.176 : Emirgan Korusu'nun 1870'li Yıllardan Detay Görünümü [65]. 142
Şekil 4.177 : 1960'lı Yıllarda Mevcut Olan Heykellerden Biri [7]. 142
Şekil 4.178 : 1927 Tarihli Haritada Belli Olan Günümüze Ulaşamamış Bazı Su Yapıları [66] 143
Şekil 5.1 : Yol Tiplerine Dair Öneri 147
Şekil 5.2 : H-1, H-2, Gr-1, Gr-2, H-3a, H-3b Kodlu Elemanlara Dair Öneri 149
Şekil 5.3 : H-7 Kodlu Havuza Dair Öneri 152

TABLO LİSTESİ

Tablo 4.1 : Araştırma Alanında Tespit Edilen Bitki Türleri 49
Tablo 4.2 : Koru'nun Araştırma Alanının Dışında Kalan Kısmında Tespit Edilen Bitki Türleri 53
Tablo 5.1 : Emirgan Korusu'nun Özgün Durumunda Kullanıldığı Düşünülen Bitki Türleri 158

ÖZET

İSTANBUL - EMİRGAN KORUSU TARİHİ KÖŞK BAHÇELERİNİN RESTORASYONU ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

Bu çalışmada İstanbul'un en önemli yeşil alanlarından birisi olan Emirgan Korusu'nda bulunan tarihi Köşk Bahçeleri'nin restorasyonu konusu incelenmiştir. Çalışmayı beş bölümde değerlendirmek mümkündür. Giriş bölümünde araştırmanın amacı ortaya konmuş ve çalışmanın bölümlerinin içeriği ile ilgili bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde çalışmanın konusunu ilgilendiren genel bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırma alanı, kentsel ölçekte değerlendirilmiş, tarihsel gelişimi ortaya konmuştur. Ayrıca bu bölümde dördüncü bölümdeki çalışmaya altlık oluşturması amacıyla, araştırma alanı ve içinde bulunduğu Emirgan Korusu'nun mevcut alan kullanımı belirlenmiş ve alanın genel değerlendirmesi yapılmıştır. Dördüncü bölümde alan ile ilgili arazi çalışması sonucunda ortaya çıkan bulgular, çizimler ve görsel materyal ile desteklenerek verilmiştir. Beşinci bölümde bu analizlerin ve bulguların ışığında öneriler geliştirilmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Tarihi bahçelerin restorasyonu konusu dahilinde araştırma alanı ile ilgili çalışmalar, yazılı ve görsel kaynaklar yok denecek kadar azdır. Bu çalışma, daha önce fazla incelenmemiş olan Emirgan Korusu Tarihi Köşk Bahçeleri'nin gelecekte hazırlanabilecek uygulamaya yönelik rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri için bir ön çalışma ve bir kaynak-rehber oluşturulması çalışmasıdır.

SUMMARY

RESEARCHES ABOUT THE RESTORATION OF THE HISTORICAL GARDENS OF THE KIOSKS IN EMIRGAN GROVE-ISTANBUL

In this study, Historical Gardens Of The Kiosks in the Emirgan Grove, one of the most important green open spaces of İstanbul, are presented. The study is seperated into five parts. In the introduction part, aim of the research is brought out and content of the parts of the study is given. In the second part, the general knowledge that is directly related to the subject is given. In the third part, the historical development of the subject area is given and the area is analysed in urban scale. Beside these, in this third part, for a purpose of a preparation for the fourth part, a survey is made. In the fourth part, discoveries that are brought out in consequence of the field work are given supported by drawings and the visual material. In the fifth part, according to the analyses, survey and the discoveries suggestions are improved and a discussion is made.

Before this study, almost no study was made about the restoration of the historical gardens in this area. There is very less knowledge about this study area. This study is a preparation of a good source, a guide and also a pre-work for the restitution and the restoration projects that can be happen in the future for this unstudied area.

1. GİRİŞ

İstanbul kenti, Megaralı'lardan 20.yy.'a kadarki süreçte, tarihi kimliği bazı zararlar görmesine karşın, doğal yapısı ile uyumlu bir şekilde gelişim göstermiştir. Bu 2500 yıllık tarihi birikim, 20.yy.'ın ikinci yarısından itibaren gittikçe artan bir hızda yitirilmiştir. Çağdaş bir kentin en önemli özelliğinin, kendi tarihi, kültürel, doğal mirasının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması yönünde gelişim göstermesi olduğu gerçeği göz ardı edilmiştir. Gerek siyasi otorite , gerekse yerel yönetimler, rant faktörünün de baskısıyla İstanbul'un bu yitirim sürecini hızlandıracak yanlışlara gitmişlerdir. Halkın birebir katılımcı olmadığı bir koruma hareketinin yaşayamayacağı göz önünde tutularak, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin geliştirilmesi gerekirken, bu olgu yeteri kadar önemsenmemiş, gündemde tutulmamıştır. Ekonomik göçlerin, nüfusu kontrolsüz arttırması ile oluşan yeni İstanbul kentlisi, çağdaş kentlilik kavramına uzak bir şekilde yerleşmeler oluşturmuş, buna yönlendirilmiştir. Kentin planlanmasında, uzun dönemi kapsayan, büyük ölçekte düşünülen bir anlayışa gidilmemiş, bunun yerine kısa vadeli çözümler ile İstanbul için hayati önem taşıyan dönemeçlerde yanlış kararlar verilmiş, verilen doğru kararlar ise hayata geçirilememiştir [1]. Bu gelişmeler sonucunda İstanbul'un doğal, kültürel ve tarihi yapısı onarılması neredeyse imkansız bir şekilde bozulmuştur. Tüm bu gelişmelere, bozulmaya karşın İstanbul kenti taşıdığı bu büyük ölçüdeki mirasın elimizde kalan parçası ile bile Dünya kenti olmaya aday potansiyel taşımaktadır. Akılcı, planlı bir anlayışla ve en kısa zamanda İstanbul kenti bütünü için her yönüyle, bir koruma amaçlı çalışma yapılması gerekliliği ortadadır.

"İstanbul'un Koruma Planı"nda, Ayasofya, Süleymaniye Külliyesi v.b. anıtsal yapılar, Zeyrek, Fener, Balat, Kuzguncuk v.b. gibi yerleşmelerdeki sivil mimari yapılar ile birlikte bu yapıların anlam kazandıkları çevre, doğal yapı gözönünde tutulmalıdır [2]. Bir yapıyı, bir kenti, peyzaj değerlerinden ayrı düşünmek büyük bir yanlıştır. Peyzaj mimarlığı, bahçe kültürü, bir kentin olmazsa olmaz değerlerindendir. Bir zamanlar İstanbul kentini ziyaret eden yabancı gezginler ve Evliya Çelebi gibi Türk gezginleri, İstanbul'u yeşil şehir olarak adlandırmış, peyzaj değerlerinden, bahçelerinden büyük bir

övgüyle söz etmişlerdir [3]. Ne var ki İstanbul'da günümüze ulaşan, tarihi bahçe olarak niteleyebileceğimiz, alanlar çok azdır. Çok az sayıda bahçe genel yapısı itibariyle korunmuş durumdadır. Bu bahçelerde bile bozulmalar kolaylıkla fark edilmektedir. Bazı bahçelerde tek tük izler kalmış, bazıları ise bir konut yerleşmesine kurban gitmiş, '…Koru Evleri' olmuştur [4]. Bu bahçelerdeki yapısal elemanların bozulması, yok olması dışında, çok uzun süreçte yenilenebilecek bitkisel elemanlar yok olmuştur veya yok olmak üzeredir.

"İstanbul'un Tarihi Bahçe Potansiyeli"nin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması yönünde bir master plan yapılması ve bu plan çerçevesinde "İstanbul'un Tarihi Bahçeleri"nin her birinin rölöve, restitüsyon, restorasyon, renovasyon çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Bu tarihi bahçeler içerisinde Boğaziçi'ndeki en eski Türk bahçesi olarak nitelendirebileceğimiz "Tokat Bahçesi"nden çok az iz kalmıştır [5]. Bununla beraber 19.yy.'da yapılan bahçeler bir bakıma daha şanslıdır.

Bu doğrultuda, tarihi bahçe kavramı içerisinde incelenmemiş bir 19.yy. bahçesi olması ve bozulmanın optimum düzeyde bulunması nedeniyle "Emirgan Korusu Tarihi Köşk Bahçeleri" bu araştırmanın konusu olarak seçilmiştir. Emirgan Korusu aynı zamanda İstanbul'un büyüklük ve nitelik olarak en önemli yeşil alanlarından birisidir [6]. Halka açık olması, günümüzde de bir şekilde bir tarihi bahçenin yeniden kullanımına yönelik bulgular taşıması dolayısıyla da önemlidir. Diğer tarihi bahçelere nazaran daha şanslı olmasına rağmen bilinçsiz müdahaleler orijinal dokuya ait verileri yok etmiştir ve yok etmeye devam etmektedir. Bitkisel elemanlarda da bozulmalar ve yok olmalar meydana gelmiştir. 2004 Şubat ayındaki şiddetli kış şartları dolayısı ile koru genelinde 150-200 ağacın yıkılması, büyük kaskad-grottonun tepesinde meydana gelen çökme tehlikenin büyüklüğüne işaret etmektedir. Bu bakımdan, Dünya ölçeğinde kabul gören bilimsel kriterler doğrultusunda, ivedilikle çözümlerin üretilmesi ve İstanbul'un bu son büyük ölçekte tarihi bahçelerinden birinin yok olmasının önüne geçilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın içeriği, yukarıda bahsedilen kriterler doğrultusunda, İstanbul'un tarihi bahçelerinden biri olarak Emirgan Korusu Tarihi Köşk Bahçeleri'ni örnek olarak ele alıp yapılabileceklerin araştırılmasıdır. Bu araştırmaların, ileride yapılması arzulanan restorasyon çalışmasına altlık olması ve bu çalışmanın İstanbul'un bütün tarihi

bahçelerinin restorasyonu çalışmalarının yapılması sürecine katkıda bulunması hedeflenmiştir.

Çalışmanın içeriğindeki bölümler, genel tanımların verilmesinden, rölöve çalışmasına ve restorasyona giden süreçte oluşturulmuştur. 'Genel Bilgiler' bölümünde yukarıda bahsedilen ve çalışmanın diğer bölümlerinde karşılaşılan bazı terimler, kavramlar açıklanmış ve çalışmaya ışık tutması için literatür dahilindeki bilgiler verilmiştir. Türk Bahçesi'nin gelişimi kısaca açıklanmış, 19.yy. İstanbul Bahçeleri'nin genel özellikleri ve etkilendiği kavramlar, süreçler belirtilmiştir. 'Tarihi Bahçe', 'Koruma' kavramları Dünya'daki ve Türkiye'deki gelişme süreci bakımından, örnekler ile beraber değerlendirilmiş, rölöve, restitüsyon, restorasyon kavramları açıklanmıştır. 'Materyal ve Yöntem' bölümünde araştırma alanı ile ilgili biyofiziksel ve kültürel özellikler ortaya konmuş, araştırma alanı mekansal özelliklerine göre alanlara bölünmüş ve çalışma kapsamında kullanılan metodlar belirtilmiştir. 'Bulgular' bölümünde rölöve çalışması dahilinde yapılan tespitler ortaya konmuştur. 'Tartışma ve Sonuç' bölümünde tespit çalışmaları neticesinde ortaya çıkan bulgular restitüsyon önerileri kapsamında değerlendirilmiş, literatürdeki bilgiler de göz önünde tutularak restorasyona dönük öneriler geliştirilmiştir.

Araştırma alanı oldukça değişken, engebeli bir topografyaya sahiptir. Yapısal elemanların nitelikleri de zorlayıcı faktörlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Güncel halihazır haritalarda yapısal elemanların bazıları basit şekilde gösterilmiş bulunmaktadır. Bu durum bitkisel elemanlar için de geçerlidir. Bu güncel halihazır harita altlık olarak kullanılmış, gerek yerinde ölçümler ile, gerekse detaylı krokiler yardımıyla, rölöve çalışması gerçekleştirilmiş, güncel vaziyet planı oluşturulmuştur. Bazı yapısal elemanların detaylı rölöveleri yapılmıştır. Araştırma alanı sınırı dahilindeki bitkisel elemanlar tespit edilmiş, detaylı olarak listelenmiştir. Bulgular fotoğraflama çalışması ile desteklenmiştir. Tüm bu çalışmalar yardımı ile araştırma alanındaki yapısal ve bitkisel elemanların genel özellikleri ortaya konmuştur. Analitik rölöve çalışması yapılmış ve vaziyet planı ölçeğinde araştırma alanındaki bozulma durumu belgelenmiştir. Restitüsyon önerilerini yönlendirebilecek eski fotoğraf, harita v.b. bilgiler sınırlı sayıdadır. Bütün bu elde edilen bilgiler, mevcut durum ile beraber değerlendirilerek restitüsyon öneri vaziyet planı ortaya konmuş, bazı yapısal

elemanların restitüsyon önerisi çizimleri yapılmış, diğer yapısal elemanların restitüsyon önerileri anlatım metodu ile verilmiştir. Tüm bu restitüsyon önerileri, alanın şu andaki kullanımı ve durumu göz önünde bulundurularak, ‘koruyarak yeniden kullanım’ kavramı dahilinde, restorasyon önerileri kapsamında geliştirilmiş ve sonuç olarak restorasyon vaziyet planı önerisi, fikir projesi niteliğinde ortaya konmuştur.

2. GENEL BİLGİLER

19. yy'a, Emirgan Korusu Köşk Bahçeleri'nin oluşumuna giden süreçte Türk Bahçesi çeşitli aşamalardan geçmiştir. Göçebe yaşayıştan yerleşik düzene geçiş ile birlikte başlayan bahçe kavramı, yerleşik düzen oturdukça Türk toplumunun üzerinde düşünmeye başladığı, ihtiyaç duyduğu bir öge haline gelmiştir [7]. "Türk Bahçesi"nin oluşumu Anadolu coğrafyasından çok uzaklarda, Orta Asya Türklerinin Çin uygarlığı ile olan ilişkileri sırasında karşılaştıkları bahçe örneklerinden etkilenmeleriyle başlamıştır. Karşılaştıkları bu bahçe anlayışını, kültürlerinde, dinlerinde her zaman var olan doğa sevgisi ve saygısı ile pekiştirip kendine özgü bir sanat yaratmışlar ve yaşadıkları her ülkede bu sanatın önemli örneklerini meydana getirmişlerdir. Timur'un Türkistan'da yaptırdığı bahçeler daha sonraki dönemlerde İran, Hindistan gibi ülkelerde meydana getirilen "Türk İslam Bahçeleri"nin ilk örnekleri olmuşlardır [8]. Önceleri fayda bahçesi olarak işlevsel amaçlara (meyva, sebze bahçeleri) yönelen Türk Bahçesi, sonraları imparatorluklar kuruldukça, ekonomik ve askeri güç arttıkça, "Cennet Bahçesi"anlayışı ile şekillenen, işlevselliğin de göz önünde tutulduğu sefa bahçeleri olarak gelişmiştir [7]. Doğu bahçesinin temel özelliklerinden biri olan, kökeni Mezopotamya toplumlarına ve Perslere kadar giden dünyanın yaratılış merkezindeki su kaynağından beslenen dört ana akıntı kolunu, dörtlü cenneti temsil eden "cehar-ı bağ" plan tipinin şekillendirdiği "Cennet Bahçesi", Türk bahçelerini de önemli ölçüde etkilemiştir [9]. Bunun yanında, gösterişten uzak, sade mekanlar oluşturma isteği ana anlayış olarak karşımıza çıkmaktadır [8]. Anadolu coğrafyası dışında önemli örnekler veren Türk bahçe sanatı Osmanlı İmparatorluğu döneminde gelişimine devam etmiştir. Osmanlı bahçelerini dört ana dönemde incelemek mümkündür [10]:

1- Kuruluştan İstanbul'un Fethine Kadar Olan Dönem (1299-1453) : Selçuklu sanatının etkisinin hissedildiği bir dönemdir. Genellikle avlu bahçeleri olarak gelişen bahçelerde simetrik düzen tercih edilmemiştir. Yapıların arasında, avlu içlerinde, köşe mekanlarda büyük boylu ve tepe çaplı ağaçlara yer verilmiştir. Çimen satıhlar ve tek renkli bitkisel kompozisyonlar kullanılmıştır. Su yapıları, serinlik yaratmak amacı ile özellikle önem verilen elemanlardır. Genel olarak işlevsel ve sade bir düzenleme anlayışı egemendir. [10].

2- İstanbul'un Fethinden Lale Devrine Kadar Olan Dönem (1453-1703) : Topkapı Sarayı ve Üsküdar Sarayı gibi önemli örnekler bu dönemde yapılmıştır [10]. Bunlardan Topkapı Sarayı'nın inşaatına 1458'de başlanılmıştır. 1861'e kadar devam eden yapım süreci ile sürekli değişen ve büyüyen bir yapılar topluluğu olarak gelişim göstermiştir. Bu gelişim bahçeler içinde geçerlidir [5]. Topkapı Sarayı Bahçesi'nin en önemli karakteristiklerinden birisi, birbirine geçitlerle bağlı beş adet avludan oluşmasıdır. Birinci avlu tören mekanıdır. Halkın kullanımına açık olan bu avluda önemli girişleri bağlayan informel bir yol sistemi vardır. Bitkisel düzenleme de informel karakterdir. İkinci avlu saray görevlilerinin kullanımına ayrılmıştır. Büyük bir peristil[1] olarak düşünülebilir. Çimen satıhlar ve büyük boylu ağaçlar bulunmaktadır. Üçüncü avlu harem, hazine ve arz odaları ile çevrili daha küçük bir peristildir. Dördüncü avlu doğaya açılan bir karakterde, dört adet teras üzerine kurulmuştur. Beşinci avlu ise sarayın dış bahçesi olarak yorumlanabilir [10]. Bir kısmı hasbahçe olan Topkapı Sarayı Bahçesi arazinin topografyasına bağlı olarak setler halindedir. Bir kısmı çiçek, bir kısmı da sebze, meyva bahçelerinden oluşmaktadır [5]. Bütün mekanlar birbirine fonksiyonel olarak bağlantılıdır [10]. Bazı kısımlardaki 18. ve 19. yy. eklentileri dışında genel karakteri korunmuş durumdadır [5]. Bu dönemde Osmanlı bahçe sanatı geleneksel kalıplara bağlı kalarak önemli gelişmeler geçirmiş ve karakteristik özellikleri oturmuştur [10].

3- Lale Devri (1703 – 1730) : Batı etkisinin görülmeye başlandığı bir dönemdir. İbrahim Paşa'nın XIV. Louis'nin Marly le Roi Yazlık Saray Bahçeleri'ni görmesi ve bunun etkisi ile Kağıthane'deki Sadabad kompleksinin inşa edilmesi bu dönemin en önemli olayıdır [12]. 18. yy. Fransız saray bahçelerinin etkisiyle yapılan saray ve mesire anlayış bakımından bu etkiden uzak bir gelişme göstermiştir. Sadabad Sarayı ve çevresinde Fransa'daki örneğinde olduğu gibi güçlü bir aksiyel düzen ve simetri yoktur [10]. Aksiyel davranış, 1 km.'lik "Cetvel-i Sim" olarak adlandırılan havuz ögesi dışında bulunmamaktadır [13]. Doğayla sıkı bir ilişkisi olan serbest ve informel bir düzen anlayışı egemendir [10].

---

[1] Peristil : Bir avlu veya bina çevresindekiayrık sütunlardan oluşmuş galeri; revaklı cephe. [11]

4- Lale Devri'nden Cumhuriyet'in İlanına Kadar Olan Dönem (1730-1923): Geleneksel Türk Bahçesi, mesire, saray bahçesi, köşk bahçeleri gibi çeşitli başlıklar altında özgün mimari ve bitkisel düzenlemesi ile 18. yy.'ın sonlarına kadar bozulmadan gelebilmiştir [13]. Bu döneme kadar içe dönük bir avlu sistemi veya arazi şartlarına bağlı olarak doğaya açılan daha çok informel ve sade bir düzenleme anlayışı ana karakter olarak karşımıza çıkmaktadır [10]. 19. yy.'dan itibaren Avrupa etkisiyle gelen barok ve ampir üslupların başlattığı değişim süreci geleneksel çizgiyi tehdit eder hale gelmiştir. Bu etkiye rağmen formel bahçe stili Türk bahçesinde yumuşatılmış bir halde yorumlanmıştır. 19. yy. sonu itibarı ile "İngiliz Bahçe Stili" hakim olmaya başlamış, setli bahçeler bu stilde düzenlemelere dönüştürülmüştür [13].

19. yy.'da oluşturulan bahçeler birçok stilin birarada kullanılmasından dolayı eklektik bahçeler olarak adlandırılabilir. Eklektisizm (Seçmecilik) felsefede birbirinden farklı düşünce parçalarını yeni bir düşünce de bütüne kavuşturma yöntemidir. Dünyada herşeyin sıfırdan başlamadığı, her yapıtın bir öncekinden etkileneceği öne sürülmektedir. Bu doğal süreçten çıkıp bilinçli bir aktarma haline dönüşen anlayış seçmeci bir karakter kazanmaktadır. Bir toplumun kendi özgün yapıtlarını yaratamayacak duruma gelerek, çağdaş yabancı örneklerden veya geçmişteki iç ya da dış simgelerden alıntı yapması seçmeciliğin özünü oluşturmaktadır. 19.yy. burjuvazisi sanat ve mimariyi destekleyen, yaratan kesim olarak seçmeciliğe yatkın hale gelmiş ve bu da 19.yy.'ı şekilllendirmiştir [14]. 19. yy.'da bu stil Osmanlı sanat yapıtlarını da etkilemiş genelde birçok 19. yy. anıtsal yapısı eklektik üslupta yapılmıştır [15].

İstanbul'daki eklektik bahçelerde, özellikle Yıldız Parkı ve Emirgan Korusu'nda, yapılar yanındaki formel düzenin giderek doğala dönüşmesi anlayışının egemen olduğu bir anlayış vardır. Önemli ölçüde etkilenilen İngiliz informel bahçe düzenlemesi stili bir anlamda gerçek Türk bahçesine yakındır. Belki de tek fark düz patikaların, pitoresk çevrede eğrisel formda olanlar ile yer değiştirmiş olmasıdır [12, 16]. 19.yy'da özellikle İngiltere'de etkili olan pitoresk, canlı, çekici ve hoş anlamına gelen bir kelime olup manzara ressamlarının kurallarını kabullenip, yöntemlerinin uygulandığı, raslantı sonucu oluşmuş etkisi veren bir anlayıştır [16, 17]. Emirgan Korusu içindeki havuzlar, onların kıyısında kullanılan kaskadlar, grottolar bu pitoresk anlayışın izleridir [16]. İngiliz informel stilinin geniş boyutlarda uygulandığı Emirgan Korusu gibi örneklerde

doğayı daha doğal göstermek amacı ile değiştirmek ve doğal taklidi yapay elemanlar kullanmak anlayışı öne çıkmıştır. Amorf şekilli havuzlar, bu havuzların yanında grotto ve kaskadlar ile romantik bir sahne yaratılması çabası ve ağaç dallarını andıran biçimde dökülmüş demir elemanların korkuluk olarak kullanılması anlayışı doğayı değiştirmeyi benimsemeyen "Türk Bahçesi" anlayışına ters düşen bir anlayıştır [12]. Çalışmanın devamında sıkça karşılaşılacak olan grotto terimi, özellikle rönesans ve barok dönemde büyük bahçelerde kullanılan yapay mağara yapılarına verilen addır [18].

İngiliz stili gerektirdiği ılıman ve yağışlı iklim şartları açısından ülkemize uygun değildir. Eğrisel olarak devam eden, uzun yollarda atla ya da yaya gezinme anlayışı Türk toplumuna uygun değildir. Bu nedenlerle küçük ölçeklerde iklim şartları uygun olduğunda Türk Bahçesi ile uyumlu olabilen informel yaklaşım, ölçek büyüdüğü zaman olumsuz sonuçlar vermiştir [12]. Bununla beraber Emirgan Korusu'nu, her köşkün kendi özel, nispeten küçük ölçekte bahçesinin oluşturduğu bir bahçeler sistemi olarak değerlendirmek ve yukarıda bahsedilen ölçek yüzünden oluşan uyumsuzluğun aza indirgendiği sonucuna varmak mümkündür.

Koru içinde kullanılan yapma taş ögeler ve diğer bahçe yapıları rustik ve rokoko üsluplarına gönderme yapmaktadır. Rokoko, Fransızca rocaille sözcüğünden gelmekte olup çürük yapılı taşların harçla karıştırılmasıyla oluşturulan bir bezeme üslubudur [19]. Rustik, kırsal alan yapılarının kaba görünümünü elde etmek için, bu tür yapıların yapım tekniklerinin ve gereçlerinin kullanıldığı bir mimarlık üslubudur. Bu üslupta bir yapıda genellikle malzemenin ilkel halini anımsatır biçimde, yüzeyleri kaba pürüzlü olarak yontulmuş taşlar kullanılmaktadır. Maniyerist ve Barok dönemlerde peyzaj mimarlığında önem kazanmış olan bu üslupta, taşlann pürüzlü yüzeyleri kurtyeniği biçimde dokulandırılmıştır [20]. Emirgan Korusu ve diğer eklektik bahçeler, taklit ögelerin fazlalığına karşın günümüze kadar nispeten korunmuş olması, belli bir dönemi yansıtması ve günümüzde, özellikle İstanbul'da halka açık yeşil alanların önemli bir kısmını kapsaması bakımından önemlilerdir. Bu açıdan Emirgan Korusu Köşk Bahçeleri tarihi bahçelerin restorasyonu konusu için iyi bir çalışma alanı olarak değerlendirilmiştir.

Türkiye ve özellikle İstanbul açısından bakıldığında tarihi bahçelerin restorasyonu açısından iyi bir örnek olabilecek bir bahçe mevcut değildir. Dünya literatüründe Türk Bahçeleri içinde verilen en önemli örnek olan Topkapı Sarayı Bahçesi [21] bile kapsamlı bir restorasyon geçirmemiştir. Nitekim bu bahçeler içinde en şanslıları Milli Saraylar Kurumu'na ait yerlerdir. Ihlamur Kasrı'nın 1978-85 yılları arasındaki restorasyon faaliyetleri sırasında aslanlı havuz ve küçük fiskiyeli havuz onarılmıştır [5]. Bahçe düzenlenmiş ve kullanıma açılmıştır [22]. Bunun dışında Dolmabahçe ve Beylerbeyi Sarayları'nın restorasyonu sırasında bahçeleri de ele alınmıştır. Fakat genel olarak bu restorasyon faaliyetlerinin tek tük bahçelerde yapılmış olduğu ve yapılan iyileştirmelerin de bakımın devamlılığında sorun yaşanması yüzünden bozulduğu gözlemlenmektedir [23, 24]. Emirgan Korusu ile gerek yapısal elemanları, gerekse bitkisel elemanları yüzünden dönemsel ve üslupsal benzerlikler taşıyan Yıldız Sarayı Bahçeleri de dönemsel olarak bazı restorasyon benzeri faaliyetlere sahne olmuştur [25]. Fakat bugünkü durumu ile (Şekil 2.1) bakımsızlıktan dolayı (özellikle Hasbahçe) nispeten kaderine terk edilmiş durumda bulunmaktadır [26].

Şekil 2.1 : Yıldız Sarayı Hasbahçe'den Günümüze Ait Görünümler

Dünya'da tarihi bahçelerin korunması etkinlikleri ICOMOS ve IFLA'nın ortaklaşa düzenlediği 1971 tarihli sempozyum ile beraber hız kazanmıştır [23]. Bununla beraber özellikle Avrupa'da, köklü koruma olgusu sayesinde, daha önceki dönemlerden başlayan bir restorasyon süreci vardır [2]. Bu süreç tarihi bahçelere de yansımıştır. Bunun en iyi örneklerinden biri Herrenhausen Kraliyet Bahçeleri'dir. Bu bahçeler aynı zamanda restorasyon konusunda Almanya'daki en başarılı örneklerden biri olarak kabul edilmektedir [3].

Herrenhausen Kraliyet Bahçeleri (Herrenhausen Garten), Hannover Şehri civarında bulunmakta ve üç bahçeyi içermektedir. Bunlar Büyük Bahçe, Berggarten ve Georgengarten'dır. Büyük Bahçe formel bir bahçedir. 1666 yılında yapımına başlanmıştır. Berggarten ilk durumunda bir sebze, meyva bahçesi iken 1686 yılında inşa edilen herbarium ile birlikte gelişmiştir. Günümüzde Botanik Bahçesi olarak korunmaktadır. Georgengarten ise 1820 ile 1850 yılları arasında oluşturulmuş bir parktır. Kraliyet Bahçeleri 1936 yılında Hannover Valiliği'nin mülkiyetine geçmiştir ve aynı yıl Büyük Bahçe'nin restorasyonuna başlanmıştır. Berggarten ile beraber Büyük Bahçe il yönetimine bağlı özel bir idari yapıya kavuşturulmuştur. 1962 yılında çıkartılan bir ödenek sayesinde bahçelerin korunması için devamlı bir bütçenin oluşması sağlanmıştır [27]. Bu husus bir tarihi bahçenin korunması sürecinde idari ve ekonomik yapının güçlü olmasının ne kadar önemli olduğuna işaret etmektedir.

Büyük Bahçe yaklaşık 50 hektarlık bir alana yayılmaktadır. Saraylar ve diğer yapılar birinci terasta konumlandırılmıştır. Bahçenin bu ilk terastan sonraki kısmı tek bir düzlem üzerinde yer almaktadır. Birinci terasın duvarlarında grottolar ve simetriğinde kaskatlar bulunmaktadır. Ana aks üzerinde 167 adet havuz konumlandırılmıştır. Bu aksa dik yönde ise dört parçalı bir balık havuzu vardır. Bu su oyunlarından sonra çit bitkileri ile ayrılmış Rönesans, Barok, Rokoko, Dalgalanan Yeşil, Ada, Kaynak Suyu, Alman Çiçek Bahçesi ve Alman Gül Bahçesi adlı sekiz bölümlere ulaşılmaktadır [28]. Bu sekiz bölüm 1937 yılında İl Yönetimi tarafından yapılan restorasyon sırasında bahçe sanatının gelişimini sembolize etmek amaçlı olarak oluşturulmuştur. Bunun dışında ana çiçek parterinde yapılan değişiklikler gibi birçok müdahalelerde bulunulmuştur [27].

Şekil 2.2 : Herrenhausen Kraliyet Bahçeleri'nden Bir Görünüm [29]

Bahçe genelindeki bitki duvarlarının toplam uzunluğunun 21 km. olması bahçenin büyüklüğü hakkında fikir vermektedir (Şekil 2.2). Bahçe, Barok özellikleri, bahçe tiyatrosu, freskleri, büyük fıskiyesi ve yukarıda bahsedilen sekiz ayrı bölümün yapılması ile birlikte 17., 18. ve 19.yy'larda ortaya çıkan peyzaj mimarisi akımlarını bir arada, bütünsel bir biçimde sunmasıyla günümüze kalan tarihi bahçeler içinde çok önemli bir yere sahiptir [28]. Herrenhausen Kraliyet Bahçeleri Avrupa'nın en büyük Barok bahçelerinden biri olma özelliği dışında bu 1930'lu yıllardaki restorasyon çalışmaları ile de iyi bir örnektir [27]. Bunun yanında Herrenhausen, korumanın halkın katılımı ile beraber gerçekleşebileceğine dair ilk olayın gerçekleştiği yerdir. 17. yy.'da bahçeye ekonomik amaçlı olarak yapılmak istenen kavak dikimi halk tarafından protesto edilmiş ve bu konuda yapılan ilk protesto eylemi olarak tarihe geçmiştir [28].

İkinci Dünya Savaşı sırasında saraylar ile birlikte oldukça hasara uğrayan bahçe, 1958 yılında yapılan bir planlama ile 1966 yılında tamamlanan ikinci bir restorasyon geçirmiştir. Günümüzde yapılan koruma ve bakım çalışmaları 1930'lu yılların Alman Gül Bahçesi'ni de içermektedir. Bunun yanında parterlerin bitkilendirme çalışmaları da bilimsel olarak yürütülmektedir. En son tarihsel araştırma 1989 yılında yapılmıştır. Yeni bir yönetim planı yapılması düşünülmektedir. Ayrıca Herrenhausen Bahçeleri Yönetimi, kısmi olarak bazı kısımlarda bahçenin 17. yy.'daki formunu yansıtacak rekonstrüksiyonlar yapılmasını planlamaktadır. Bahçenin bütünü için bir 17.yy. rekonstrüksiyonu düşünülmemekte, gerekli görülmemektedir. Alman Gül Bahçesi'nin restorasyonunda modern hibridler kullanılmış, daha sağlıklı bireylerden parterler

oluşturulması hedeflenmiştir. Günümüzde parterlerde Mayıs ve Ekim aylarında bitkilendirme yapılmaktadır. Erken ilkbahar dikimleri de hedeflenmektedir. Bazı kısımlarda tek menekşe türü ile kış dikimi de yapılmıştır. Parterler bazı beklenmeyen tehlikelere maruz kalmaktadır. 1989 yılı dikimlerinde tavşanların istilası yüzünden oldukça büyük sayıda bitkisel eleman zarara uğramıştır. Bunun yanısıra iklim şartları bakımı ve korumayı zorlaştırmaktadır. Parterler dışında en önemli bakım sorunu alanın büyüklüğü ve kış mevsiminin şiddetli geçmesi sebebi ile çit bitkileri için geçerlidir. Bazı dönemlerde ladin türleri ile rüzgar perdesi yapılmaya çalışıldıysa da başarılı olunamamış, dayanıklı türlerin denenmesi ile birlikte hem form, hem de renk açısından en uygun türe karar verilmiştir. Budama, uygun tekniklerde, bazı türler için el ile, bazı türler için makine ile yapılmaktadır. Zararlıların temizlenmesi işi de yine bilimsel yöntemler ile planlı şekilde yürütülmektedir. Bitkisel elemanların dışında su yapılarının korunması (yosun oluşumunun engellenmesi v.b.), taş yüzeylerin temizlenmesi ve korunması yine bilimsel yöntemler ile yapılmaktadır [27]. Bu kadar büyük bir bahçenin bakımı için planlı bir çalışma gerektiği ortadadır.

Bakım ve koruma çalışmaları dışında, Herrenhausen Kraliyet Bahçeleri'nin geleceğe aktarılacak bir kültür varlığı olarak görülmesi neticesinde çeşitli kullanım şekilleri belirlenmiştir. Yapısal birimler, müze, sanat galerisi, kütüphane, yeme-içme mekanları, değişik bitkilerin sergilendiği ve satışının yapıldığı seralar olarak yeniden düzenlenmiştir. Bunun dışında bahçe alanında, çeşitli sanat faaliyetleri (Bahçe Tiyatrosu'nda tiyatro, müzik v.b. gösterileri), festivaller, su ve ışık gösterileri düzenlenmektedir [28]. Bu tip kullanımların oluşturulması ile bahçenin sürekliliği sağlanmıştır.

Herrenhausen Kraliyet Bahçeleri'nin restorasyonunu gerçekleştirilen anlayışın gelişmesi sürecini anlayabilmek için restorasyon kavramına kısaca değinmek gerekmektedir. Sanatsal değeri olan bir yapının bütün özgün nitelikleriyle gelecek kuşaklara aktarılmasını, ömrünün uzatılmasını sağlayan teknik ve mimari uygulamalar restorasyon etkinliğini oluşturur [2]. Antik yapılar incelendiğinde zaman içerisinde eklemelerin, onarımların ve yenilemelerin yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Günümüze ulaşan tüm yapılarda büyük ya da küçük ölçekli olsun bu tip izler vardır. Bu yüzden restorasyonun tarihi yapı sanatının başlangıcına kadar götürülmektedir. Tarih boyunca yapılan

onarımlar ile bugünkü restorasyon etkinlikleri arasında fark vardır. Geçmişte dini, ulusal yapılara yönelen onarım etkinliği günümüzde basit bir konutu da içine alan geniş bir yelpazeye sahip bir restorasyon düşüncesine dönüşmüştür. Koruma, restorasyon uygulamalarının tarihi çok gerilere gitmesine rağmen, bilimsel yöntemlerle yapılması 19.yy'da başlamıştır [30]. "Üslupsal Bütünleme" kuramına tepki olarak ortaya konan "Tarihsel Bütünleme" kuramının öznel çözümlere götürdüğü görülünce bugünkü bilimsel restorasyon düşüncesi geliştirilmiştir [2].

"Üslupsal Bütünleme" kuramı 1789 Fransız Devrimi sırasında anıtlar açısından oluşan büyük kayıpların 1830'lu yıllarda Ortaçağ yapılarına yeniden ilgi duyulması ve onarımlara girişilmesi ile ortaya çıkmıştır. Bu kuramın öncüsü Eugene Emmanuel Violet Le Duc'tür. Bir yapının restorasyonunu, onu korumak, onarmak, yeniden yapmak olarak değil hiç var olmadığı biçimiyle tam bitmiş bir yapı haline getirmek olarak tanımlamıştır [30]. Bir yapının geçirdiği tarihi süreci önemli görmeyen bu kuram yüzünden 19.yy'da yapılan restorasyon uygulamaları sırasında birçok yapının ortaçağ ve sonrası ekleri ortadan kaldırılmış ve bu yüzden zaman zaman yapılar büyük hasarlara uğratılmıştır [2].

19. yy.'ın ortalarında "Üslupsal Bütünleme" kuramına karşı "Romantik Görüş" kuramı ortaya çıkmıştır. Bu kuramın öncüsü John Ruskin'dir [30]. "Romantik Görüş" bir tarihi yapıtın belge olarak korunmasını ancak bu yapıya herhangi bir müdahale yapılmamasını ve yapının doğal ömrü ile yok olmasını öngörmektedir [2].

19.yy.'ın sonlarında yapının ideal biçimine ulaşmaya çalışan "Üslupsal Bütünleme" kuramı ile pasif bir tutum izlemeyi amaçlayan "Romantik Görüşe" karşı "Tarihi Restorasyon" ve "Çağdaş Restorasyon" kuramları ortaya çıkmıştır [2, 30]. "Tarihi Restorasyon" kuramı, Luca Beltrami'nin öncülüğünü ettiği, yapıların tarihi belgelerden sağlanacak somut verilere dayandırılarak restore edilmesini öngörmektedir. Gerçek verilere dayandırıldığı için kabul edilebilir gözüken bu tutum belgelerin yeterliliği ve güvenilirliliği konusundaki belirsizlikler yüzünden tartışmaya açık olarak yorumlanmaktadır [30].

Camillo Boito bugünkü anlayışa yakın düşünceler ortaya koymuş, çağdaş restorasyon kuramının gelişmesine öncülük etmiştir. “Üslupsal Bütünleme”, “Romantik Görüş” ve “Tarihi Restorasyon” kuramlarını “Çağdaş Restorasyon” düşüncesi içinde birleştirmiştir. 1883 yılında aşağıdaki ilkeleri sunmuştur:

- Geçmişe ait anıtlar tüm insanlığa ait tarihi belgelerdir.
- Yapılara müdahale edilmesinin zorunlu olduğu durumlarda sağlamlaştırma, onarıma, onarım ise restorasyona tercih edilmelidir. Yenileme (renovasyon) ve ek yapılmamalıdır.
- Strüktürel sorunlar gibi nedenlerden dolayı ek yapılması zorunlu ise yapının bütünlüğüne saygılı biçimde, kolayca anlaşılabilir, ayrı malzeme ve üslupta olmalıdır. Yapılan restorasyon uygulamasının tarihi işaret veya rakam ile belirtilmelidir.
- Yapının ilk oluşturulduğu dönemden sonra yapılan ekler anıtın bir parçası olarak kabul edilmelidir. Bu ekler başka bir ögeyi negatif etkileyen bir durum yaratmıyorsa korunmalıdır.
- Zaman içerisinde oluşan durum itibarı ile kalıntı niteliğinde de olsa özgün, estetik ve nadir bulunan bir değer yaratan anıtlara yıkılmayı önleme amacı dışında müdahale edilmemelidir.
- Restorasyon sırasında yapılan işlemler belgelenmelidir [2, 30].

Gustavo Giovanni, Boito’nun belirlediği ilkeleri geliştirirerek 1931’de Atina’da toplanan “Tarihi Anıtların Korunması İle İlgili Mimar Ve Teknisyenlerin I. Uluslararası Konferansı”nda sunulan “Atina Kartası” adlı sonuç bildirgesine yansıtmıştır [2, 30]. Bu belgede yer alan başlıca ilkeler aşağıdaki gibidir:

- Yapıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için kullanılması gerekmektedir. Bu kullanım yapının estetik ve tarihi değerlerine saygılı olmalıdır.
- Özel mülkiyetteki yapıların korunması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Tarihi yapıların çevrelerine saygı gösterilmelidir.
- Tarihi yapıların onarımında çağdaş teknikler ve olanaklar akıllıca kullanılmalıdır.

- Arkeolojik alanlarda bulunan her parçanın yerine konabilmesini (anastylosis) sağlayacak önlemler alınmalıdır [30].

Atina Konferansı Sonuç Bildirgesi belgeyi imzalayan ülkeler tarafından yürürlüğe konmuştur. İtalya'nın da kabul ettiği bu ilkeler 1932'de Giovanni tarafından ayrıntılı biçimde derlenerek "Carta del Restauro" adı ile resmiyet kazanmıştır [30]. II. Dünya Savaşı sonrasında harap olan Avrupa kentlerinde ortaya çıkan altyapğı ve konut sorunları dışında eski yapıların bakımı da önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır [2]. "Atina Kartası" ve "Carta del Restauro" yaşayan yapılar için sağlamlaştırma, artık kullanılamaz durumda olanlar için ise anastylosis tekniğinin uygulanmasını öngörmektedir. Savaşın çoğu yapıyı ve hatta kenti kullanılamaz duruma getirdiği göz önüne alındığında sağlamlaştırma tekniği ile yaklaşıldığında kent merkezlerinin arkeolojik alanlar gibi harap halde kalacağı ortaya çıkmıştır. Kent merkezlerinin yaşanan alanlar olması istendiğinden dolayı rekonstrüksiyona (yeniden yapım) karşı çıkan görüşler geçerliliğini yitirmiş ve büyük çapta yeniden yapımlara başlanmıştır [30].

Bu gelişmeler ile birlikte, II. Dünya Savaşı sonrasında hızlı bir şekilde gelişen yeniden yapım sürecini kontrol altına almak gerekliliği ortaya çıkmıştır. Eski yapıların korunması ve onarımı ile ilgili olarak uluslararası bir temele dayanan ilkeler üzerinde karara varmak amacı ile 1964 yılında Venedik'te toplanan "II. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar Ve Teknisyenler Kongresi" aldığı kararları "Venedik Tüzüğü" [31, 32] adı altında (bkz. Ek-1) toplamıştır. Tüzüğün ortaya koyduğu genişletilmiş anıt kavramı birçok ülkenin koruma yasalarına girmiştir [30]. "Çağdaş Restorasyon" kuramı bu toplantıdan sonra da gelişmeye devam etmiştir. 1980'li yıllarda yayınlanan önemli bir yapıtta (Conservation Of Historic Buildings-Bernard M. Feilden) bazı restorasyon ilkelerinden bahsedilmektedir [2]:

- Bir yapıdaki sanatsal ve tarihi mesajı anlamamız, ondaki maddi değerler yanında ona ilişkin olayları da inceleyen bir tarih araştırması sayesinde mümkündür.
- Yapıların bozulmasını önlemek amaçlı yapılan müdahale korumadır. Bu tip müdahaleler ne kadar az olursa o kadar iyidir. Koruma yapının kimliksel, kültürel ve işlevsel değerlerini saklamak zorundadır.
- Restorasyon müdahaleleri teknik olarak geriye döndürülebilir olmalıdır.

- İleride yapılacak bir müdahaleye engel olunmamalıdır.
- Yapının tarihi verilerine sonraki süreçte ulaşılmasının engellenmemesi gerekmektedir.
- Mevcut malzemenin mümkün olacak en iyi şekilde korunması gerekmektedir.
- Yeni ekler uyum içinde olmalıdır.
- Tüm müdahaleler uzman kişiler tarafından yapılmalıdır [2].

Sonuç olarak bir restorasyon uygulamasında amacın belge niteliğinin ve sanatsal mesajın bütününün korunması olduğu ortaya çıkmaktadır. Fakat yukarıda anlatılan bilimsel restorasyon kavramı Dünya bütünündeki uygulamalara tümüyle homojen bir şekilde yansımamaktadır. Her yapının kendine özgü sorunları ortaya çıkabilmektedir. Bunun yanında toplumlardaki gelişmelerin yol açtığı tartışmalar neticesinde, Venedik Tüzüğü'nün kapsamını aşan durumların var olduğu kabul edilmiş fakat tüzüğe dokunulmamıştır. Bununla beraber özellikle UNESCO, ICOMOS ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar koruma ilkeleri, tarihi yapı ve çevrelerinin çağdaş yaşam içindeki yerleri gibi konularda toplantılar düzenlemekte ve kararlar almaktadır. Yapı ile beraber kent ölçeğini kapsayan korumaya yönelik kuramlar uygulamadaki sorunların çözümüne yönelik olarak geliştirilmeye çalışılmaktadır. Restorasyonun daha geniş bir perspektifi içermesi gerektiği ortaya çıkmıştır [2, 30]. Yüzyıllar içerisinde genellikle yapı özeline yönelen koruma, restorasyon kuramları özellikle 1981 yılında Floransa'da yapılan sempozyumda [33] alınan kararların bir tüzük haline getirilmesi ile tarihi bahçeleri de içermeye başlamıştır (bkz. Ek-1). Floransa Tüzüğü ile tarihi bahçeler "Anıt" kavramına dahil edilmiştir. Bu tüzükte bir tarihi bahçenin korunması, bakımı, restorasyonu ve rekonstrüksiyonu (yeniden yapım) ile ilgili ana kriterler, Venedik Tüzüğü kararları doğrultusunda, belirlenmiştir. Halen geçerli olan bu tüzük bir tarihi bahçelerin korunması sürecinde önemli bir yapı taşıdır (bkz. Ek-1).

Floransa Tüzüğü'nde de belirtildiği gibi (bkz. Ek-1) bir tarihi (tarihsel) bahçenin en önemli ve değişken olan ögelerinden birisi bitkisel elemanları, bitkisel düzenidir. Bu ögeler olmazsa bahçe kavramı oluşamaz. Bu yüzden bitkisel elemanların korunması ve restorasyonu başlı başına önemli bir konudur [33]. Yenilenmesi gereken bir çalının yerine aynı türün benzer büyüklükteki örneğinin getirilmesi veya.bozulan bir yerörtücü grubunun yeniden oluşturulması nispeten zor olmayan işlemler olarak

değerlendirilmektedir. Fakat özellikle yaşlı bir ağacın yerine yenisini koymak veya taşımak kolay değildir. Özellikle yaşlı ağaçların korunması ve genelde tüm bitkisel restorasyon etkinlikleri için belirli bakım ve onarım tekniklerini bilen uzmanlara gereksinim vardır. "Tarihi Bahçe"nin görünümünü, özgün karakterini oluşturan ağaçların sağlıklı olarak, formlarını bozmadan yaşatabilmek önemli bir sorundur. Kuruyan, yıkılan ağaçlann yerlerine bahçenin özgünlüğünü bozmamak için aynı türün bir örneğinin dikilmesi gerekir. Bazen 100'ün üstünde bir yaşa sahip bir bireyin yerine aynı türün 3-4 yaşlı ve 1-2 metre boyunda bir örneğini dikilmesi, bahçenin genel karakterini bozacağından dolayı, bu gibi durumlarda o türün en azından 15-20 yaşlı bireylerinin dikilmeleri sağlanmalıdır [34]. Yaşlı ağaçların bakımı ile ilgili olarak çeşitli sorunlarla karşılaşılmaktadır [34, 35]:

- Kök Zararları İle İlgili Sorunlar: Kazı çalışmaları gibi sebeplerle, uygun olmayan kök kesimine uğrayan, zarar gören bireyler, besin maddesi taşıyıcılarını ve stabilitesini kaybetmektedir. Uygunsuz kök kesimi yüzünden kapılan enfeksiyon çürümelere sebep olup bireyin yaşam ömrünü azaltmaktadır. Bu gibi durumlarda kökün zarar görmüş olan kısımlarının uygun tekniklerle uzaklaştırılması ve yara macunu ile enfeksiyon kapılması riskinin önüne geçilmesi lazımdır. Köklerin yeniden toprak ile kapatılması mekanik yöntemle olmamalı, uygun kökleme ortamı hazırlanarak çukurlara doldurulmalıdır. Kök yaraları fazla ise buna uygun olarak taç kısmında da budama yapmak gerekmektedir [34, 35].

- Kabuk, Gövde Yaralanmaları: Bu tip yaralanmalar tedavi edilmedikleri takdirde tehlikeli olabilecek mantar ve çürüme merkezleri oluşturmaktadırlar. Böyle durumlarda yara çevresindeki zarar görmüş olan hücreler iyice temizlenerek uygun tekniklerle yara macunuyla müdahalede bulunulmalıdır. Dal ve gövdedeki kırık ve çatlaklarda oluşan yaralanmalar görüldüğünden daha derin ve geniştirler. Yaralı bölge sağlam odun tabakasına kadar oyularak, uygun çözeltinin şırınga edilmesi yöntemi ile tedavi edilmelidir [34, 35].

- Budama: Budama yeterli botanik v.b eğitimi olan kişiler tarafından yapılmalıdır. Bilinçsiz yapılan, kesim yerlerine yara macunu uygulaması yapılmayan durumlarda, budamanın sıklığına bağlı olarak, çok miktarda enfeksiyon riski taşıyan yüzey

oluşmaktadır. Eğer budama gerekli ise her ağaç ayrı ayrı ele alınmalı, özelliklerine bağlı olarak uygulama yapılmalıdır [34, 35].

- Ağaç Tacının Emniyeti: Bazı ağaçların, kuşaklama, destekleme ve bağlama gibi tekniklerle, yaşları ve türleri de gözönünde tutularak korunması gerekmektedir. Bu tekniklerin yanında aşılama yoluyla ve stabiliteyi bozan kısımların budanması yoluyla da ağaç tacının emniyetinin sağlanması da söz konusudur [34, 35].

- Gübreleme: Btkinin yeterli besin gereksinimini karşılayamadıkları durumlarda uygun tekniklerde gübrelemenin yapılması gerekir. Genellikle tarihi bahçelerde karşılaşılan en büyük sorun genellikle ağaçların kökleri üzerinde yeterli genişlikte toprak yüzeyinin mevcut olmamasıdır [34].

- Ağaç Cerrahisi: Ağaçların yaşamalarını sağlamak, görünümlerini düzeltmek, stabilitesini arttırmak, böcek tahribatı ve çürüme olan bölgeleri ortadan kaldırmak için kovuklara uygun tekniklerde müdahalelerde bulunulmalıdır. Bu müdahale taşıyıcı elemanlarla da desteklenen uygun malzemeden dolgu yapılması işlemleridir. Bu çalışmalarda %90 başarılı bir dolgu yapmaktansa hiç yapmamanın daha geçerli olduğu bilinmektedir. Dolgu kesinlikle hava ve su geçirmemeli, ağacın sallanması sırasında sıkışma ya da çatlama yapmamalıdır Ayrıca sağlıklı bireylerde de kovuk olşumunu ve diğer bireylerde başka kovuk oluşumlarını önlemek için potansiyel taşıyan yerlerde (çatal dallar arası) su drene edilerek uzaklaştırılmalıdır. Ayrıca mantar hastalıklarına karşın kullanılacak ilaçların ağacın zarar görmesine neden olunmamalıdır [34, 35].

- Ağaç Nakli: Nakil işlemlerinin başarısı ağacın türüne, yaşına, fizyolojik durumuna bağlı olmasından dolayı iyi bir etüdün yapılmasına ve uygun tekniklerin kullanılmasına bağlıdır. Ön işlemlerin (kök terbiyesi, mevsim seçimi v.b.) dikkatle ve özenle yapılması nakil işleminin başarısı için çok önemlidir. Nakil sonrasında da, üçlü kazık ve gergi tellerinin bağlanması ile rüzgar ve diğer etkenler nedeniyle ağacın yıkılmasının önlenmesi önemlidir. Yine aynı şekilde dikim sonrası güçlü bir bakım şarttır [34, 35].

Her türlü bitkisel restorasyon etkinliğinin bu konuda özel eğitim almış kişilerden oluşan bir ekip ile yapılması gerekmektedir. Bitkisel elemanları restorasyonunun başarısının

uzmanlık, dikkat ve zaman faktörünün iyi değerlendirilmesi ile doğrudan ilişkisi vardır [35]. Bunun yanında yapısal elemanlar, bitkisel elemanlara nispeten daha kolay geri döndürülebilir niteliklere sahiptir. Yapısal elemanlara yönelik yeniden yapım ve restorasyon etkinlikleri, hergün gelişen teknikler sayesinde daha kısa sürede gerçekleştirilebilmektedir [2, 30]. Yapım, onarım uygulamalarının çeşitliliğine karşın ister tek bir yapı için olsun isterse bir bahçe için olsun restorasyon uygulamasına giden süreç çeşitli aşamaları içermektedir:

Araştırma ve Rölöve: Restorasyon çalışmalarına başlamadan önce kültür varlığı, fotoğraf, vb. tekniklerle ayrıntılı olarak belgelenmeli, ölçekli çizimleri yapılmalıdır. Tarihçesi, estetik özellikleri, değeri, yapım tekniği, malzemesi, taşıyıcı sistemi gibi teknik özellikleri ve yasal statüsü incelenmelidir. Rölöve ile birlikte yürütülen araştırmalar kültür varlığının iyice tanınmasına olanak vermektedir. Çeşitli kaynaklardan derlenen bilgiler ışığında yapılacak restorasyonu yönlendirecek temel veriler elde edilmelidir. Sorunları çözmek için mevcut olasılıklar gözden geçirilmeli olumlu ve olumsuz yönler tartışılarak, en az müdahaleyle en iyi korumayı sağlayacak yöntem seçilmelidir. Yeterli ön araştırma yapılmadan uygulamaya geçilmemelidir. Rölöve, bir yapının, kent dokusunun, tarihi bahçenin veya arkeolojik kalıntının yakından incelenmesi, belgelenmesi, tarihsel değerleri açısından değerlendirilmesi ve restorasyon projeleri hazırlanabilmesi için yapının özelliklerine, özgün ögelerine, taşıyıcı sistemine ve yapı malzemelerine ait mevcut durumunun ölçekli çizimlerle anlatımıdır. Rölöveler yapıyı ve konstrüksiyonu tam olarak anlatacak şekilde plan, kesit ve görünüşleri kapsamalıdır. Rölövelerde malzeme türleri ve mimari bileşenlerin korunma durumları açıklamalarla belirtilmelidir. Ayrıca dönemsel müdahalelerde bu çalışma kapsamında belirtilmelidir. Hasar ve bozulmaların gösterildiği paftalar oluşturulmalıdır.

Tarih kitaplarından, arşiv belgelerinden, gözlemlerden yararlanılarak derlenen bilgiler ışığında tarihi yapının dokusunun daha iyi kavranıp anlaşılması mümkün olmaktadır. Yapının daha önce yapılmış rölöveleri, eski fotoğrafları, eski hava fotoğrafları, haritalar, kent planları, gravürler v.b. bazı noktaların çözümlenebilmesine olanak sağlamaktadır. Bozulma süreçlerinin ve malzemelerin incelenmesi sonrasında derlenen bilgilerle yapılacak restorasyonu yönlendirecek temel veriler derlenmiş olur. Bu bilgiler ışığında

onarım olasılıkları tartışılır, mümkün olduğunca yıkmadan ve en az müdahaleyle koruma ilkesine uygun öneri geliştirme üzerinde yoğunlaşılmalıdır [30, 36].

Restitüsyon : Kısmen yıkılmış ya da yok olmuş, değişikliğe uğramış ögelerin, yapıların veya yerleşmelerin ilk tasarımlarındaki ya da belirli bir tarihteki durumlarının, arşivlerden, izlerden, yapıya, yerleşmeye ait çizim fotoğraf gibi belgelerden yararlanılarak plan, kesit, görünüş ve aksonometrik çizimlerle ya da maketle anlatımına restitüsyon denmektedir. Bu zorunlu çalışma parçaların tekrar birleştirilmeleri söz konusu olmasa da bir eserin özgün tasarımını açıklamak, tarihi gelişimini irdelemek, kalıntıların daha iyi kavranabilmesini sağlamak için yapılmaktadır [2, 30].

Restorasyon: Yapının bozulma nedenleri araştırıldıktan ve belirlendikten sonra, bozulmanın durdurulması ve strüktürel bozulmaların giderilebilmesi için geçerli müdahaleler belirlenmelidir. Onarımın özgün dokuya en az müdahale ile gerçekleştirilmesi, yapım tekniklerinin eskisine uyumlu olmasına dikkat edilmesi, mekan bütünlüğüne saygı gösterilmesi göz önünde tutulması gereken başlıca kurallardır. Restorasyon projesi, strüktürün sağlamlaştırılması ve uygulanacak teknolojilerin belirtilmesi dışında tarihi yapının yeniden kullanılmasıyla ilgili önerileri de içermelidir. Kültür varlıklarının korunmasındaki temel yaklaşım sürekli bakımlarının sağlanmasıdır. Ön araştırmalar sonucunda elde edilen bilgiler hasar nedenlerini ortadan kaldıracak veya etkilerini azaltacak sağlamlaştırma, bütünleme, yenileme, yeniden yapım (rekonstrüksiyon), temizleme ve taşıma tekniklerinin seçilerek uygulanmasına temel oluşturacaktır [2, 30].

3. MALZEME VE YÖNTEM

3.1. MALZEME

3.1.1. Araştırma Alanının Biyofiziksel Özellikleri

3.1.1.1. Coğrafi Konum

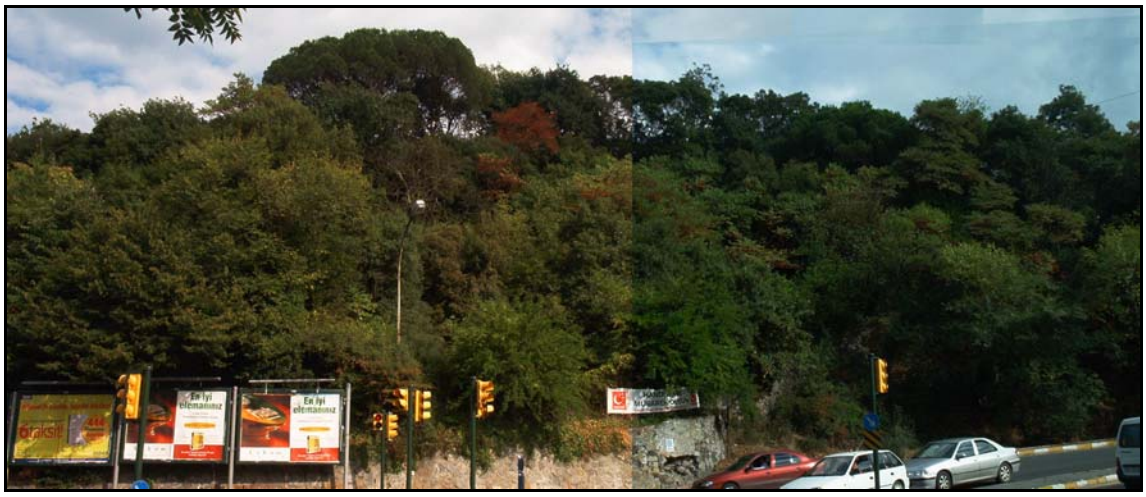
Araştırma alanı, 41 derece 07 dakika 00 saniye ve 29 derece 04 dakika 00 saniye enlem ve boylamları arasındadır. İstanbul'un kuzeyinde Sarıyer İlçesi'ne bağlı Emirgan Mahallesi'nde, İstinye Koyu'na ve İstanbul Boğazı'na hakim konumda bir tepe üzerinde bulunmaktadır. Araştırma alanının İstanbul içindeki konumu Ek-1'de verilmiştir [37, 38, 39]. Ayrıca Ek-2'de alanın hava fotoğrafı üzerinde sınırları verilmiştir [40].

3.1.1.2. İklim

İstanbul, Karadeniz iklimi ile Akdeniz iklimi arasında bir geçiş iklimine sahiptir. İstanbul'un güneyi ile kuzeyi arasında kış sıcaklıklarında az farklılık olmasına rağmen bu farklılık yaz sıcaklıklarında biraz daha belirgindir. Yağış miktarları açısından değerlendirildiğinde ise Karadeniz'e yakın olması sebebi ile kuzey bölgeler ile güney bölgeler arasında belirgin şekilde farklılık vardır. Kuzey bölgelerde yağış miktarı daha fazladır. İstanbul'da hakim rüzgar yönü kuzeydoğudur. İstasyonlar arasında yön açısından olmasa da frekans açısından farklılıklar vardır. Rüzgar özellikleri bakımından Şile ile Göztepe arasında belirgin farklar ortaya çıkmaktadır [41].

Araştırma alanına en yakın meteroloji istasyonu Bahçeköy Meteoroloji İstasyonu'nun verilerine bakıldığında, Ocak ayı ortalama sıcaklığı 4.5°, Temmuz ayı ortalama sıcaklığı 21.6° olarak ortaya çıkmaktadır. Bahçeköy'ün yıllık toplam yağışı miktarının 1074.4 mm. olduğu görülmektedir [41].

3.1.1.3. Bitki Örtüsü

Şekil 3.1 : Emirgan Korusu'nun Bitki Örtüsü

İstanbul il sınırları içerisinde maki, pseudomaki toplulukları, kıyı bitkileri, ve orman formasyonu yer alır. Araştırma alanının bulunduğu bölge olan kuzey kesimlerde pseudomaki toplulukları yaygındır. Ama bu daha çok Karadeniz kıyısındaki kesimlerde etkisini hissettirir. İstanbul'un dominant bitki formasyonu ormandır. Bu ormanlar nemli ormanlardır. Araştırma alanının bir zamanlar içinde olduğu Belgrad Ormanı gibi bu nemli ormanların hakim ağaç türü meşelerdir. Bu ormanlarda yaygın bulunan nemli ortamları seven ağaçlar: Doğu Kayını, Adi Gürgen, Anadolu Kestanesi, Titrek Kavak, Adi Fındık, Ova Akçaağacı, Kayın Gövdeli Akçaağaç, Ova Karaağacı, Gümüşi Ihlamur, Kızılağaç, Keçi Söğüdü, Boz Söğüt gibi türler de bulunur. Emirgan Korusu'nda da bu türlerin çoğuna rastlamak olasıdır. Orman altı daha zengin olan bu ormanlarda *Hedera helix*, *Clematis vitalba, Smilax excelsa* gibi sarılıcılar ormanı çok yoğun şekilde kaplamaktadır. Ayrıca kuytu dere içlerinde *Laurocerasus officinalis, Ilex colchia ve Euonymus europeaus* bulunmaktadır [41, 42, 43, 44].

3.1.2. Araştırma Alanının Kültürel Özellikleri

3.1.2.1. Tarihsel Gelişim

Antik Dönem:

Emirgan Korusu ve yakın çevresinin tarihsel gelişimi Bizans öncesine kadar uzanmaktadır. Antik dönemde, araştırma alanının kuzeyinde yer alan İstinye (Leostenis)'de, koyun kenarında, Argonoutlar'ın Amykos ile yaptıkları savaşta yardımını gördükleri peri adına inşa ettikleri bir heykel-adak yeri bulunduğu bilinmektedir [45]. Bazı kaynaklarda ise bu söz konusu heykelin gemileri fırtınalardan koruyan periye saygı için dikilmiş olduğu anlatılmaktadır[46]. Amphiaraos adındaki bu adak yeri, Bizans imparatoru Büyük Kostantin tarafından yıkılmış ve yerine Aya Mikhail Kilisesi yaptırılmıştır [47]. Amphiaraos Tapınağı ve Aya Mikhail Kilisesi'nin konumları ile ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Yine Bizans dönemi öncesinde, İstinye Koyu'nun bir tarafında gece, bir tarafında ise ışık ilaheleri adına yapılmış tapınaklar olduğu bilinmektedir [48]. Emirgan Korusu'nun İstinye Koyu'nun güneyindeki tepede yer alması, koya yakınlığı ve konumu gözönüne alındığında bu söz konusu tapınakların Emirgan Korusu içinde veya yakınında yer almış olması büyük bir olasılıktır.

Bizans Dönemi:

Antik dönemde ve Bizans döneminde Baltalimanı'ndan İstinye Koyu'na kadar olan alan büyük bir servi ormanı ile kaplıydı. Bizans döneminde yöre "Kyparades (Servili Orman)" ismi ile anılmıştır [48, 49]. Bu dönemde Emirgan'da yerleşme olmadığı düşünülmektedir. Fakat yakındaki İstinye Koyu çevresinde, Aya Mikhail Kilisesi dışında başka yapılarda yer almıştır. Bizans imparatorlarının yazlık sarayları ve Aya Fokas Manastırı bu yapılardan bilinenlerdir. Romanus'un yazlık sarayı, 921 yılında Tuna Bulgarları tarafından yakılmıştır. 942 yılında Kazak istilası sonucu diğer saraylar ile dini yapılar temellerine kadar yıkılmış, yok edilmiştir [45, 46]. Bu söz konusu yapıların konumları bilinmemekle beraber, yakındaki Emirgan Korusu alanında bu yapılardan birinin veya destek birimlerinin (kuyu v.b.) yer almış olma olasılığı

yüksektir. Korunun kuzeybatısında şu anda şahısa ait olan bir alanda Bizans dönemine ait bir kuyu olduğu rivayet edilmektedir. Ne var ki, yöre ile ilgili Bizans dönemine ve Antik döneme ait bilimsel çalışmalar yetersiz olduğundan dolayı bu tip veriler rivayet olarak kalmaktadır.

Osmanlı Dönemi:

Emirgan'da, İstanbul'un fethinden 16. yy'a kadar Osmanlı yerleşmesi oluşmamıştır. Bugünkü Emirgan semti, 16. yy'ın ortalarında "Münşa'at al-salatin" yazarı Nişancı Feridun Bey (öl. =1583)'e bağışlanmıştır. Feridun Paşa buraya bir av köşkü, bir yazlık köşk ve bahçeler yaptırmıştır. Böylece semt "Feridun Bahçesi", "Feridun Paşa Bahçesi-Bahçeleri" olarak anılmaya başlanmıştır [47, 50]. Feridun Paşa Bahçeleri'nde, padişahların ava çıktığı, eğlencelerin düzenlendiği, Padişah III. Mehmet zamanında, Damat İbrahim Paşa'nın verdiği ziyafetlerin ünlü olduğu bilinmektedir [48].

1635-1636'da Padişah IV. Murat'ın Revan seferi sırasında, Revan'ın hükümdarı Emirguneoğlu Tahmasb Kulu Han'dı. Revan Kalesi kuşatması sırasında Emirguneoğlu'nun sarayı yıkılmış ve kale zarar görmüştü. Emirguneoğlu bu durum karşısında kalenin anahtarlarını IV. Murat'a teslim etmiş, içindeki hazinelerin İstanbul'a gönderilmesini sağlamış ve af dilemiştir. Emirguneoğlu'nu affeden padişah ona "Yusuf Paşa" ünvanını vererek İstanbul'a getirmiş, Feridun Paşa Bahçesi'ni, Ahırkapı'da bir sarayı ve Kağıthane'de bir kasır ile mesire yerini bağışlamıştır. Feridun Paşa Bahçesi'nde Emirguneoğlu adına bir sahilsaray yaptırmış ve böylece yöre Emirgune olarak anılmaya başlanmıştır. Zaman içerisinde değişen "Emirgune Bahçesi" ismi "Mirgun Bahçesi", "Mirgun", "Mirgün" olarak değişerek günümüzde "Emirgan" olmuştur. Sahilsarayı, İran tarzında nakış, oyma ve çinilerle süslenmişti ve içinde IV. Murat adına bir taht bulunmaktaydı. Emirguneoğlu ayrıca, bahçe içerisinde yeni bir köşk daha yaptırmıştır. Evliya Çelebi bu bahçe ve yapılardan " Cümle binası tarzı acem üzere tarh olunup, dört duvarı billurdan bir ali hamamı vardır. Gül ve gülistan içinde bulunan bu hamamdan bülbüllerin yuvalarında yavrularını besledikleri seyredilir. Bu bağın dışarısında binlerce büyük ağaç vardır." diye bahsetmektedir. Zeki ve eğlenceli bir insan olan Emirguneoğlu (Yusuf Paşa), kısa zamanda IV.Murat'ın en iyi eğlence ve içki arkadaşlarından biri olmuştur. IV. Murat'ın sık sık Emirgune Bahçesi'ne gelip

Emirguneoğlu'nu ziyaret ettiği ve birlikte içki içip eğlendikleri bilinmektedir [7, 48, 50, 51, 52]. IV.Murat'ın ölümünden sonra tahta geçen Sultan İbrahim, Emirguneoğlu'nu öldürtmüştür (1641-1642) [49, 44]. Padişah, Kağıthane'deki mesire yerine ve kasıra el koymuş, Emirgan'daki sahilsarayını, bahçeyi ve köşkü Sadrazam Kemankeş Kara Mustafa Paşa'ya vermiştir. Bu dönemde sahilsarayının yapısında değişiklikler yapılmıştır. Sahilsarayı, bahçe ve köşk, Kara Mustafa Paşa'nın öldürülmesinden sonra bir süre boş kalmıştır. Daha sonra bu mülkler, Şeyhülislam Mirza Mustafa Efendi'ye geçmiş ve ölümünden (1722-1723) sonra, Mehmed Emin Salim Efendi'ye verilmiştir. Bir kısmı hasbahçeye ayrılan bu söz konusu mülkler, Mehmed Salim Efendi'nin ölümünden sonra (1739-1740), Şeyhülislam Vassaf Abdullah Efendi'ye, ondan oğlu Mehmed Esad Efendi'ye ve ondan da oğlu Mehmed Şerif Efendi (Şeyhülislam Esad Efendizade Mehmed Şerif Efendi)'ye geçmiştir [47, 48, 50]. I.Abdülhamid, Mehmed Şerif Efendi'nin 1778'de varis bırakmadan ölmesi üzerine, bir ferman yayınlayarak arazinin bir kısmını bir imarete vakfetmiş ve geri kalanını da parselleyip halka satmıştır. Bu gelişmeler ile birlikte Emirgan bir boğaziçi köyü kimliğine kavuşmuştur [53].

I.Abdülhamid (1774-1787) 1779-1780 yıllarında erken yaşta ölen Mehmet adındaki oğlu ve bu şehzadenin annesi Hümaşah Kadın anısına, Emirgan Camii'ni yaptırmıştır. Bu camii ile birlikte bir meydan çeşmesi, hamam, çeşitli dükkanlar, fırın, değirmen yaptırmış ve Rumelihisarı'ndaki gümrüğü de buraya taşıtmıştır. Bu imar hareketleri ile birlikte halk Emirgan'a rağbet göstermeye başlamış ve birçok yalı inşa edilmiştir [53, 54, 55].

Emirgan, III. Selim (1789-1807) zamanında çeşitli devlet büyüklerinin de ikamet etmeye başlamasıyla daha da önem kazanmıştır. Bu dönemde köyde, Kuzattan Seyit Mustafa Efendi, Mühürdar Emin Efendi, Mehmed Ağa, Kahveci Mehmed Ağa, Sırkatibi Efendi, Seyid Hasan Efendi, İngiliz Mahmud Efendi ve Valide Kethüdası Yusuf Ağa'nın, Tokmakburnu'nda ise Beylikçi Efendi'nin yalılarının, konutlarının ve ayrıca bir Nakşibendi Tekkesi'nin yapıldığı bilinmektedir [48, 53, 56].

II. Sultan Mahmud (1808-1839) zamanında, 1814-1815 yılları arasında yazılmış bir Bostancıbaşı Risalesi'ne göre Emirgan-İstinye arasında sahil boyunca, Emirgan İskelesi, kahveler, dükkanlar, Emirgan (I.Abdülhamid) Camii, Emirgan Meydan

Çeşmesi, Nakşibendi Tekkesi, Gümrük Binası, Kuzattan Ragıb Efendi, İsmail Bey, Eğribozlu Ebubekir Paşa, Arif Efendi Yalıları, Mutfak Emini Osman Ağa'nın yalısı ve iki köşkü, Gümrükçüzade Feyzi Efendi, Cafer Bey ve Abdülhalim Efendi Yalıları sıralanmaktaydı. O tarihlerde Emirgan'ın İstinye ile sınırını belirleyen Tokmak Burnu (Tomruk Burnu)'nda herhangi bir yapı bulunmamaktaydı. Burası bu dönemde zaman zaman "Tokmak" denilen korsanların yatağı olmuştur [50, 53, 56]. II.Mahmut, 1828 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında, karargahını Tarabya Kasrı'na taşımıştır. Yanındaki devlet adamları bazı yalılarda, hassa taburları da Kalender ve Büyükdere civarlarında oturmaya başlamıştır. Padişah'ın harem takımı da Gümrükçü Osman Paşa (eski Mutfak Emini Osman Ağa)'nın yaptırdığı büyük sahilsarayına nakledilmiştir. Padişah bazı geceler bu yalıda kalmıştır [57]. Bu dönemin Emirgan'daki diğer önemli yapım faaliyeti Emirgan Camii'nin 1838 yılında Sultan Mahmud tarafından yeniden inşa ettirilmesidir [55].

Abdülmecid zamanında (1839-1861), Emirgan Camii'nin su deposu ve yakındaki muvakkithane yaptırılmıştır (1844) [50]. Ünlü Gümrükçü Osman Paşa Sahilsarayı ise Serasker Mehmet Hüsrev Paşa'ya geçmiştir [57]. Moltke, Serasker Mehmet Hüsrev Paşa'nın yalısını ve bahçesini şöyle anlatmaktadır: "Mazul askerle karşılaştığım oda tam şark tarzındaydı ve padişahın sarayında eşini görmediğim kadar güzeldi. Pek geniş olan bu odanın bir cephesi, koyu mavi dalgaları tam pencerelerin altındaki güzel bir rıhtıma çarparak uğuldayan Boğaz'a bakıyordu; onun karşısındaki taraf ise tamamiyle açıktı ve gül tarhları, portakal fidanları ve muazzam gövdeli defnelerle bezeli güzel bahçeyi görüyordu. Çiçekteki zakkum ağacı billur gibi su dolu mermer yalağa aksediyor ve daha geride, havuzunda erguvan renkli balıklar yüzen bir fıskiye sakırdıyordu. Geniş bir ipekli tente, zengin arabesklerle süslü tavanın devamını teşkil ediyor ve muhteşem yer halısı, çiçek tarhlarının sanatlı motifleri ve deniz kabukları dökülmüş ya da renkli çakıllarla mozaik gibi kaplanmış olan bahçe yollarının desenleriyle birleşiyordu. Nerede oda bitiyor, bahçe nerede başlıyor; acaba fıskiye odada mı şakıyor, yoksa geniş sedir üzerinde bahçede mi oturuyorsun, farketmek güçtü. Boğaz'dan gelen nefis bir serinlik açık pencerelerin kamış kafeslerinden içeri doluyor ve güneşin pırıl pırıl aydınlattığı bahçeciğin iç açıcı kokusuna karışıyordu..." [5]. Serasker Mehmet Hüsrev Paşa'nın ölümünden sonra yalı Sadrazam Mustafa Reşid Paşa'ya geçmiştir. Bu dönemde, Sultan Abdülmecid ve yabancı devlet adamları Reşid Paşa ile bu yalıda önemli görüşmeler

yapmışlardır. 1858 yılında Reşid Paşa'nın ölümü ile devlete geçen yalı bir süre Osmanlı Sarayı'nın fer'iye dairelerinden biri olarak kullanılmış ve yabancı devlet adamları misafir edilmiştir. Daha sonra yalı, Sultan II. Mahmud'un torunları olan Feride ve Seniye Sultanlara tahsis edilmiştir. Sonraki süreçte Mısır Hıdivi İsmail Paşa (Şekil 3.2), yalının ve Emirgan'ın en önemli şahsiyetlerinden biri olarak tarih sahnesinde yerini almıştır [57].

Şekil 3.2 : Mısır Hıdivi İsmail Paşa [58]

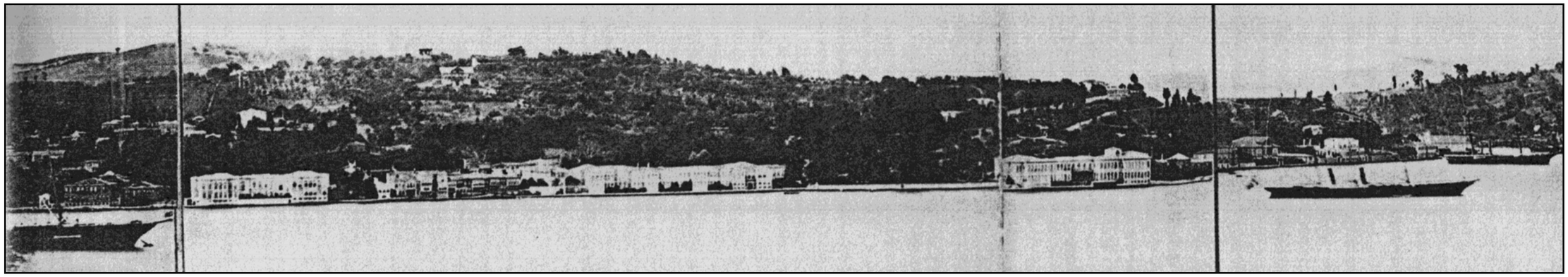
Mısır Hıdivi İsmail Paşa, 31 Aralık 1830'da Kahire'de doğmuştur. 14 yaşına kadar Mısır'da kaldıktan sonra eğitim ve geçirdiği göz hastalığının tedavisi için Viyana'ya gönderilmiştir. Burada bir süre kaldıktan sonra Paris'e geçmiş, modern ilimler ve mühendislik eğitimi almıştır. Saint Cyr Harp Akademisi'ne girdikten sonra öğrenimini yarıda bırakarak babası İbrahim Paşa'nın valiliği sırasında Mısır'a dönmüştür. Babasının ölümü ile birlikte iktidarı ele geçiren, anlaşmazlık halinde oldukları amcasının oğlu Abbas Paşa döneminde bazı akrabaları ile birlikte İstanbul'a gelmiştir. Sultan Abdülmecid'in itibarını kazanarak 'Paşa' ünvanı almış ve 1854'te Abbas Paşa'nın öldürülmesi üzerine Mısır'a dönmüştür. Bu gelişmelerden sonra Mısır valiliği'ne getirilen Said Paşa zamanında, önemli elçilik görevlerinde bulunmuştur. Büyük kardeşi Ahmed Rıfat Bey'in bir tren kazasında kuşkulu bir şekilde ölmesi üzerine ailenin en yaşlısı olarak veliaht olmuştur. Sudan isyanı sırasında serdarlık yapmasından 2 yıl sonra, 1863 tarihinde, Said Paşa'nın ölümü üzerine iktidara geçmiştir [59, 60, 61].

İsmail Paşa, Mısır'ın Osmanlı Devleti ile olan ilişkilerini büyükbabası Kavalalı Mehmet Ali Paşa gibi savaş yolu ile değil rüşvet ve hediye vermek yolu ile güçlendirmeye çalışmıştır. Bu şekilde Mısır'a büyük ayrıcalıklar kazandırmış, verasetin babadan büyük oğula geçmesi imtiyazını da elde etmiştir [58, 61]. İşte bu gelişmeler olduğu sırada, Sultan Abdulaziz, giderek güçlenen İsmail Paşa'ya yukarıda bahsedilen ünlü Serasker Mehmet Hüsrev Paşa (eski Gümrükçü Osman Paşa) yalısını vermiştir (1864) [56, 57]. İsmail Paşa, eski yapıyı yıktırıp, kıyıda büyük bir ahşap saray yaptırmıştır (Şekil 3.3). Bugünkü Emirgan Korusu alanını yalıya bağlatıp, genişleterek içerisine pavyonlar, köşkler ve birkaç tane şale yaptırmış, bahçeyi düzenletmiştir [58, 62]. Bahçe düzenlemesini Kaytona adlı bir mimarın yaptığı bilinmektedir [7]. Fakat bu şahıs hakkında başka bir bilgi bulunmamaktadır. İsmail Paşa'nın bugünkü Emirgan Korusu alanında yaptırdığı şale[2], köşk ve diğer yapılardan çoğunun ortadan kalktığı, eski Boğaziçi fotoğraflarından [63, 64, 65] (Şekil 3.4, 3.5, 3.6), Prof. Sedad Hakkı Eldem'in restitüsyon denemesinden [63] (bkz. Ek-4), 1927 tarihli haritadan [66] (bkz. Ek-5), 1940'lı yıllara ait hava fotoğrafından [67] (bkz. Ek-6) ve 1940'lı yıllara ait haritadan [68] (bkz. Ek-7) anlaşılmaktadır. Bu belgelerin ayrıntılı analizleri 4. ve 5. bölümlerde yapılmıştır.

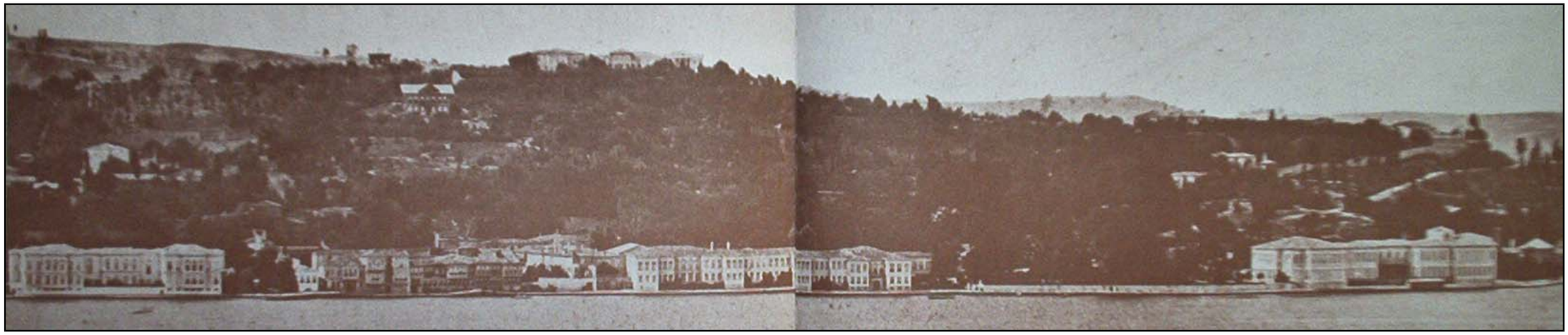

Şekil 3.3 : Hıdiv İsmail Paşa Yalısı [63]

[2] İsviçre evleri biçiminde yapılmış kır evi, dağ evi [11]

Şekil 3.4 : 1860'lı Yıllara Ait Bir Fotoğrafta Emirgan Korusu'nun Genel Görünümü [64]

Şekil 3.5 : 1870'lı Yıllara Ait Bir Fotoğrafta Emirgan Korusu'nun Genel Görünümü [65]

Şekil 3.6 : Emirgan Korusu'nun Günümüzdeki (2004) Genel Görünümü

İsmail Paşa, Sultan Abdülaziz ile olan iyi ilişkilerini Eflak, Boğdan ve Girit isyanlarına birlikler göndererek pekiştirdi. Girit'teki güçlü isyanı bastırdıktan sonra Girit Valiliği'ni istedi, fakat bu istek gerçekleştirilmedi. İsmail Paşa bunun üzerine bağımsızlık anlamına gelen "Aziz-i Mısır" ünvanını istemiştir. Tüm bu gelişmeler karşısında Mısır'ı karşısına almak istemeyen Osmanlı Devleti, 8 Haziran 1867 fermanı ile, İsmail Paşa'yı 'Hıdiv' ünvanını kabul etmeye ikna etmiştir. Yarı-kral anlamına gelen 'Hıdiv' ünvanı sayesinde Mısır artık bir valilikten çok Osmanlı Devleti'ne bağlı bir krallık haline gelmiştir [58, 60, 61].

İsmail Paşa, yönetimde olduğu süre içerisinde Mısır'ı modern bir ülke haline getirmek için çabalamıştır. Ne var ki siyasi hırsı onu aşırı borçlanmaya itmiştir. Mısır'ın, aşırı borçlanma yüzünden İngiltere'nin ekonomik sömürgesi haline gelmesine sebep olan İsmail Paşa'nın valilik görevine son verilmiş ve Napoli'ye sürgüne gönderilmiştir. Padişah'ın izniyle İstanbul'a gelen İsmail Paşa 1895'te Emirgan'daki sahilsarayında ölmüştür [58, 59].

Hıdiv İsmail Paşa'ın Emirgan'daki sahilsarayında düzenlediği eğlenceler çok ünlü olmuş, Boğaziçi eğlencelerinde önemli bir yere sahip olmuştur [69]. Ayrıca İsmail Paşa Emirgan semtine birçok eser kazandırmıştır. Okul ve çeşmeler yanında, Emirgan Korusu yakınlarında bir hastane yaptırmış fakat bu hastane bilinmeyen bir nedenden ötürü 1912-13 yıllarında yıktırılmıştır [50, 71]. İsmail Paşa'nın ölümünden sonra Emirgan Korusu, üç çocuğu arasında pay edilmiştir. Küçük oğlu Hüseyin Kamil Paşa Tokmak Burnu tarafını, İbrahim Paşa orta kısmı, Prenses Fatma Hanım da batı kısmını almıştır. Bu şahıslar öldükten sonra koru bakımsızlıktan harap olmuştur [71].

Cumhuriyet Dönemi:

Hıdiv İsmail Paşa (Emirgan) Korusu, İstanbul Belediyesi tarafından, 1941 [25], bazı kaynaklar göre ise 1943 yılında, Dr. Lütfi Kırdar'ın İstanbul valisi ve belediye başkanı olduğu dönemde, Satvet Lütfi Tozan'dan satın alınmıştır. Koru çeşitli düzenlemeler yapılarak park haline getirilmiştir [50, 70, 71, 72]. Kıyıdaki sahilhane 1930'lu yıllarda yıktırılmış ve arsası yola katılmıştır. Günümüze ulaşamayan bir başka öge ise korunun yanındaki çilek tarlalarıdır [70]. 1970'li yıllarda koru içinde grottolardan, göller ve

havuzlardan başka heykelcikler, japon lambaları, ve vazoların mevcut olduğu anlatılmaktadır [7]. Bu heykeller, japon lambaları ve vazolardan günümüze ulaşan hemen hemen hiçbir örnek kalmamıştır. Ci-3 kodu ile gösterilmiş olan vazolar (bkz. Ek-13) bunlardan kalanlardır.

1979 yılında Türkiye Turing Ve Otomobil Kurumu tarafından kiralanan Emirgan Korusu'nda bu kurum zamanında bir dizi onarım faaliyetleri yürütülmüştür. Çelik Gülersoy (T.T.O.K.) tarafından Sarı Köşk'ün 1979, Pembe Köşk'ün 1982 ve Beyaz Köşk'ün 1983 yıllarında restorasyonları tamamlanmıştır [73] 1995 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Koru'nun işletmesini geri almış ve köşkleri restore etmiştir. Bu söz konusu köşklerin tarihsel süreçte geçirdiği değişimler aşağıda açıklanmıştır;

Beyaz Köşk: Koru içindeki sağlam kalmış üç köşkten biri olan Beyaz Köşk, neoklasik stilde yapılmıştır. Bugünkü yapı eski Beyaz Köşk'ün üçte biri büyüklüğündedir [25, 70]. İsmail Paşa'nın ölümünden sonra başlayan dönemde bir süre mızıka dairesi olarak kullanılmıştır [70]. Köşk'ün üst katı, kimi yıllar güreşçi kampı, lale soğanları deposu, alt katı ise kömür deposu olarak kullanılmıştır. Türkiye Turing Ve Otomobil Kurumu 1982 yılı sonundan, 1983 yılı başına kadar Beyaz Köşk'te bir dizi onarım yapmıştır. Onarım çalışmaları sırasında, binanın yan tarafındaki sağır duvarında zamanla örülmüş bulunan pencereler açılmış, bu düz cepheye mermer sütunlu ikinci bir giriş yapılarak, buradaki monotonluk giderilmiş, arka cepheye bakan anıtsal merdivenin üstündeki duvarın zamanla örülmüş kısımları söktürülerek, tekrar, geniş pencereleri açtırılmış ve alt katta kuzeye bakan yan cephedeki eski kapı yerine konmuştur. Beyaz Köşk'ün yanındaki büyük havuz ve çevresi, baştanbaşa beyaz mermerlerle kaplanarak, su kenarında konser aralarında kullanılacak bir ikram ve dinlenme mekanı sağlanmış fakat orijinalliği bozulmuştur. Yazları yapı önündeki yeni teras açık hava konser alanı olarak kullanılmaya başlanmıştır [25]. 1995 yılında devredildikten sonra, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından kapsamlı bir restorasyonu yapılmıştır. Günümüzde protokol kullanımına ayrılmıştır[74].

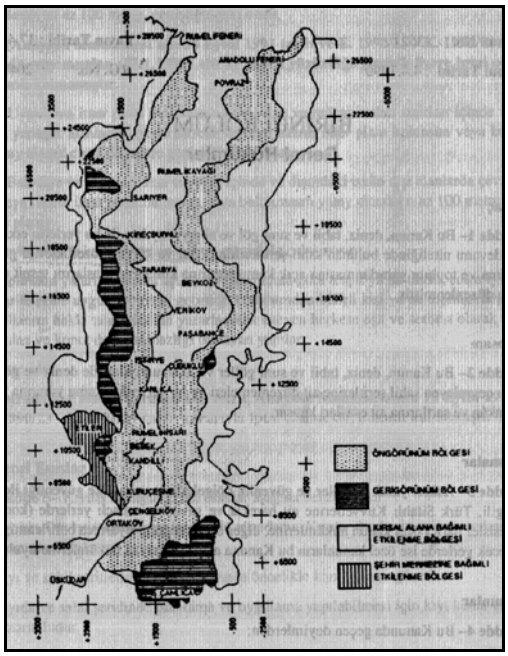
Pembe Köşk: Pembe Köşk, mimari yapısı ile, bu yapıların en eskisi olduğunu ispatlamaktadır. Köşk 1878 Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa döneminde zamanın paşalarına seyir mekanı olarak hizmet vermiştir [62]. Yapı, bir dönem koruda

çalışanların barınma ihtiyacını karşılamıştır [70]. Ahşap bina, Belediye Başkanı A. İsvan'ın zamanında, eşi Bayan İsvan'ın öncülüğü ile ve Belediye Hanımlar Komitesi'nin topladığı yardımlarla belediye tarafından Mimar Turgut Cansever'in çalışmasıyla sökülmüş ve örülmüştür. Ancak, o dönemde toplanan yardımlar restorasyonu sağlayamadığından onarım işleri yarım kalmış bulunmaktaydı. 1982 yılında Turing kurumu tarafından onarımı yapılmıştır. Evin bahçesi ve alt katı, bir kahvehane olarak, üst katta arka taraftaki büyük oda ise, bir "Boğaziçi Kitaplığı ve Arşivi" olarak donatılmıştır [25]. Ocak 1995 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir. Köşkün içindeki çeşme ve bahçesindeki çeşme mermerlerindeki ince el işi sanatı raspalanarak temizlenip eski yerlerine yerleştirilmiş ve baştan başa büyük bir bakımdan geçirilmiştir. Yapının mimari ögelerinin restorasyonu ile birlikte bahçe düzenlemeleri de yapılmıştır. Bugün ise bu köşklerden sadece bürokratlar değil, halkında faydalanabilmesi için restorant ve kafeterya olarak halkın hizmetine açılmıştır [62]. Günümüzde daha çok nişan, düğün ve özel toplantı gibi faaliyetler için kullanılmaktadır.

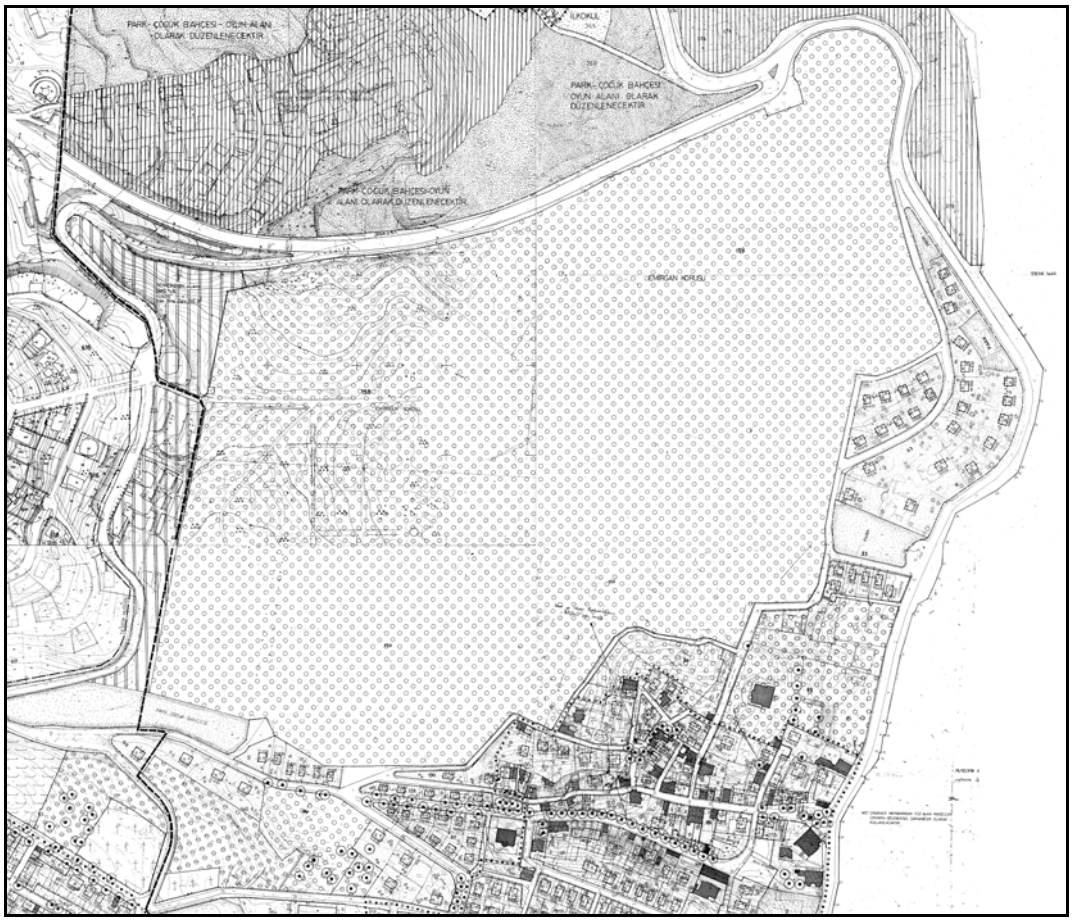
Sarı Köşk: Sarı Köşk, 1954'de yangın geçirdikten sonra, o tarihte betonarme olarak yeniden yapılmış ve dış yüzü tekrar ahşapla kaplanmıştır. Turing Kurumu, 1979'da burayı bütünüyle onarmıştır. Şale üslubundaki yapının üst katı, Turing Kurumu'nca döşenerek İstanbul Belediyesi'nin kullanımına ayrılmış, alt kat ise, çay salonu halinde halka açılmıştır. Yapının Boğaz'a bakan yüzündeki teras genişletilmiş ve terasın duvarı Gebze taşı kaplatılarak, bahçesi genişletilmiştir [58]. 1995 yılında devredilen Sarı Köşk bir restorasyon daha geçirerek günümüze ulaşmıştır. Sarı Köşk günümüzde de restorant-kafeterya olarak hizmet vermektedir [75].

3.1.2.2. Meriyetteki İmar Planı Kararları

Emirgan Korusu Boğaziçi Öngörünüm bölgesinde kalmaktadır [76]. Meriyetteki imar planlarında koru, park olarak işlenmiş bulunmaktadır. Herhangi bir yapılaşmaya izin verilmemektedir [77, 78, 79, 80].

Şekil 3.7 : 22/7/1983 Tarihli, 1:5000 Ölçekli Boğaziçi Nazım Planına Göre Çizilmiş Kroki (Boğaziçi Kanunu Eki) [76]

Şekil 3.8 : Meriyetteki İmar Planı (Orijinali 1:1000 ölçekli olan 4 adet imar planının birleştirilmesi ile oluşturulmuştur.) [77, 78, 79, 80].

3.1.2.3. Mülkiyet Analizi (Emirgan Korusu'nun Yakın Çevresi)

Emirgan Korusu Sarıyer İlçesi, Emirgan Mahallesi, 45 pafta, 158 ada , 2,3 ve 4 numaralı parselleri kapsamaktadır [81, 82]. Mülkiyeti İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne aittir. Emirgan Korusu ve yakın çevresinin mülkiyet analizi Ek- 10'da verilmiştir.

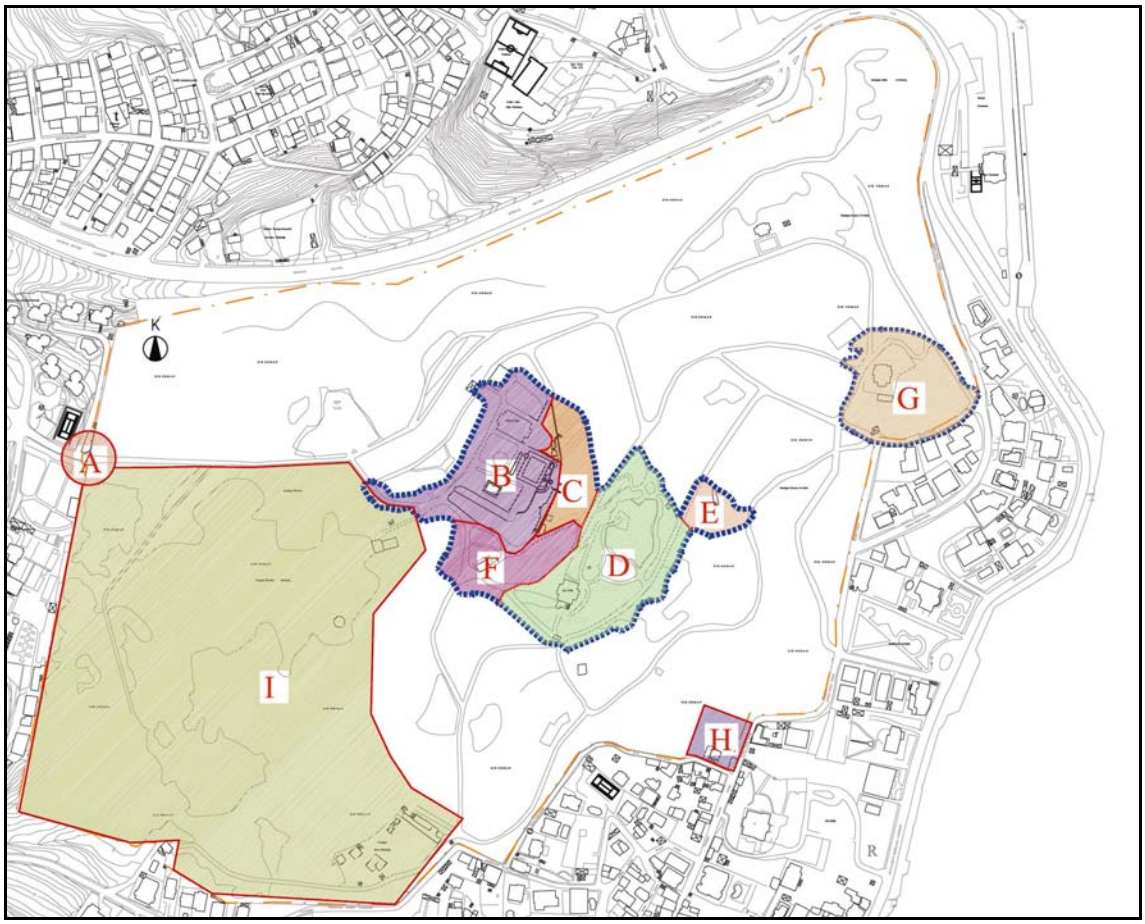
3.1.2.4. Arazi Kullanımı (Emirgan Korusu'nun Yakın Çevresi)

Emirgan Korusu'nun yakın çevresi, kuzeyde eski İstinye Tersanesi alanındaki idari fonksiyon dışında konut ağırlıklı yapılaşmanın olduğu alanlardır. Emirgan Korusu ve yakın çevresinin mevcut arazi kullanımı Ek- 11'de verilmiştir.

3.1.2.5. Mevcut Alan Kullanımı Ve Mekansal Değerlendirme

Emirgan Korusu günümüzde gezinti ve oturma fonksiyonları ile bereber piknik fonksiyonu ağırlıklı bir park görünümündedir Piknik dışında, Pembe Köşk çeşitli organizasyonlara (düğün, davet v.b.), Sarı Köşk ise yeme-içme fonksiyonuna ayrılmıştır. Beyaz Köşk ise protokol kullanımına ayrıldığı için halka açık değildir ve çevresinde de özellikli fonksiyonlar yoktur (bkz. Ek-12).

Araştırma alanını karakterize eden öge su motifidir. Beyaz Köşk'ün güney batısındaki formel havuz ile başlayan su motifi (su yolu) çeşitli informel havuzlar ve kaskadlar sayesinde Sarı Köşk'ün kuzeybatısındaki büyük kaskad-grottoyu aşıp büyük informel havuza ulaşmakta ve oradan da yine başka bir grotto ile sınırlandırılmış olan son bir havuzda bitmektedir. Sarı Köşk'ün batısında başka su ögelerinin bir arada bulunduğu bir alan daha mevcuttur. Araştırma alanı, su yapıları ve diğer yapısal elemanların konumlarına ve karakteristiklerine göre alanlara bölünmüştür (Şekil 3.9). Bu şekilde Emirgan Korusu Köşk Bahçeleri'nin daha kolay analiz edilebilmesi sağlanmıştır.

Şekil 3.9 : Çalışma Dahilinde Belirlenen Alanlar

3.2. YÖNTEM

Araştırma alanı Emirgan Korusu içindeki Beyaz Köşk, Sarı Köşk ve Pembe Köşk'ün yakın çevresini kapsamaktadır (bkz. Ek-13). Yapısal elemanların ve bitkisel düzenlemenin belirlediği sınırlar araştırma alanı sınırını belirlemiştir. Bunun yanında Emirgan Korusu'nun tümü de değerlendirilmiş ve yukarıda belirtildiği gibi karakteristiklerine göre alanlara bölünmüştür. Koru içerisinde uzak noktalarda kalan bazı elemanlar en yakınındaki alana dahil edilmiştir (Örn: C-5). Kentsel analizler için mahalle sınırları esas tutularak, topografyanın ve yapılaşmanın belirlediği sınırlar dikkate alınarak etki alanı belirlenmiştir. Çalışmanın bir restorasyon projesine giden aşamaları çeşitli ölçeklerde içermesi hedeflenmiştir. Bu aşamalar:

1- Kentsel Analiz Safhası
2- Literatür Araştırması Safhası
3- Rölöve, Tespit Safhası
4- Mevcut Durumun Değerlendirilmesi ve Restitüsyon Safhası
5- Restorasyon Projesi

"Kentsel Analiz Safhası" nda Emirgan Korusu'nun büyük ölçekten küçüğe inen ayrıntılı bir analizinin yapılması için ilk önce İstanbul ölçeğinde konumu ortaya konmuştur. Kentsel analizlerin tümünün (kat adetleri, yapı niteliği, altyapı analizi v.b.) yapılmasına bu çalışma dahilinde gerek olmadığına karar verilmiş, çevresindeki etkilerin değerlendirilebilmesi için yerinde tespitler ile arazi ve yapı kullanımına dair analiz yapılmış ve mülkiyet durumunun belirleyebileceği önerilerin geliştirilmesine olanak vermek için mülkiyet analizi sunulmuştur. Bu safhaya ait çizimler ArcView GIS 3.3 programı kullanılarak yapılmıştır. "Literatür Araştırması Safhası"nda Emirgan Korusu ile ilgili her türlü bilginin elde edilmesi yolunda çalışmalar yapılmıştır. Yer yer ilgili kişilerle görüşülmüş ve alan ile ilgili bilgi alınmıştır. Literatür araştırmasında, Emirgan Korusu Tarihi Köşk Bahçeleri'ni kapsayan araştırma alanı ile ilgili günümüze kadar Beyaz Köşk'ün restorasyon projesi dahilinde yapılanlar (Şekil 4.56) ve çeşitli dönemlere ait halihazır haritaların hazırlanması işi (bkz. Ek- 5, 6, 7, 8, 9) dışında bir rölöve çalışması yapılmadığı anlaşılmıştır. İlgili kaynaklardan günümüze yakın

dönemlere ait olan 1995 ve 1999 yılı halihazır haritaları (bkz. Ek-8, 9) büyük ölçekte, hava fotoğraflarının yardımıyla yapılan fotogrametrik haritalar olduğundan dolayı çoğu önemli yapısal eleman belli değildir. Belli olan yapısal elemanlar ve yollar basit tekniklerde gösterilmiş durumdadır. Bazı ağaçların yerleri bellidir. Bu söz konusu haritalardan 1995 haritaları daha iyi durumda olduğundan dolayı altlık olarak tercih edilmiştir. 1995 haritası esas alınmış ve 1999 haritaları ile çakıştırılmıştır. Mevcut halihazır haritalardaki eksiklikler, arazinin büyüklüğü ve yapısal elemanların niteliği (amorf şekiller, doğal görüntü verilmesi amacıyla oluşturulmuş olan form, yapay taşların niteliği), bazı elemanlar için su tahliyesi gerektiği v.b. sebepler dolayısıyla araştırma alanının uygulama projesine yönelik rölöve projesinin hazırlanması, büyük bir ekip işi olduğu da gözönünde tutularak, çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Çalışma dahilinde, bu halihazır haritalardan oluşturulan altlık esas alınarak, güncel bir vaziyet planı oluşturulması amacıyla yer yer yerinde ölçümler yapılmıştır. Bu ölçümler, detaylı krokiler ile desteklenerek altlığa işlenmiştir. Bitkisel elemanların negatif etkisinin nispeten elverdiği bazı yapısal elemanların detaylı rölöveleri yapılmıştır. Bu rölövelerin çeşitli havuz, duvar v.b. gibi ana elemanların örnek tiplerini kapsaması hedeflenmiştir. Çizimi yapılmayan yapısal elemanlar detaylı fotoğraflama çalışması ile belgelenmiştir. Vaziyet planının sert zemin düzenlemesi açısından güncelleştirilmesini takip eden süreçte bitkisel elemanların tespitleri yapılmıştır. Bu tespitlerde gövde çapının, konumun v.b belirlenmesi için yerinde ölçümler yapılmıştır. Bitkisel elemanların yerinin tespit listeleri ile ilişkilendirilebilmesi ve ileride uygulamaya dönük yapılacak projelerde kolaylık sağlaması amacı (bozulmaların gösterildiği bir rapor hazırlanması, v.b.) ile Emirgan Korusu geneli 21m./30m.'lik bölgelere bölünmüştür. Bu ölçüdeki bölgeler A3 formatında 1/200 paftalara göre oluşturulmuştur. Bazı bulgulara ve restitüsyon önerilerine altlık olan resimlerin sunulmasında Adobe Photoshop 7.0 programı kullanılmış ve resim üzerinde işlemler yapılmıştır. Diğer tüm çizimler Autocad R2 Architectural Desktop kullanılarak yapılmıştır. Rölöve ve tespit safhasından sonra eski haritalar ve eski tarihli hava fotoğraflarının güncel vaziyet planı ile çakıştırılması, literatürün bulgular ışığında tekrar değerlendirilmesi sonucu restitüsyon önerileri geliştirilmiştir. Son safha olan restorasyon projesi safhasının bu çalışma kapsamında uygulama projesine dönüşemeyeceği dikkate alınarak bir fikir projesi paftası sunulmuş, bazı yapısal elemanlara dair restorasyon önerileri çizimlerde gösterilmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, arazi çalışmaları (rölöve, fotoğraflama, ayrıntılı kroki) sonucunda ortaya çıkan bulgular sunulmuştur. Bu bulgular, çizim, yorum, fotoğraf ve bazı eski belgeler ile desteklenerek verilmiştir. Tüm elde edilen eski belgelerin ayrıntılı analizleri restitüsyona ve restorasyona dönük olarak 5. bölümde yapılmıştır. Bitkisel ve yapısal düzenlemeye dair genel bulgular değerlendirildikten sonra, kolaylık sağlanması açısından yapısal elemanların konumlanmalarına ve düzenleme karakteristiklerine bağlı olarak belirlenen alanlar (bkz. Şekil 3.9) dahilinde ayrıntılı bulgular verilmiştir.

4.1. BİTKİSEL VE YAPISAL DÜZENLEME (GENEL)

Emirgan Korusu mevcut durumu itibarı ile Hıdiv İsmail Paşa zamanındaki genel karakterinden ve işlevinden uzaklaşmıştır. Bu durum arazi çalışmalarında elde edilen ipuçları yanında eski tarihli fotoğraf ve haritaların incelenmesinden de anlaşılmaktadır. Prof. Sedad Hakkı Eldem'in restitüsyon denemesi (bkz. Ek-4), sahilsaray yıkıldıktan sonra yapılan 1927 tarihli harita (bkz. Ek-5) ve 1940'lı yıllara ait olduğu tahmin edilen hava fotoğrafı (bkz. Ek-6), 1970'li yıllara ait halihazır harita (bkz. Ek-7) Emirgan Korusu'nun özgün durumu ile ilgili bilgi veren bu belgelerin en önemlileridir. Üçüncü bölümde de belirtildiği gibi, İstanbul Belediyesi koruyu satın aldığı zaman arazinin deniz tarafındaki ve İstinye Koyu'na bakan bölgesindeki değerli kısımlarını Satvet Lütfi Tozan'a bırakmak zorunda kalmıştır. Bu söz konusu yerler yapılaşmaya açılmış ve Emirgan Korusu, Hıdiv İsmail Paşa'nın Tokmakburnu'ndaki sahilsarayının arka bahçesi olma özelliğini kaybetmiştir. Bu durum 1940'lı yıllara ait olduğu tahmin edilen hava fotoğrafı ile günümüze (1995) ait hava fotoğrafının karşılaştırılmasında da açıkça gözükmektedir (Şekil 4.1 ve Şekil 4.2). Bu yapılaşma ile bazı önemli bahçe yapıları kaybolmuştur. Bunun yanısıra Hıdiv İsmail Paşa'nın yaptırdığı birçok köşk ve şale'nin günümüze ulaşamadığı üçüncü bölümde de değinilen bir konudur. Bu kaybolan yapılar ile birlikte araştırmanın eksenini oluşturan köşk (mevcuttaki üç adet köşkün) bahçeleri günümüze ulaşmış durumdadır. Kaybolan yapılar ile ilgili analizler ileriki bölümlerde yapılmıştır.

Şekil 4.1 : Emirgan Korusu'nun 1940'lı Yıllardaki Durumu [67]

Şekil 4.2 : Aynı Bölgenin 1995 Yılına Ait Hava Fotoğrafındaki Durumu [40]

Yukarıda bahsedilen yapılaşmalar neticesinde Hıdiv İsmail Paşa'nın yalısını bahçeye bağlayan ana aksın ve bahçenin bugünkü ana girişe (K-1) kadar olan kısmı ortadan kalkmış ve deniz ile bağlantısı kaybolmuştur (Şekil 4.1 ve Şekil 4.2). Ana aksın bugünkü Emirgan Korusu sınırları içindeki kısmı, K-1 girişi (bkz. Ek-13) kısmındaki bölümü ve yol döşemesine yapılan müdahaleler dışında korunmuştur (Şekil 4.3). Bu durum 1927 tarihli haritanın (bkz. Ek-5) analitik rölöve paftası (bkz. Ek-13) ile çakıştırılmasından da anlaşılmaktadır.

Şekil 4.3 : Ana Aksın Günümüzdeki Durumu Ve K-1 Kodlu Giriş

Hıdiv İsmail Paşa'nın sahilsarayının bahçesinin kaybolmuş ön bahçesi olarak adlandırabileceğimiz bu söz konusu bölgenin günümüze kalan tanıkları bu kısımdaki binalar arasında yer yer belli olan yaşlı ağaçlardır. Arka bahçe olarak adlandırabileceğimiz bugünkü Emirgan Korusu ise belediye tarafından satın alınıp, koru olarak imar planlarına işlendiği için yapılaşmaya açılmamış ve bir ölçüde korunmuştur. İstanbul Belediyesi bahçeyi park olarak hizmete açmak amaçlı olarak çeşitli müdahalelerde bulunmuştur. Bu müdahalelerin başında ağaçlandırma çalışmaları gelmektedir. Çok sıkışık şekilde yapılan ağaçlandırma çalışmaları neticesinde bahçenin karakteristiğinin bozulduğu anlaşılmaktadır. Emirgan Korusu bu müdahaleler ile birlikte "bahçe" düzeninden "koru" ya evrimleşmiştir (Şekil 4.1 ve Şekil 4.2). Bu gelişmeler ile birlikte üçüncü bölümde de bahsedilen, Emirgan Korusu'nda bir zamanlar var olan çiçek parterlerinin, bağların ve meyva bahçelerinin ortadan kalktığı anlaşılmaktadır. Belediye'nin bu müdahaleleri yapmaya başladığı zamana ait olduğu düşünülen hava fotoğrafında (bkz. Ek-6) bu söz konusu çiçek parterlerini ve bağları andıran izlerin

olduğu gözükmektedir. Günümüzde genelde köşklerin yakın çevresinde ve K-2 girişinin (bkz. Ek-13) çevresinde oluşturulan mevsimsel olarak değişen çiçek parterleri ve özellikle İstanbul Belediyesi'nin 1960 yılından beri her yıl Mayıs ayında düzenlediği "Lale Bayramı" kapsamında [70] Beyaz ve Sarı Köşk çevresinde lale (*Tulipa spp.*) türleri ile yapılan düzenlemeler (Şekil 4.4), bu izlerin günümüze evrimleşmesi olarak değerlendirilebilir. Söz konusu meyva bahçelerinden ise tek tük bireyler günümüze kadar gelebilmiştir.

Şekil 4.4 : Lale Parteri

Eski tarihli belgeler mevcut durum ile beraber değerlendirildiğinde Emirgan Korusu'nun özgün durumundaki bitkilendirme anlayışı hakkında bazı noktalar dikkati çekmektedir. Köşklerin yakın çevresindeki düzenlemelerde Avrupa stili açıkça kendisini göstermektedir. Bu alanlar doğal İngiliz bahçe düzeni etkisini kuvvetli biçimde hissettirmektedir. Özellikle Sarı Köşk'ün çevresi, bu açıklama için iyi bir örnek oluşturur. Pembe ve Beyaz Köşk'ün çevresinde ise nispeten daha formel tarzdaki düzenlemeler dikkati çekmektedir. Köşklerin çevresinde tür çeşitliliği açısından daha zengin ve kısmen daha bakımlı alanlar mevcuttur. Bu alanlarda yapısal düzenlemeler belirleyicidir. Emirgan Korusu'nun diğer kısımlarında ise doğala yakın düzenleme anlayışı dikkati çekmekte (Şekil 4.5), bitkisel elemanlar ağırlık kazanmaktadır. Yaya yolları dışında pek fazla yapısal elemana ve düzenlemeye rastlanmamaktadır. Bununla beraber bu iki düzenleme yaklaşımı arasındaki geçişler hissedilemeyecek kadar yumuşak şekilde oluşturulmuştur. Beyaz Köşk'ün güneydoğusunda yer alan su yolunun olduğu alan, bu yumuşak geçişin gözlemlendiği bir mekandır (Şekil 4.6).

Şekil 4.5 : Korunun Yapısal Elemanlara Rastlanmayan Kısmından Bir Görünüş

Şekil 4.6 : Beyaz Köşk'ün Güneydoğusunda Yer Alan Su Yolunun Kenarındaki Defne (*Laurus nobilis* L)., Saplı Meşe (*Quercus robur* L.) ve Gümüşi Ihlamur (*Tilia tomentosa* Moench.) topluluğu altındaki *Ferulago spp.* örtüsü

Korunun giriş noktalarından başlayarak anayolların her iki tarafında ağaç sıraları oluşturulmuştur. Fakat bu ağaçlı yol anlayışı, anayolların tümü için kesintisiz olacak şekilde geçerli değildir. Eski tarihli hava fotoğrafından da (bkz. Ek-6) anlaşıldığı üzere bazı anayolların etrafında sıra halinde devam eden ağaçlar yer yer manzaraya, yapıya veya çevrelediği adaya doğru açılım gösterecek şekilde düzenlenmiştir. Bununla beraber, her iki yanında kesintisiz devam eden ağaç sıralarının olduğu yollar da vardır. Bu durum özellikle ana aksı belirleyen yolda ve bu yolu büyük rustik havuzun batısına, Sarı Köşk'ün kuzey girişine ve Beyaz Köşk'ün kuzeybatı girişine bağlayan yollarda

belirgindir. Mevcut durumda, özgün durumunu koruyamayan bu gibi yerlerin olduğu, kopuklukların oluşmuş olduğu gözlemlenmektedir (Şekil 4.7). Bu ağaç sıraları genellikle tek tip ağaçtan değil, *Fraxinus angustifolia* Vahl., *Platanus* x *acerifolia* (Ait.) Willd., *Quercus robur* L., *Robinia pseudoacacia* L., *Tilia tomentosa* Moench. (*T. Argentea* Desf.), *Aesculus hippocastanum* L. ve *Carpinus betulus* L. türlerinin çeşitli kombinasyonlarından oluşturulmuştur, bu yüzden tipik bir alle olarak ele alınmamıştır. Patikaların kenarlarında ise belirgin ağaç sıralarına rastlanmamaktadır.

Şekil 4.7 : Ana yol kenarlarında zaman zaman kopukluklar gösteren ağaç sıraları

Bu ağaçlı yolların dışında araştırma alanının özgün durumundaki bitkilendirme anlayışında köşklerin yakın çevresinde manzarayı kapayacak yoğunlukta büyük boylu bireylerin kullanılmamasına önem verildiği anlaşılmaktadır. Köşklerin yakın çevresi nispeten boş bırakılmış, büyük boylu ağaçlar münferit olarak kullanılmıştır. Mevcut durumda, Sarı Köşk ve Beyaz Köşk'ün yakın çevresinde bu söz konusu boşluklar nispeten korunmuştur. Eski fotoğraflardan anlaşıldığı kadarı ile bu nispeten boş olan alanlarda çim satıhların oluşturulmuş olması, yer yer çiçek parterlerinin, küçük boylu süs ve çit bitkilerinin kullanılmış olma olasılığı yüksektir. Mevcut durumda da köşklerin yakın çevresindeki düzenlemelerde bazı çalı türleri kullanılarak alçak boylu bitkisel çitler oluşturulduğu gözlenmektedir (Şekil 4.8). Bu çitlerde *Berberis juliana* L., *Buxus microphylla* Sieb. and Zucc., *Buxus sempervirens* L., *Berberis thunbergii* L. 'Atropurpurea', *Ligustrum vulgare* L., *Pittosporum tobira* (Thunb.) Ait. 'Nana', *Spiraea salicifolia* L., *Viburnum tinus* L., *Laurus nobilis* L. türleri kullanılmıştır.

Şekil 4.8 : Korunun K-2 Kodlu Girişindeki Herdem Yeşil Kadın Tuzluğu (*Berberis juliana* L.) İle Oluşturulmuş Alçak Boylu Bitkisel Çit

Köşklerin yakın çevresinin özgün bitkilendirmesinde büyük boylu bireylerin manzara noktalarını kapatmayacak ve arka fonda yer alacak şekilde konumlandırıldığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.9). Bugünkü durumunda ise bu anlayış, yukarıda bahsedilen Emirgan Korusu'nun park haline getirilmesi sırasında yapılan sık ağaçlandırma yüzünden oldukça bozulmuş durumdadır (Şekil 4.10). Ayrıca tüm koru için de geçerli olan bu durum yüzünden, koru içerisinde çeşitli kısımlarda oluşturulmuş olan manzara noktaları işlevini yitirmiştir (Şekil 4.11).

Şekil 4.9 : 1943 Yılına Ait Bir Fotoğrafta Sarı Köşk'ten Boğaz'ın Görünümü [71]

Şekil 4.10 : Günümüzde Beyaz Köşk'ün Güneyindeki Manzara Noktası

Şekil 4.11: Günümüzde Emirgan Korusu'nun Kuzeyinden Boğaza Bakış

Bu anlayışa ilaven özellikle büyük rustik havuzun (H-5) olduğu mekanda yukarıda bahsedilen arka fonun, büyük boylu ağaçların daha sık kullanılması ile su aynasını sınırlayan, mekanı oluşturan bir olgu olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu fon ayrıca mevsimsel renk değişimleri ile de çekim noktası oluşturmaktadır (Şekil 4.12). Mevcut durumda, bu renk değişimi koru genelinde sıkça karşılanan bir durum olarak estetik değer taşmaktadır. Yine eski belgelerin referansıyla ortaya çıkan başka bir durum ise Emirgan Korusu'nun özgün düzenlemesinde büyük boylu ağaçlar ile yoğun şekilde yapılan bitkilendirmenin Beyaz Köşk, Sarı Köşk ve Pembe Köşk'ün kuzey ve kuzeydoğusunu kapatacak şekilde oluşturulmuş olduğudur (bkz. Ek-6, Şekil 4.1).

Şekil 4.12 : Korudan Bir Sonbahar Görünümü

Bu durumun günümüze ulaşamayan diğer köşk ve şaleler için de geçerli olma ihtimali yüksektir. Nitekim eski tarihli hava fotoğrafında kuzey ve kuzeydoğuya kapalı olan büyük boşluklar dikkati çekmektedir. Yine aynı fotoğraftan yola çıkarak, Hıdiv İsmail Paşa Sahilsarayı'nın olduğu kısımda ise düzenlemenin yer yer büyük tepe çapına sahip ağaçlarla yapılan gruplandırmalar şeklinde oluşturulduğu ve sahilsarayının arka kısmında yukarıda bahsedilen anlayışta büyük bir boşluk bırakıldığı anlaşılmaktadır.

Emirgan Korusu'nun çevresi genellikle yüksek duvarlarla çevrili olduğundan bitkisel bir perdelemeye ihtiyaç duyulmamıştır. Günümüz müdahalesi olarak, yalnızca iki yerde boylu bitkisel çitle perdeleme yapılmıştır. Bunlar K-2 ve K-3 (bkz. Ek-13) girişleri arasındaki alçak sınırlandırma duvarının arkasında *Maclura pomifera* (Raf.) Schneid.'dan ve Beyaz Köşk'e ait müştemilat binasının çevresinde *Thuja orientalis* L.'den oluşturulmuş boylu çitlerdir. Koru genelinde, bazı alanlarda ızgara sistemde oluşturulmuş düzenli plantasyonlar dikkati çekmektedir. Bunlardan en önemlileri korunun batısındaki alanda batı girişinin (K-1) her iki tarafında oluşturulmuş *Pinus brutia* Ten. (Şekil 4.13) ve Beyaz Köşk'ün kuzeybatı kısmında oluşturulmuş *Cedrus libani* A. Richard topluluklarıdır. 1860 (Şekil 3.4) ve 1870 (Şekil 3.5) tarihli fotoğraflar incelendiğinde korunun batısındaki alanda meyva bahçesi olarak ta yorumlanabilecek ızgara sistemde oluşturulmaya başlanmış düzenli plantasyonlar fark edilmektedir. Bununla beraber, mevcut duruma bakıldığında, özellikle yukarıda bahsedilen *Pinus brutia* Ten. topluluğunun İstanbul Belediyesi'nin ağaçlandırma çalışmaları sırasında oluşturulmuş olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.13 : Batı Girişinin Yanındaki Düzenli Plantasyon

Koru barındırdığı bitki türlerinin zenginliği açısından İstanbul'daki önemli alanlardan birisidir [43]. İstanbul genelinde nadir olarak yetiştirilen *Cerasus mahaleb* (L.) Miller, *Calocedrus decurrens* (T.) Florin (syn: *Libocedrus dec*.), *Chimonanthus praecox* (L.) Link., *Cinnamomum camphora* (L.) Presl.(Şekil 4.14), *Clerodendron burgei* Steud., *Diospyros kaki* L.f., *Fagus silvatica* L. 'Atropurpurea', *Feijoa sellowiana* (Berg) Burret, *Ginkgo biloba* L., *Koelreuteria paniculata* Laxm., *Ligustrum sinense* Lour. 'Pendulum', *Liquidambar styraciflua* L., *Maclura pomifera* (Raf.) Schneid., *Pinus griffithii* Mc. Clelland., *Tilia platyphyllos* Scop. gibi türleri görmek mümkündür. Bunların yanı sıra *Quercus dentata* Thunb. (Japon İmparator Meşesi) olarak adlandırılan meşe türünden üç adet birey İstanbul'da sadece Emirgan Korusu'nda bulunmaktadır (Şekil 4.15).

Bu çalışma kapsamında, bitkisel elemanların korunması ve özgün bireylerin tespit edilmesi amacına yönelik olarak araştırma alanındaki (köşkler çevresi) bitkisel elemanlar arazi çalışması yapılarak tespit edilmiştir. Bu çalışma sırasında "Tarih Boyunca İstanbul'un Park Bahçe Ve Koruları Egzotik Ağaç Ve Çalıları" kitabında [41] yer alan Emirgan Korusu maddesindeki verilerden de yararlanılmıştır. 'Mevcut Bitkisel Elemanların Tespiti' çalışmasında, bitkisel elemanların konumu, türü, gövde çapı, boyu, tahmini yaşı ve sağlık durumu tespit edilmiştir. Tehlike altında olan bireyler için ek bilgi verilmiştir. Çalışma sürecinde tespit edilmiş fakat kısa bir önce yıkılmış bireyler ve kütük halinde kalmış daha eski zamanda yıkılmış olduğu belirlenen bireyler gösterilmiştir. Bitkisel elemanların tespitleri paftalarda gösterilmiş (bkz. Ek-14), tespit

listeleri yapılmıştır (bkz. Ek-15). Araştırma alanında (Köşkler Çevresi) 151 adet, tüm koru genelinde ise toplam 162 adet farklı tür saptanmıştır.Yapılan tespitler neticesinde araştırma alanı ve koru genelinde bulunan türler tablo 4.1 ve tablo 4.2'de verilmiştir [87, 88, 89].

Şekil 4.14 : Araştıma Alanında Saptanan Nadir Türlerden Kafur Ağacı (*Cinnamomum camphora* (L.) Presl.), Tespit No: 445 (bkz. Ek-14, 15)

Şekil 4.15 : İstanbul'da Sadece Emirgan Korusu'nda Bulunan Japon İmparator Meşesi (*Quercus dentata* Thunb.), Tespit No: 1310 (bkz. Ek-14, 15)

Tablo 4.1 : Araştırma Alanında Tespit Edilen Bitki Türleri

ARAŞTIRMA ALANI (KÖŞKLER ÇEVRESİ)	
Latince Adı	Türkçe Adı
Abelia x *grandiflora* (Andre) Rehd.	ÇİN GÜZELLİK ÇALISI
Abies bornmuelleriana Mattf.	ULUDAĞ GÖKNARI
Acer negundo L.	DİŞBUDAK YAPRAKLI AKÇAAĞAÇ
Acer palmatum Thunb.	JAPON AKÇAAĞACI
Acer palmatum Thunb. 'Atropurpureum'	KIRMIZI YAPRAKLI JAPON AKÇAAĞACI
Acer platanoides L.	ÇINAR YAPRAKLI AKÇAAĞAÇ
Acer pseudoplatanus L.	DAĞ AKÇAAĞACI
Aesculus hippocastanum L.	BEYAZ ÇİÇEKLİ ATKESTANESİ
Ailanthus altissima (Mill.) Swingle.	CENNET AĞACI
Albizia julibrissin Durazz.	GÜLİBRİŞİM
Arundo donax L.	KAMIŞ
Aucuba japonica Thunb.	JAPON AKUBASI
Berberis juliana L.	HERDEM YEŞİL KADIN TUZLUĞU
Berberis thunbergii L.	DİKEN ÜZÜMÜ (JAPON KADIN TUZLUĞU)
Berberis thunbergii L. 'Atropurpurea'	DİKEN ÜZÜMÜ (JAPON KADIN TUZLUĞU)
Betula pubescens Ehrh.	TÜYLÜ HUŞ
Buxus microphylla Sieb. and Zucc.	JAPON ŞİMŞİRİ
Buxus sempervirens L.	ADİ ŞİMŞİR
Calocedrus decurrens (T.) Florin (syn: *Libocedrus dec*.)	KALİFORNİYA SU SEDİRİ
Carpinus betulus L.	ADİ GÜRGEN
Cassia corymbosa Lam.	SİNAMEKİ
Catalpa bignonioides Walt.	ADİ KATALPA
Cedrus atlantica (Endl.) Manetti	ATLAS SEDİRİ
Cedrus atlantica (Endl.) Manetti 'Glauca'	MAVİ ATLAS SEDİRİ
Cedrus deodara G. Don in Loud.	HİMALAYA SEDİRİ
Cedrus libani A. Richard	LÜBNAN SEDİRİ (TOROS SEDİRİ)
Celtis australis L.	ÇİTLENBİK AĞACI (DAĞDAĞAN)
Cerasus mahaleb (L.) Miller	MAHLEP
Cercis siliquastrum L.	ERGUVAN
Chaenomeles japonica (Thunb.) Lindl.	JAPON KRALİÇESİ (JAPON AYVASI)
Chaenomeles speciosa (Sweet) Nakai.	JAPON AYVASI
Chamaecyparis lawsoniana (Murr.) Parl.	LAVZON YALANCI SERVİSİ

ARAŞTIRMA ALANI (KÖŞKLER ÇEVRESİ)	
Chamaerops excelsa Mart.	BOYLU PALMİYE
Chimonanthus praecox (L.) Link.	KIŞ ÇİÇEĞİ (KADEH ÇİÇEĞİ)
Cinnamomum camphora (L.) Presl.	KAFUR AĞACI
Clematis cirrhosa L.	ORMAN ASMASI
Clerodendron bungei Steud.	KISMET AĞACI
Cortaderia selloana (Schult.) Aschers. and Graebn.	PAMPAS OTU
Corylus avellana L.	ADİ FINDIK
Cotoneaster franchetii Bois.	DAĞ MUŞMULASI
Cotoneaster horizontalis Decne.	YAYILICI DAĞ MUŞMULASI
Crataegus monogyna Jacq.	GEYİK DİKENİ (ALIÇ)
Cryptomeria japonica (L. f.) D. Don.	JAPON KADİFE ÇAMI
Cryptomeria japonica (L. f.) D. Don. 'Elegans'	JAPON KADİFE ÇAMI
Cupressus arizonica Greene	ARİZONA SERVİSİ
Cupressus goveniana Gord.	GÜZEL KOKULU SERVİ
Cupressus macrocarpa Hartw. 'Goldcrest'	BÜYÜK KOZALAKLI ALTUNİ SERVİ
Cupressus sempervirens var. horizontalis (Mill.) Gord.	MEZARLIK SERVİSİ
Cupressus sempervirens var. pyramidalis Nym.	PİRAMİDAL MEZARLIK SERVİSİ
Diospyros kaki L.f.	BÜYÜK MEYVELİ TRABZON HURMASI
Elaeagnus pungens Thunb.	GÜMÜŞİ İĞDE
Eriobotrya japonicus (Thunb.) Lindl.	MALTA ERİĞİ
Euonymus japonicus Thunb.	JAPON TAFLANI
Euonymus japonicus Thunb. 'Albomarginatus'	JAPON TAFLANI
Euonymus japonicus Thunb. 'Ovatus Aureus'	JAPON TAFLANI
Fagus silvatica L. 'Atropurpurea'	AVRUPA KAYINI
Fatsia japonica (Thunb.) Dencne. and Planch.	JAPON ARALYASI
Feijoa sellowiana (Berg) Burret.	KAYMAK ÇALISI
Ficus carica L.	İNCİR
Forsythia viridissima Lindl.	ALTIN ÇANAĞI
Fraxinus angustifolia Vahl.	UZUN YAPRAKLI DİŞBUDAK
Fraxinus excelsior L.	ADİ DİŞBUDAK
Fraxinus ornus L.	ÇİÇEKLİ DİŞBUDAK
Ginkgo biloba L.	ÇİN MABET AĞACI
Gleditsia triacanthos L.	AMERİKAN GLADİÇYASI
Hedera helix L.	ADİ ORMAN SARMAŞIĞI
Hydrangea macrophylla (Thunb.) Ser.	BÜYÜK ÇİÇEKLİ ORTANCA
Iris germenica L.	SÜSEN

ARAŞTIRMA ALANI (KÖŞKLER ÇEVRESİ)	
İlex aquifolium L.	İNGİLİZ ÇOBAN PÜSKÜLÜ
Jasminum fruticans L.	SARI ÇİÇEKLİ YASEMİN
Juglans regia L.	ADİ CEVİZ
Juniperus sabina L.	SABİN ARDICI
Juniperus virginiana L.	KURŞUN KALEMİ ARDICI
Kerria japonica (L.) DC. 'Plena'	JAPON KANARYA GÜLÜ
Koelreuteria paniculata Laxm.	GÜNEY KANDİLİ (SABUN AĞACI)
Lagerstroemia indica L.	OYA AĞACI
Laurocerasus officinalis Roemer (syn: *Prunus laur*. L.)	KARAYEMİŞ
Laurus nobilis L.	DEFNE
Ligustrum japonicum Thunb.	JAPON KURTBAĞRI
Ligustrum ovalifolium Hassk. 'Aureum'	SARI YAPRAKLI KURTBAĞRI
Ligustrum sinense Lour. 'Pendulum'	KURTBAĞRI
Ligustrum vulgare L.	ADİ KURTBAĞRI
Liquidambar styraciflua L.	AMERİKAN SIĞLA AĞACI
Liriodendron tulipifera L.	AMERİKAN LALE AĞACI
Maclura pomifera (Raf.) Schneid.	YALANCI PORTAKAL AĞACI
Magnolia grandiflora L.	BÜYÜK ÇİÇEKLİ MANOLYA
Magnolia x *soulangiana* Soul.- Bod.	SARAY LALESİ (Yaprağını Döken Manolya)
Mahonia aquifolium (Pursh) Nutt.	ADİ MAHONYA (SARI BOYA ÇALISI)
Malus communis Poir.	ELMA
Morus alba L.	AK DUT
Morus alba L. 'Pendula'	SARKIK AK DUT
Nandina domestica Thunb.	KUTSAL BAMBU (CENNET BAMBUSU)
Nerium oleander L.	ZAKKUM
Paulownia tomentosa Steud.	TÜYLÜ PAVLONYA
Philadelphus coronarius L.	FİLBAHRİ
Phoenix canariensis Chabaud.	YALANCI HURMA
Photinia serrulata Lindl.	ALEV AĞACI
Philyrea latifolia L.	GENİŞ YAPRAKLI AKÇAKESME
Picea abies (L.) Karst.	AVRUPA LADİNİ
Picea glauca (Moench) Voss. 'Albertiana Conica'	ALBERTİNA KONİK AK LADİNİ
Picea pungens Engelm. 'Glauca'	MAVİ LADİN
Pinus brutia Ten.	KIZILÇAM
Pinus griffithii Mc. Clelland.	AĞLAYAN ÇAM
Pinus pinaster Ait.	SAHİL ÇAMI

ARAŞTIRMA ALANI (KÖŞKLER ÇEVRESİ)	
Pinus pinea L.	FISTIK ÇAMI
Pistacia atlantica Desf.	ATLANTİK FISTIĞI
Pittosporum tobira (Thunb.) Ait.	PİTOSPORUM
Pittosporum tobira (Thunb.) Ait. 'Nana'	BODUR PİTOSPORUM
Platanus x *acerifolia* (Ait.) Willd.	LONDRA ÇINARI
Populus nigra L. 'Pyramidalis'	PİRAMİDAL KARA KAVAK
Prunus avium L.	KUŞ KİRAZI
Prunus cerasifera Ehrh. 'Pissardii'	KIRMIZI YAPRAKLI SÜS ERİĞİ
Prunus persica (L.) Batsch.	SÜS ŞEFTALİSİ
Prunus serrulata L. 'Kwanzan'	KVANZAN KİRAZI
Prunus spinosa L.	ÇAKAL ERİĞİ
Pyracantha coccinea Roem.	ATEŞ DİKENİ
Pyrus communis L.	ARMUT
Quercus dentata Thunb.	JAPON İMPARATOR MEŞESİ
Quercus frainetto Ten.	MACAR MEŞESİ
Quercus ilex L.	PIRNAL MEŞESİ
Quercus robur L.	SAPLI MEŞE
Robinia pseudoacacia L.	BEYAZ ÇİÇEKLİ YALANCI AKASYA
Robinia pseudoacacia L. 'Umbraculifera'	TOP AKASYA
Rosa canina L.	KUŞ BURNU
Rosa spp.	GÜL
Rosmarinus officinalis L.	BİBERİYE
Rubus ideus L.	BÖĞÜRTLEN
Ruscus aculeatus L.	DİKENLİ MERSİN
Salix babylonica L.	SALKIM SÖĞÜT
Salix caprea L.	KEÇİ SÖĞÜDÜ
Salix caprea L. 'Pendula'	SARKIK DALLI KEÇİ SÖĞÜDÜ
Salvia officinalis L.	ADAÇAYI
Santolina chamaecyparis L.	LAVANTİN
Sophora japonica L.	JAPON SOFORASI
Sophora japonica L. 'Pendula'	SARKIK DALLI JAPON SOFORASI
Sorbus aucuparia L.	DİŞBUDAK YAPRAKLI ÜVEZ
Spiraea salicifolia L.	İSPİRYA (KEÇİ SAKALI)
Syringa vulgaris L.	ADİ LEYLAK
Taxus baccata L.	ADİ PORSUK
Taxus baccata L. 'Fastigiata'	ADİ PORSUK
Thuja orientalis L.	DOĞU MAZISI

ARAŞTIRMA ALANI (KÖŞKLER ÇEVRESİ)	
Tilia platyphyllos Scop.	BÜYÜK YAPRAKLI IHLAMUR
Tilia tomentosa Moench. (T. Argentea Desf.)	GÜMÜŞİ IHLAMUR
Ullmus glabra Huds.	DAĞ KARAAĞACI
Ulmus minor Miller	KARAAĞAÇ
Viburnum opulus L.	ADİ KARTOPU (İLKBAHAR KARTOPU)
Viburnum tinus L.	KIŞ KARTOPU (DEFNE YPR. KARTOPU)
Weigela coraensis Thunb.	BÜYÜK ÇİÇEKLİ VAYGELA (VANGELYA)
x *Cupressocyparis leylandii* (Jacks.and Dallim.) Dallim.	MELEZ SERVİ
Yucca flamentosa L.	AVİZE AĞACI
Yucca flamentosa L. 'Variegata'	AVİZE AĞACI

Tablo 4.2 : Koru'nun Araştırma Alanının Dışında Kalan Kısmında Tespit Edilen Bitki Türleri

KORU (ARAŞTIRMA ALANI DIŞINDA KALAN ALAN)	
Latince Adı	Türkçe Adı
Acer campestre L.	OVA AKÇAAĞACI
Acer negundo L.	DİŞBUDAK YAPRAKLI AKÇAAĞAÇ
Acer pseudoplatanus L.	DAĞ AKÇAAĞACI
Acer platanoides L.	ÇINAR YAPRAKLI AKÇAAĞAÇ
Aesculus hippocastanum L.	BEYAZ ÇİÇEKLİ ATKESTANESİ
Carpinus betulus L.	ADİ GÜRGEN
Cassia corymbosa Lam.	SİNAMEKİ
Cedrus atlantica (Endl.) Manetti 'Glauca'	MAVİ ATLAS SEDİRİ
Cedrus deodara G. Don in Loud.	HİMALAYA SEDİRİ
Cedrus libani A. Richard	LÜBNAN SEDİRİ (TOROS SEDİRİ)
Cerasus mahaleb (L.) Miller	MAHLEP
Cercis siliquastrum L.	ERGUVAN
Clematis cirrhosa L.	ORMAN ASMASI
Cornus alba L.	TATAR KIZILCIĞI
Cupressus sempervirens var. horizontalis (Mill.) Gord.	MEZARLIK SERVİSİ
Cupressus sempervirens var. pyramidalis Nym.	PİRAMİDAL MEZARLIK SERVİSİ
Eriobotrya japonicus (Thunb.) Lindl.	MALTA ERİĞİ
Ficus carica L.	İNCİR
Ferulago spp. L.	FERULAGO

KORU (ARAŞTIRMA ALANI DIŞINDA KALAN ALAN)	
Latince Adı	Türkçe Adı
Fraxinus angustifolia Vahl.	UZUN YAPRAKLI DİŞBUDAK
Fraxinus excelsior L.	ADİ DİŞBUDAK
Gleditsia triacanthos L.	AMERİKAN GLADİÇYASI
Hedera helix L.	ADİ ORMAN SARMAŞIĞI
Juglans regia L.	ADİ CEVİZ
Laurus nobilis L.	DEFNE
Maclura pomifera (Raf.) Schneid.	YALANCI PORTAKAL AĞACI
Malus communis Poir.	ELMA
Mespilus germanica L.	YABANİ MUŞMULA
Morus alba L.	AK DUT
Pinus brutia Ten.	KIZILÇAM
Phyllirea latifolia L.	GENİŞ YAPRAKLI AKÇAKESME
Pinus halepensis Mill**.**	HALEP ÇAMI
Pinus nigra Arn.	KARAÇAM
Pinus pinaster Ait.	SAHİL ÇAMI
Pinus pinea L.	FISTIK ÇAMI
Pinus strobus L.	VEYMUT ÇAMI
Pistacia atlantica Desf.	ATLANTİK FISTIĞI
Platanus x *acerifolia* (Ait.) Willd.	LONDRA ÇINARI
Quercus dentata Thunb.	JAPON İMPARATOR MEŞESİ
Quercus coccifera L.	KERMES MEŞESİ
Quercus frainetto Ten.	MACAR MEŞESİ
Quercus robur L.	SAPLI MEŞE
Robinia pseudoacacia L.	BEYAZ ÇİÇEKLİ YALANCI AKASYA
Salix babylonica L.	SALKIM SÖĞÜT
Sequoia sempervirens (Lamb) Endl.	SAHİL SEKOYASI
Syringa vulgaris L.	ADİ LEYLAK
Symphoricarpos albus (L.) Blake.	İNCİ ÇALISI
Tilia tomentosa Moench. (*T. Argentea* Desf.)	GÜMÜŞİ IHLAMUR
Ulmus minor Miller	KARAAĞAÇ
Viburnum tinus L.	KIŞ KARTOPU (DEFNE YPR. KARTOPU)

Emirgan Korusu'nun bu zengin bitki örtüsünün günümüzde çeşitli tehlikeler altında bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu tehlikelerin en önemlilerinden biri bakımsızlıktır. Bazı bitki toplulukları kaderlerine terk edilmiş durumdadır. Korunun önemli manzara odaklarından olan büyük rustik havuz içerisinde bulunan yapay adalardaki bitkisel düzenlemeler atıl durumda bulunmaktadır (Şekil 4.16).

Şekil 4.16 : Ad-2 Kodlu (bkz. Ek-13) Yapay Adadaki Bitkisel Düzenleme

Koru genelinde bazı ağaç topluluklarının kontrolsüz gelişmiş sarılıcı bitkilerin yoğun baskısı altında olduğu gözlemlenmektedir (Şekil 4.17). Bitkilerin sağlık durumları bu bakımsızlık faktörü nedeniyle yer yer bozulmaya başlamıştır. Koru genelinde bazı bireylerde çeşitli tahribatların olduğu gözlemlenmektedir. Bazı bireylerde mantar oluşumları (Şekil 4.18), kabuk zararlılarının tahribatları ve bazı *Pinus ssp*. ırlerinde dal düşmeleri gözlemlenmiştir.

Şekil 4.17 : Sarılıcı Bitkilerin Yoğun Baskısı Altındaki Bir Birey

Şekil 4.18 : 1288 Tespit Numaralı (bkz. Ek-14, 15) Kırmızı Yapraklı Süs Eriği (*Prunus cerasifera* Ehrh. 'Pissardii')' nin Kök Boğazındaki Konsol Mantarı Oluşumu

Bazı bireylerde, sıkışık yetişme ortamında gelişmeleri veya hatalı budama uygulamaları sonucu oluşan form bozuklukları saptanmıştır. Bunun dışında yumru ve kovuk oluşumlarının ileri düzeyde olduğu bireylerde yer yer göze çarpmaktadır. Bunun bir örneği içi neredeyse tamamen boşalmış olan 1361 Tespit Numaralı (bkz. Ek-14, 15) bireydir (Şekil 4.19).

Şekil 4.19 : 1361 Tespit Numaralı (bkz. Ek-14, 15) Uzun Yapraklı Dişbudak (*Fraxinus angustifolia* Vahl.) Ağacındaki Kovuk Yarası

2004 Şubat ayında meydana gelen aşırı soğuk, yağışlı ve rüzgarlı hava koru genelinde 150-200 ağacı yıkmıştır. Ayrıca bu yıkılan ağaçlar bazı yapısal elemanlara da zarar vermiştir. Bu bireylerden araştırma alanı sınırları içine girenler 2003 yılında tespit edilmiş durumdadır. Sarı Köşk'ün önünde 2003 yılında tespit edilmiş olan ve o zamanda da eğilmiş olan 74 tespit numaralı (Şekil 4.20), ve "E" alanı yakınındaki (Şekil 4.21) 802, 803, 804, 808, 809 tespit numaralı bireyler bunlardan birkaçıdır. Yıkılan bu bireyler ve diğer bireylerdeki olumsuz durumlar mevcut bitkisel elemanların tespiti listelerinde (bkz. Ek-15) belirtilmiştir.

Şekil 4.20 : 74 Tespit Numaralı (bkz. Ek-14, 15) Birey

Şekil 4.21 : 802, 803, 804, 808 ve 809 Tespit Numaralı (bkz. Ek-14, 15) Bireyler

Bugünkü durumda Emirgan Korusu'nun ana girişi olarak kullanılan K-1 girişi yukarıda da bahsedildiği gibi ana aksın (Şekil 4.3) korunabilmiş kısmının başlangıcında bulunmaktadır. Bu aksın dışında ayrıca batı girişinden (Şekil 4.22) başlayıp Beyaz Köşk'e bağlanan önemli bir aks daha mevcuttur. Her iki yanı büyük boylu ağaç sıraları ile sınırlandırılmıştır. Bu batı girişi K-2 kodu ile gösterilmiş (bkz. Ek-13) ve ayrıntılı anlatımı 4.2. maddesinde yapılmıştır.

Şekil 4.22 : Emirgan Korusu'nun Batı Girişi (K-2)

Bir diğer giriş mekanı Pembe Köşk'ün doğusundaki servis amaçlı giriştir (Şekil 4.23). Herhangi bir özgün yapısal elemanın mevcut olmadığı bu giriş K-3 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). K-3 kodlu girişten başlayan yol kuzeye doğru yönlenmektedir.

Şekil 4.23 : Pembe Köşk'ün Güneydoğusunda Yer Alan K-3 Kodlu Giriş

Emirgan Korusu'nun doğusunda Emirgan Sahil Parkı'na açılan bir başka servis amaçlı giriş bulunmaktadır (Şekil 4.24). Bu giriş K-4 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). 1927 tarihli haritada (bkz. Ek-4) bu kısımda bir bina bulunduğu ve arkadaki duvarların o zamanlarda da mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Girişin bugünkü durumunda özgün yapısal elemanların mevcut olmadığı anlaşılmaktadır.

Şekil 4.24 : K-4 Kodlu Servis Girişi

Günümüzde "I" (Fidanlık) Alanı (Şekil 3.9) içerisinde, korunun güneybatı köşesinde kalan bir başka giriş mevcuttur (Şekil 4.25). Bu güneybatı girişi K-5 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). 1927 tarihli haritada (bkz. Ek-5) bu giriş mekanının yarım daire yapısı dikkati çekmektedir. Günümüzde ise bu dairesellik kısmen bozulmuş durumdadır.

Şekil 4.25 : Emirgan Korusu'nun Güneybatı Girişi (K-5)

Şekil 4.26 : Emirgan Korusu'nun Güneyindeki Yaya Girişi (K-6)

Korunun güneyinde bir yaya girişi bulunmaktadır (Şekil 4.26). K-6 kodu ile belirtilmiş (bkz. Ek-13) olan bu girişin özgün durumda var olmadığı düşünülmektedir. Bu girişler arasında günümüzde en yoğun kullanılanı K-1 kodlu giriştir. Bütün bu girişler anayollara açılmaktadır. Eski belgeler ile karşılaştırıldığında, Koru genelinde özgün yol düzeninin, yukarıda bahsedilen, kaybolan kısımlar hariç çoğunlukla korunmuş olduğu anlaşılmaktadır. Fakat bazı yerlerde özellikle K-1 girişinin olduğu mekanda düzen değiştirilmiştir. Yol düzeni genelde korunmuş olmasına karşın, yolların asfalt kaplanması yüzünden, özgün yol kaplamaları kaybolmuştur. Bazı noktalarda asfalt kaplamada oluşan hasarlar neticesinde özgün yol döşemesine ait kaba yontu doğal taşlar ortaya çıkmıştır (Şekil 4.27).

Şekil 4.27 : Özgün Yol Kaplamasına Ait İzler

Asfalt kaplanmamış bazı yollar tümüyle korunmuş durumdadır. “E” alanını Sarı Köşk’ün batısındaki anayola bağlayan Yo-1 kodlu (bkz. Ek-13) merdivenli yol bunun bir örneğidir. Yo-1 en kesiti her iki yöne doğru eğimli, dairesel kesitli basamakları ve her iki yanındaki dere olukları ile orijinal dokuya dair fikir veren en önemli verilerden biridir (Şekil 4.28). Ayrıca bu yolun “E” alanından doğu yönüne doğru devam ettiği bir bölümü de günümüze kadar kalabilmiştir.

Şekil 4.28 : Yo-1 Genel Görünüm

Yolların asfalt kaplanmasına rağmen yol kenarındaki yağmur suyunu drene etmek için inşa edilmiş olan dere olukları yer yer sağlam kalmıştır. Bu oluklar genelde üç tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Sarı Köşk’ün çevresinde gözlemlenen küçük dere çakılları ile oluşturulmuş olan oluk tipi bunlardan birisidir (Şekil 4.29).

Şekil 4.29 : Sarı Köşk’ün Yakınlarında Çakıl Taşı Kaplı Orijinal Yol Kenarı Detayı

Koru genelinde rastlanan bir diğer tip dere oluğu ise ana aksı büyük rustik havuza bağlayan yolda gözlemlenmektedir (Şekil 4.30). Bu tipteki oluk diğer tipler kadar derin yapılmamıştır. Asfalt kaplamanın kırıldığı bazı noktalarda yolun, koyu yeşil tonda bir taş ile oluşturulmuş, orijinal döşemesi ortaya çıkmıştır. Üçüncü bir tip olarak genelde derin bir en kesite sahip olan dere oluğu cinsi koru genelinde çok rastlanmaktadır (Şekil 4.31).

Şekil 4.30 : Ana Aksı Büyük Rustik Havuza Bağlayan Yolda Orijinal Yol Kenarı Detayı

Şekil 4.31 : “F” Alanında Orijinal Yol Kenarı Detayı

Şekil 4.32 : Nispeten Korunmuş Durumda Olan Üçüncü Tipte Dere Olukları

Yukarıda bahsedilen bu üçüncü tip detay yer yer oldukça belirgin bir şekilde korunmuş olmasına (Şekil 4.32) karşın bazı yerlerde oluklardan geriye kalan zar zor farkedilen oldukça bozulmuş kısımlar olduğu göze çarpmaktadır (Şekil 4.33). Korunmuş durumda olan kısımlarda ise otsu bitkilerin ve atıkların negatif bir etki yarattıkları gözlemlenmektedir.

Şekil 4.33 : Oldukça Bozulmuş Durumdaki Üçüncü Tip Dere Olukları

Şekil 4.34 : Özgün Bordür Elemanları

Koru genelinde bazı noktalarda dere oluklarında da rastlanılan taş tipinin bordürlerde de kullanıldığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.34). Bu bordürler büyük rustik havuzun kuzeyindeki oturma alanının arkasında ve "F" Alanında H-10 kodlu havuzun (bkz. Ek-13) olduğu mekanda alçak boylu duvarlar halinde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Sarı Köşk'ün batısındaki yol kenarlarında bu tahminen harap olmuş kısımlardaki eski taş malzeme kullanılarak muhdes[3] olarak adlandırabileceğimiz bordürler oluşturulmuştur (Şekil 4.35).

Şekil 4.35 : Eski Taşların Devşirme Malzeme Olarak Kullanıldığı Günümüze Ait Bordürler

[3] (ar. Ihdas'tan muhdes) Sonradan meydana gelmiş, eski olmayan, yeni [83]

Yukarıda bahsedilen kaba yontu doğal taşlar ile oluşturulmuş döşeme tipi dışında bazı mekanlarda başka tipte döşeme düzenlerine rastlanmaktadır. Bunlardan biri "F" alanında bulunan H-7 kodlu (bkz. Ek-13) havuzun kenarındaki döşeme tipidir. Dere çakılları ile çeşitli motiflerde oluşturulmuştur (Şekil 4.36). Bu tipteki döşemeye koru genelinde bir tek bu alanda rastlanılmıştır. Bunun dışında dere çakılı genellikle yol kenarlarında kullanılmıştır. Bu tip dışında genelde yapısal elemanların zemininde kullanıldığı anlaşılan, küçük parçalar halinde taşın beton malzeme ile karıştırılmasından oluşturulmuş, dökme döşeme tipine de rastlanmaktadır (Şekil 4.37).

Şekil 4.36 : H-7 Kodlu Havuzun Kenarındaki Çakıl Taşından Yapılmış Döşeme Düzeni

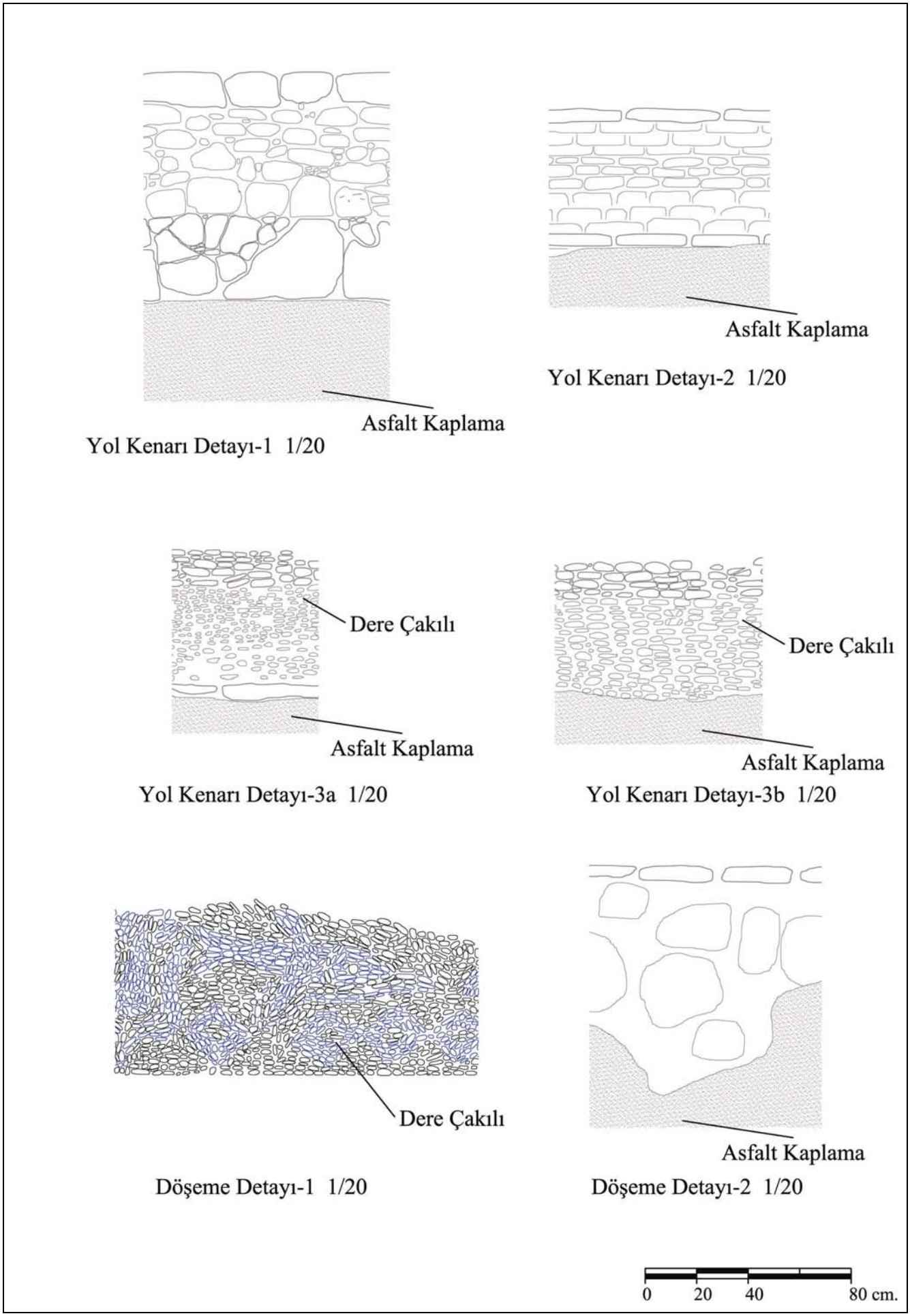
Şekil 4.37 : Gr-3'ün Orijinal Döşemesi

Günümüze ait müdahaleler neticesinde köşk bahçelerinin karakterine uymayan döşeme düzenleri ile oluşturulmuş kısımlar mevcuttur (Şekil 4.38). Özellikle Beyaz Köşk'ün civarında gözlemlenen bu durum negatif bir etki yaratmaktadır. 10/10 granit parke taşların, beton prekast elemanların kullanıldığı bu döşeme tipleri farklı dönemlerdeki müdahalelerin bir sonucu olarak üslupsal bütünlükten uzaktır. Orijinal, özgün yol ve döşeme tipleri ayrıntılı olarak çizilmiştir (Şekil 4.39).

Şekil 4.38 : Muhdes Döşeme Kaplamaları

Emirgan Korusu genelinde üç ayrı duvar tipinin kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır. Korunun dış duvarlarında ve Dv-1 kodu ile gösterilmiş olan (bkz. Ek-13) duvarda rastlanılan tip (Şekil 4.40) bunlardan birisi olarak değerlendirilmiştir. Moloz taş duvarın üstünün sıvanmış ve sıvaya mala ile taş doku görüntüsü verilmiş olduğu gözlemlenmektedir. Dv-1'de bitkisel elemanlar dolayısı ile yer yer tahribat oluşmuştur. Korunun dış duvarlarının genelde batı ve güneybatı kısımlarının özgün haliyle iyi durumda korunmuş olduğu, gözlemler ve 1927 tarihli haritanın yorumlanması ile ortaya çıkan bir durumdur (bkz. Ek-5). "H" alanında bulunan harabelerin (bkz. Ek-13) olduğu kısımda yol genişletilmesi sırasında orijinal duvar yıkılmış ve yerine yaklaşık 1m. yükseklikte bir duvar yapılmıştır. İstinye Koyu'na bakan kısımda ise yer yer harap halde bulunan orijinal dış duvarlar bitkisel elemanlar dolayısı ile zor farkedilmektedir.

Şekil 4.39 : Yol ve Döşeme Tipleri Detay Çizimleri

Şekil 4.40 : Dv-1 Genel Görünüm

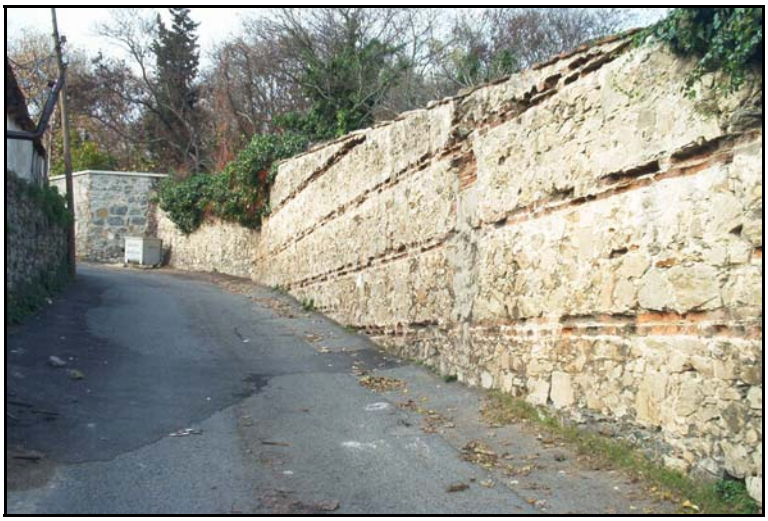
Koru genelinde tipik bir eleman, bir rustik öge olarak karşımıza çıkan kurtyeniği şeklinde biçimlendirilmiş yapma taşın kullanıldığı duvarlara ait günümüze kalabilmiş tek örnek "F" alanında yer alan C- 3 kodlu çeşmenin (bkz. Ek-13) arkasındaki duvar parçasıdır (Şekil 4.41). Bu duvar parçası Dv-2 kodu ile gösterilmiştir (bkz. Ek-13). Bu tipe geçmişte araştırma alanında sıkça rastlanıldığı düşünülmektedir.

Şekil 4.41 : Dv-2 Kodlu Duvar

"H" alanını sınırlayan dış duvarlarda bazı kısımlarda ahşap hatıl izlerinin fark edilebildiği, genelde tuğla hatıllı bir başka duvar tipi gözlemlenmektedir (Şekil 4.42).

Dv-3 kodu ile gösterilmiş (bkz. Ek-13) olan bu duvar şekline koru genelinde bir tek burada rastlanmaktadır.

Şekil 4.42 : Dv-3 Genel Görünüm

Koru genelinde orijinal dokuya ait olduğu düşünülen dört ayrı merdiven tipi olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan birincisi kaba yontu taş ile üst kaplamasız oluşturulmuş olan merdiven tipidir (Şekil 4.43). Bu tipe "F" alanında H-7 kodlu havuzun yanında ve "B" alanında rastlanmıştır.

Şekil 4.43 : H-7 Kodlu Havuzun Güneydoğu Yönünde Konumlanmış Merdiven

Şekil 4.44 : Pembe Köşk'ün Batısındaki Sete Çıkan Merdivenler

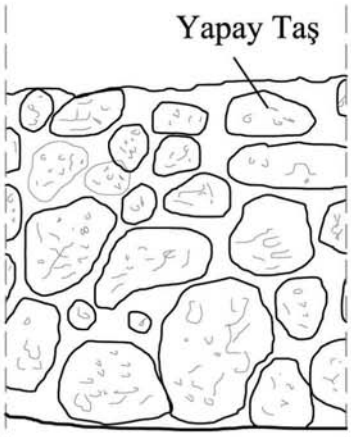
Merdiven tiplerinin bir ikincisi yukarıda da bahsedilen Yo-1 kodlu merdivenli yolda karşımıza çıkmaktadır. Üçüncü tip olarak Pembe Köşk'ün batısındaki sete çıkan merdiven karşımıza çıkmaktadır. Kesme taşın kullanıldığı merdivenin basamakları sıvalıdır. Basamak taşı yaklaşık 4 cm. kalınlığında düzgün kesim taştır. Son olarak köşk bahçelerinin rustik karakterine uygun dördüncü bir tip söz konusudur. Bu tipe büyük kaskad-grotto da (Gr-3) ve Gr-2 kodlu grottoda rastlanmaktadır (Şekil 4.45). Basamaklar ve merdiven kenarında devam eden parapet yapma taş kaplıdır. Heykel görüntüsü veren bu ögeler köşk bahçelerine ayrı bir görsel değer katmaktadır. Duvar tipleri ayrıntılı olarak şekil 4.46'da gösterilmiştir.

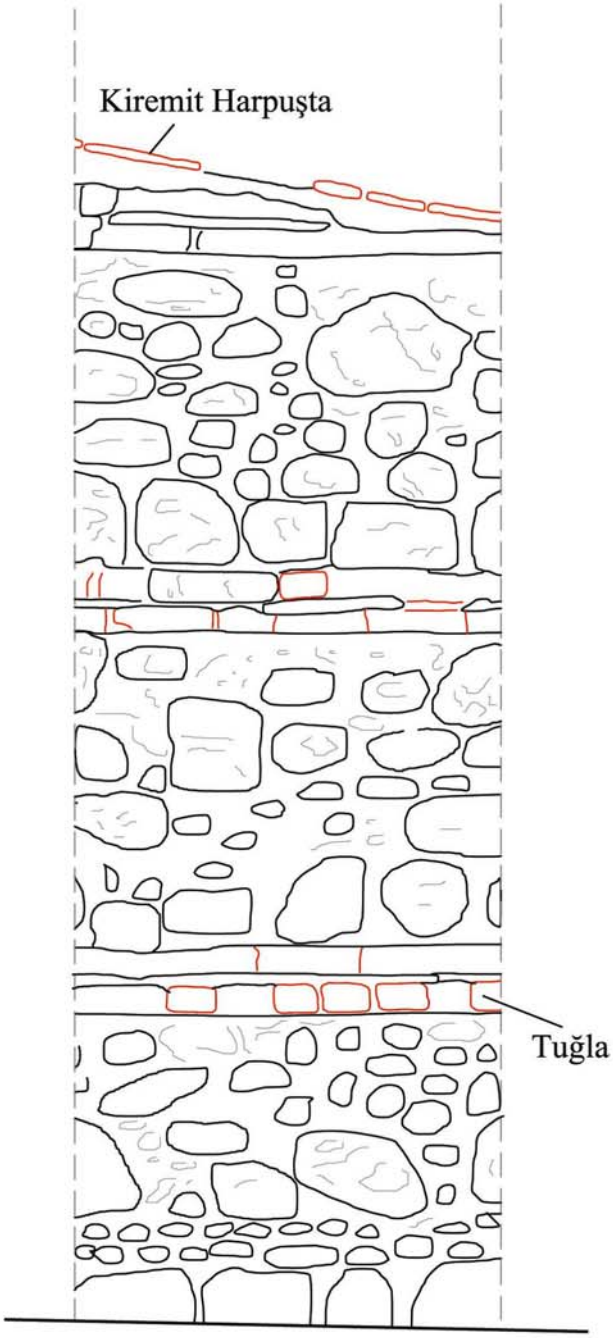
Şekil 4.45 : Büyük Kaskad-Grotto (Gr-3) İçinde Çeşitli Seviyeleri Bağlayan Merdivenler

Dv-1 Detayı 1/20

Dv-2 Detayı 1/20

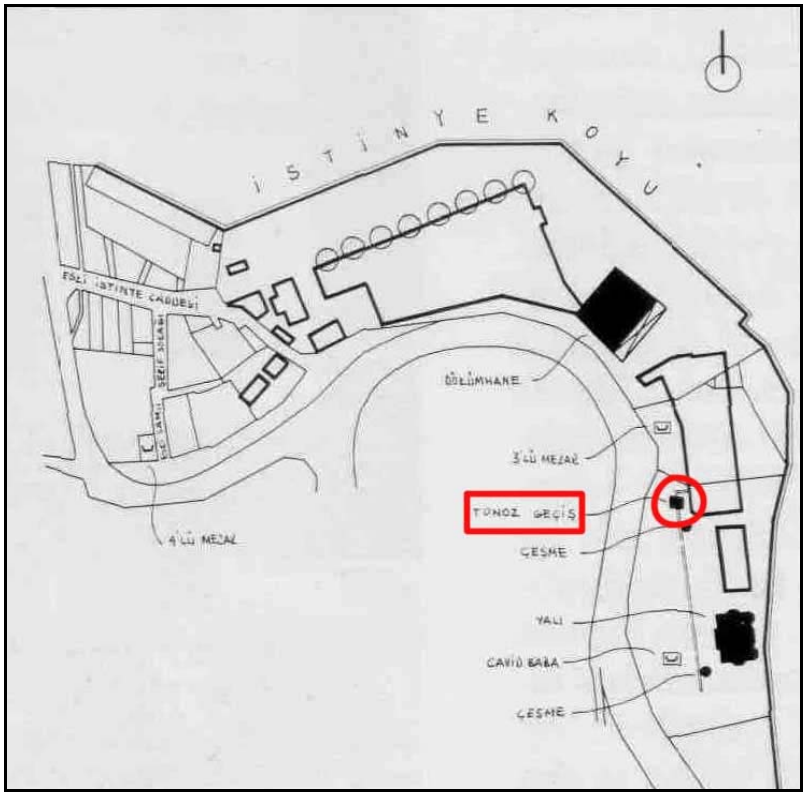

Dv-3 Detayı 1/20

Şekil 4.46 : Duvar Tipleri Rölöve Çizimi

Diğer yapısal elemanların (su motifi, havuzlar, kaskad-grottolar v.b.) ayrıntılı analizleri üçüncü bölümde de bahsedilen alanlar dahilinde ileriki bölümlerde yapılmıştır. Bunun dışında Emirgan Korusu ile ilgili keşfedilmesi gereken önemli bir olguyu aktarmak gerekmektedir. Koru çalışanlarının anlattıkları yanında İstanbul Dergisi'nin 1993 yılında yayınlanan 5. sayısındaki İstinye üzerine yapılan araştırmada [84] anlatılanlar ilginçtir. İlgili çalışmada İstinye Tersanesi'nin 1991 yılında kaldırılması ile bu alanda gizli kalmış bazı önemli mimari yapıların ortaya çıktığından bahsedilmektedir. Şekil 4.47'de gösterilen noktada 3.5m. yüksekliğinde, 1.10 m. genişliğinde aralarında yaklaşık 1.5 m. mesafe olan iki tonoz geçişin bulunduğundan bahsedilmektedir. Bu geçitlerin Emirgan Korusu'na açıldığı ve tersane zamanında malzeme çalınmaması için kapatıldığı anlatılmaktadır. Dışişleri Bakanlığı'na ait arazide bulunan bu geçitler keşfedilmeyi beklemektedir. Hıdiv İsmail Paşa'nın bu geçitleri büyük bir olasılıkla, çalkantılı siyasi yaşamında karşılaşabileceği olumsuz acil durumlar için İstinye Koyu'nda bekleyen yatına ulaşmak amacı ile acil çıkış amaçlı olarak yaptırmıştır. Ayrıca Emirgan Korusu çalışanlarının anlattığına göre başka geçitlerinde olduğu rivayet dahilindedir. Koru içinde bu geçitlere dair herhangi bir iz bulunamamıştır.

Şekil 4.47 : Tonoz Geçişlerin Konumunu Gösteren Kroki [84]

4.2. “A” ALANI: BATI GİRİŞİ

Emirgan Korusu’nun batısındaki giriş mekanı (K-2) Beyaz Köşk’e bağlanan alleye açılmaktadır (bkz. Ek-13). Doğusundaki Ihlamur ağacı mekana derinlik kazandırmaktadır. Neo-klasik özellikler bu yapıda da göze çarpmaktadır. Giriş kapısı, sade geometrik şekiller ile süslenmiş, kesme taştan yapılmış söveleri ile dikkati çekmektedir (Şekil 4.48). Söveler sütunlar şeklinde yükseltilmiş ve mekana anıtsal bir hava kazandırılmıştır. Orijinal doğramalar mevcut değildir. Yaya girişi kuzey yönündeki küçük kapıdan sağlanmaktadır. Kapının yanında devam eden duvarlar yer yer sıvaları dökülmüş halde bulunmaktadır. 1927 tarihli haritada mevcut olduğu görülen bu duvarların yer yer tamir görmüş olduğu ve kısmen özgün yapısının değişmiş olduğu anlaşılmaktadır

Şekil 4.48 : Batı Giriş Kapısı (K-2) Genel Görünümü

Kapının kuzey yönündeki söve Sö-1 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). Süslemelerde yer yer hafif hasarlar bulunmasına karşın oldukça iyi durumdadır. Kapının güney yönündeki söve ise Sö-2 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek- 13). Üst kısmı yok olmuştur. Süslemelerde yer yer bozulmalar göze çarpmaktadır. Sö-1’e nazaran çok daha kötü durumda bulunmaktadır.

4.3. "B" ALANI: BEYAZ KÖŞK VE YAKIN ÇEVRESİ

Beyaz Köşk'ün yakın çevresinde, diğer alanlara göre sert zemin düzenlemelerinin ağırlık kazandığı görülmektedir. Bu alanda günümüze özgün haliyle ulaşabilmiş pek az yapısal eleman mevcuttur (bkz. Ek-13). Doku, Beyaz Köşk (Ko-1), teraslara inen yolların yanında seyrekte olsa göze çarpan orijinal yağmur olukları ve kısmen değişmiş durumda olan formel havuz (H-1) dışında, gerek Çelik Gülersoy-Türkiye Turing Ve Otomobil Kurumu (1979-1994), gerekse İstanbul Büyükşehir Belediyesi (1995-2004) zamanında yapılan düzenlemelerden dolayı orijinalliğini kaybetmiştir.

Bitkisel düzenleme açısından çok yoğun olmayan bu alanda formel karakterde düzenlemeler dikkati çekmektedir. Beyaz Köşk'ün güneybatısında Çin şimşiri (*Buxus microphylla* Sieb. and Zucc) ve gül (*Rosa ssp*.) türleri ile yapılan düzenleme bu karakteri yansıtan ögelerden biridir (Şekil 4.49).

Şekil 4.49 : Beyaz Köşk'ün Önündeki Formel Düzenleme

Beyaz Köşk'ün bahçesindeki bulunan iki ağaç (Tespit No: 714,785), kurumuş gövdeleri ile adeta birer heykeldir ve bahçe peyzajına ayrı bir çeşitlilik katmaktadırlar. Bunlar Köşk'ün ön bahçesindeki 714 tespit numaralı (bkz. Ek-14, 15) yaşlı *Sophora japonica* L. 'Pendula' (Şekil 4.50) ve bahçenin arka kısmındaki terasın üzerinde bulunan 785 tespit numaralı (bkz. Ek-14, 15) *Cedrus libani* A. Richard'dır (Şekil 4.51).

Emirgan Korusu Park ve Bahçeler Şefliği yetkilerinin anlattıklarına göre yukarıda bahsedilen 714 tespit numaralı ağaç Padişah IV. Murat tarafından diktirilmiştir. Emirguneoğlu Tasmahb Kulu Han (Yusuf Paşa) zamanına tarihlenen bu rivayet doğru ise bu ağaç 370 yaşlarındadır ve Emirguneoğlu zamanından kalan tek tanıktır. Bu söz konusu bireylerin geçen 24 senelik zamanda geçirdiği değişiklikler Çelik Gülersoy zamanında çekilen bir fotoğrafla günümüze ait fotoğraf karşılaştırıldığında açıkça görülmektedir (Şekil 4.52 ve 4.53).

Şekil 4.50 : Beyaz Köşk'ün Önündeki Havuzun Yanındaki Yaşlı, 714 Tespit Numaralı (bkz. Ek-14, 15) Sarkık Dallı Japon Soforası (*Sophora japonica* L. 'Pendula')

Şekil 4.51 : Beyaz Köşk'ün Arka Bahçesindeki Terasın Üzerindeki 785 Tespit Numaralı (bkz. Ek-12,13) Lübnan Sediri (*Cedrus libani* A. Richard)'nin Kurumuş Gövdesi

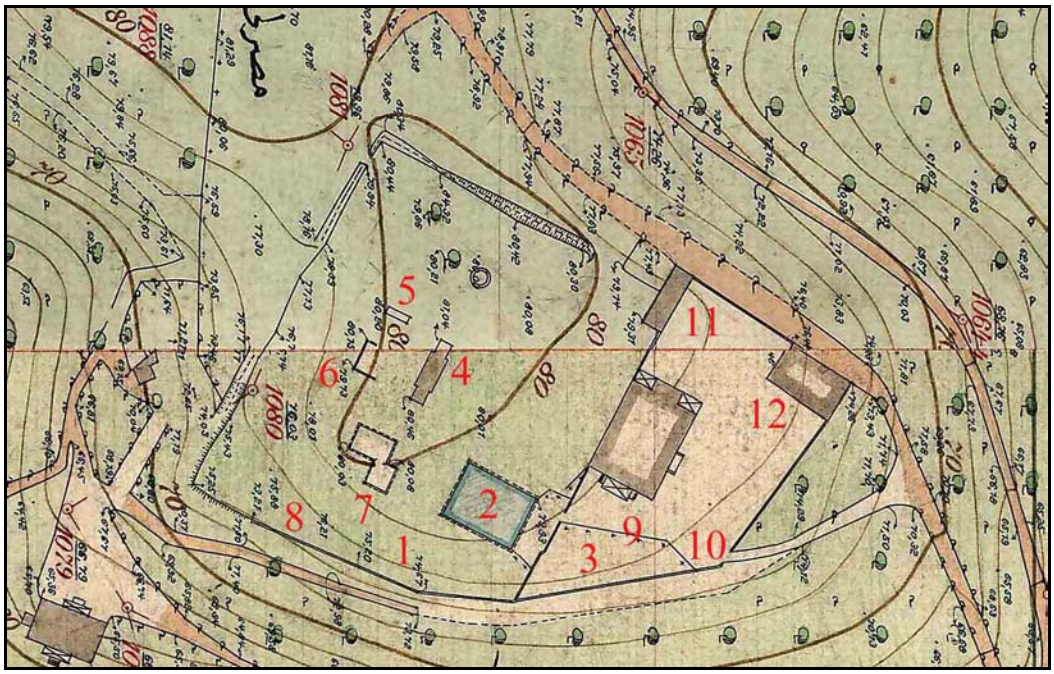
Şekil 4.52 : Beyaz Köşk Ve Çevresinin 20 Sene Önceki Durumu [62].

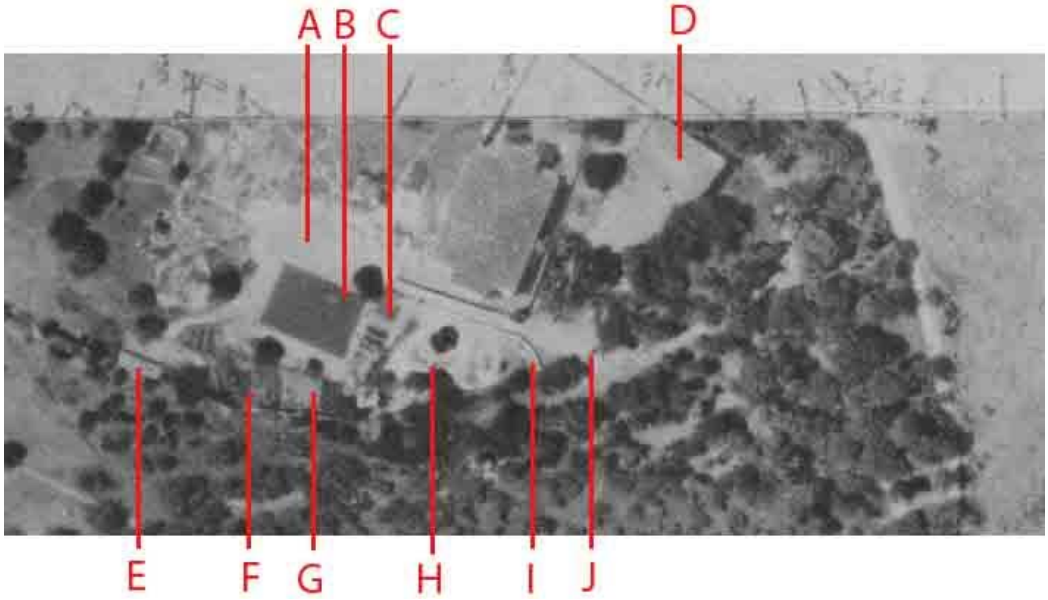
Şekil 4.53 : Beyaz Köşk Ve Çevresinin Günümüzdeki Durumu (2004)

24 senelik süreçte bile farkedilen negatif değişim, yaklaşık 140 yıllık bir süreç ele alındığında Emirgan Korusu'nun tümü için olduğu gibi, Beyaz Köşk ve yakın çevresi için de çok daha büyük boyutlar kazanmıştır. Bunlardan birincisi ve belki de en önemlisi 3. bölümde de bahsedilen, eski tarihli Boğaziçi fotoğraflarından (Şekil 3.4 ve şekil 3.5) ve Sedad Hakkı Eldem'in restitüsyon denemesinden (bkz. Ek-4) anlaşıldığı kadarıyla Beyaz Köşk'ün geçirdiği değişimdir. Beyaz Köşk'ün en son inşa edilen köşk olduğu ve bugünkü yapının yaklaşık üç katı olan eski Beyaz Köşk'ün üç kademeden

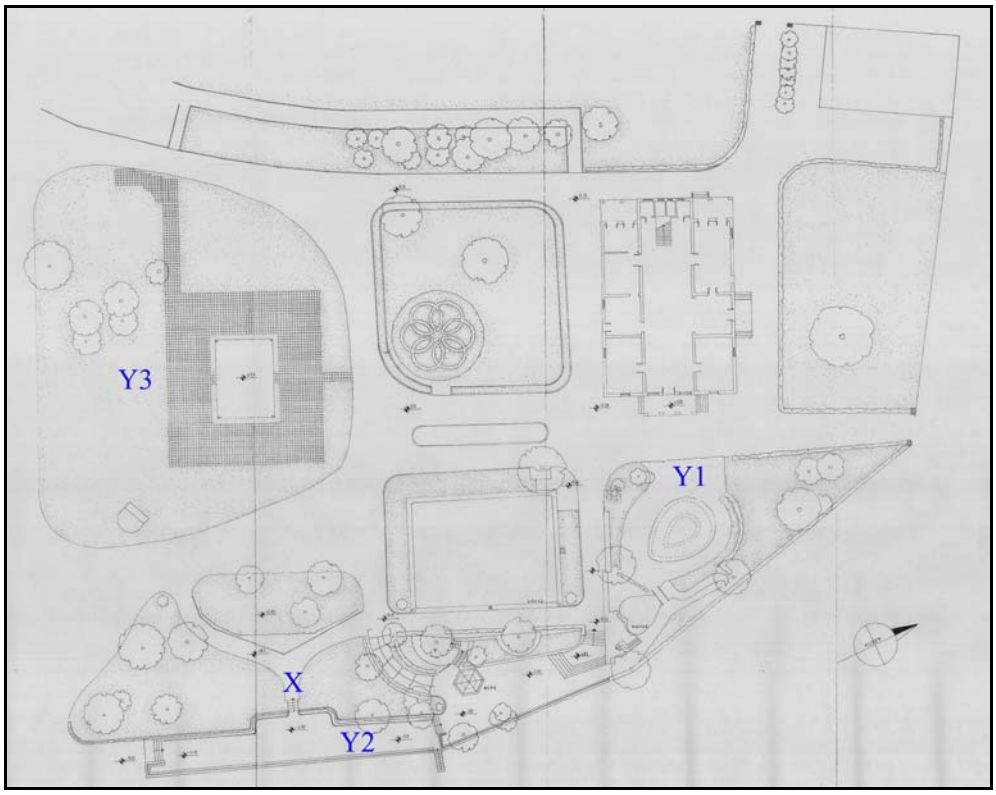
oluşan bir mimari yapısı olduğu yine aynı belgelerden anlaşılmaktadır. H-1 kodlu formel havuzun "Eski Beyaz Köşk"ün orta aksında konumlandırılmış olduğu görülmektedir (bkz. Ek-4). Yangın veya 1894 depremi sırasında yıkılmış olma olasılığı yüksek olan eski Beyaz Köşk'ün ayakta kalan kuzeybatıdaki kademesi bugünkü Beyaz Köşk'tür. Beyaz Köşk bugünkü boyutlarına kavuştuktan sonra yıkılan kısımlar boş kalmış ve havuz (H-1) konumsal anlamını yitirmiştir (Şekil 4.54 ve 4.55).

Şekil 4.54 : 1927 Yılına Ait Haritada Beyaz Köşk Ve Çevresi [66]

Şekil 4.55 : 1940'lı Yıllara Ait Hava Fotoğrafında Beyaz Köşk Ve Çevresi [67]

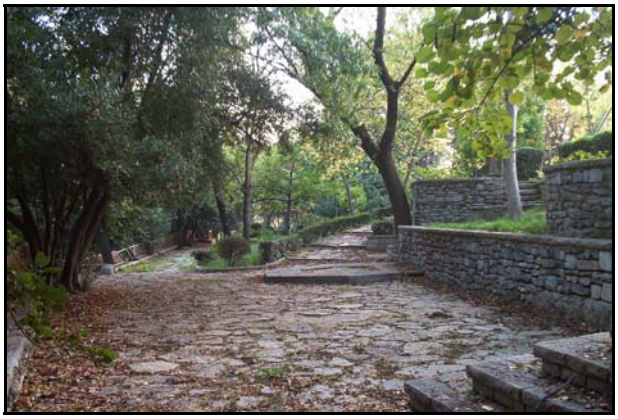
Şekil 4.56 : Beyaz Köşk'ün Restorasyon Projesinin Vaziyet Planı Çalışması-1995 [85]

1927 yılına ait harita (Şekil 4.54) ve 1940'lı yıllara ait hava fotoğrafı (Şekil 4.55) incelendiğinde bu boş kalan mekanda bazı yapıların oluşturulduğu ve günümüze ulaşamadığı anlaşılmaktadır. Bu belgeler ile birlikte Şekil 4.56'da gösterilen vaziyet planı çalışması da çeşitli ipuçları içermektedir.

Şekil 4.57 : Şekil 4.56'da "Y1" İşareti İle Gösterilmiş Olan Bölgenin Günümüzdeki Durumu

Beyaz Köşk'ün güneydoğusundaki alan oldukça büyük değişimler geçirmiştir (Şekil 4.57). Çelik Gülersoy, Beyaz Köşk'ün önündeki eğimli alanı doldurup bir meydan haline getirdiklerinden bahsetmektedir [25]. Şekil 4.54'te "3", şekil 4.55'te "H" ve şekil 4.56'da "Y1" işareti ile gösterilen alanın H-2 (bkz. Ek-13) ile bağlantısının, bu doldurma çalışması yüzünden kaybolmuş olduğu anlaşılmaktadır. Mekanın şekil 4.54'te "9", şekil 4.55'te "I" işareti ile gösterilen parapetten itibaren H-2'ye doğru eğimli olarak devam ettiği düşünülmektedir. Beyaz Köşk'ün güneydoğusundaki İstanbul Boğazı'na bakan set (Şekil 4.58) yine önemli değişimlere uğramış bir alandır. Şekil 4.54'te "1", şekil 4.55'te "G" ve şekil 4.56'da "Y2" işareti ile gösterilen alanda, özgün durumunda, sert zemin düzenlemesi yapılmamış olduğu, bir takım bitkisel elemanların var olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.58 : Şekil 4.56'da "Y2" İşareti İle Gösterilmiş Olan Bölgenin Günümüzdeki Durumu

Şekil 4.55'den anlaşıldığı üzere yukarıda bahsedilen bu bitkisel elemanlar düzgün şekilde, sıra halinde oluşturulmuş bireylerdir. Bunların çiçek parteri veya bağ olma olasılığı yüksektir. Aynı zamanda bu izler, şekil 4.55'te havuzun kuzeydoğusundaki "C" işareti ile gösterilen alanda da göze çarpmaktadır. Bu alandaki izlerin çiçek parterleri olma olasılığı daha yüksektir. Şekil 4.54'te "8", şekil 4.55'te "F" işareti ile gösterilen özgün eleman, bugün de mevcut olan Dv-1 kodlu (bkz. Ek-13) duvardır. Aşağı kottaki toprak yola bağlanan merdivenin muhdes olduğu anlaşılmaktadır. "Y2" alanı Turing Kurumu zamanında bir kısım restorasyon işlemlerine sahne olmuştur. 1980 öncesinde de içinde bir büfenin olduğu anlaşılan alan Turing Kurumu tarafından geniş siyah doğal taşlarla döşenmiş, ahşap parmaklıklar çekilmiş, ağaç altları, gölgelikler, balkon ve localar halinde teraslandırılmış ve kubbeli bir ahşap büfe konumlandırılmıştır (Şekil 4.59). Günümüzde bu büfe mevcut değildir. Terasın "Kır Kahvesi" fonksiyonu

kaybolmuştur [62]. Bu değişimlerden sonra mekanın orijinal haline ait herhangi bir özgün bulgu kalmamıştır. Bu terastan bir üst kota bağlanan bir yol olduğu şekil 4.56'da "x" işareti ile gösterilen, günümüzde de mevcut olan merdivenden anlaşılmaktadır.

Şekil 4.59 : Şekil 4.56'da Y2 Kodu İle Gösterilmiş Olan Bölgenin 1980'li Yıllarda Turing Kurumu Zamanındaki Durumu [62]

Şekil 4.56'da "Y3" işareti ile gösterilmiş olan bölgedeki, şekil 4.54'teki "4" ve "11" işaretli, şekil 4.55'teki "E" işaretli yapılar günümüze ulaşamamıştır (Şekil 4.60). İlgili belgelerden, bu yapıların dört tarafı ve üstü kapalı yapılar olduğu anlaşılmaktadır. Bununla beraber işlevleri hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Şekil 4.54'te "5", "6" ve "7" işaretleri ile gösterilen yapılar da günümüzde mevcut değildir. "5" işareti ile gösterilen yapının korkuluksuz bir platform olduğu düşünülebilir. "6" ve "7" işaretleri ile gösterilen yapıların ise kenarları korkuluk veya parapetli platformlar olarak değerlendirilmesi mümkündür. Şekil 4.55'teki hava fotoğrafında "A" işareti ile gösterilen alanda bu yapılar gözükmemektedir. Şekil 4.54'te "12", şekil 4.55'te "D"işareti ile gösterilen müştemilat binası günümüzde de mevcuttur, fakat özgün yapısının değişmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.60 : Şekil 4.56'da Y3 Kodu İle Gösterilmiş Olan Bölgenin Günümüzdeki Durumu

Ba-1 ve Ba-2: Beyaz Köşk'ün bahçesinin kuzeybatı yönündeki giriş mekanı iki adet baba ile belirlenmiştir (Şekil 4.61). Giriş mekanının kuzeydoğu tarafındaki baba Ba-1 kodu ile kuzeybatısındaki ise Ba-2 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek- 13).

Şekil 4.61 : Kuzeybatı Girişi Genel Görünüm

Şekil 4.62 : Ba-1 Genel Görünüm

Kesme taştan yapılmış olan Ba-1 (Şekil 4.62), oldukça kötü durumdadır. Babayı oluşturan taş bloklar birbirlerinden ayrılmıştır ve ayrı ayrı seçilebilmektedir. Başlık kısmındaki kovuğa benzetilmiş parça kırılmıştır. Baba kaidesinden kaymış ve kendi ekseninde yaklaşık 45 derece dönmüştür. Ba-1 oldukça bakımsız durumda olmasına rağmen herhangi bir iyileştirme çalışmasının yapılmamış olduğu anlaşılmaktadır.

Ba-1'in kenarında özgün bir çiçeklik bordürü parçası görülmektedir. Ba-2, Ba-1'e göre daha iyi durumdadır. Fakat bu elemanda da kesme taş bloklarda kaymaların başlamış olduğu gözlemlenmektedir (Şekil 4.63).

Şekil 4.63 : Ba-2 Genel Görünüm

Ba-3 ve Ba-4: Beyaz Köşk'ün kuzeydoğu yönünde bahçenin kuzeybatı girişinin benzeri bir mekan bulunmaktadır (Şekil 4.64). Bu mekan Beyaz Köşk'ün bahçesinin büyük su yoluna açılan kapısıdır. Kuzeydoğu girişi şekil 4.54'te "10", şekil 4.55'te "J" işareti ile gösterilmiştir. İki yanda bulunan babalar diğer girişlerinden daha yüksektir. Mekana eklenmiş olan demir kapı orijinal değildir, muhdestir. Günümüzde önü asfalt kaplanmıştır. Köşke bağlanan yol ise granit parke taş kaplıdır. Gerek yol kaplamaları, gerekse bordürler, özgün dokuyu yansıtmamaktadırlar.

Şekil 4.64 : Kuzeydoğu Girişi

Giriş mekanının kuzeybatı tarafındaki baba Ba-3 kodu ile kuzeydoğu tarafındaki baba ise Ba-4 kodu belirtilmiştir (bkz. Ek-13). Kesme taştan yapılmış olan Ba-3 oldukça bakımsız haldedir (Şekil 4.65). Sarılıcı bitkisel eleman ile yoğun şekilde kaplı durumda olmasının da etkisiyle taş blokların arasında kaymaların oluşmuş olduğu saptanmıştır. Ayrıca demir kapı doğraması, böyle bir kapıyı taşımak için yapılmamış olan Ba-3'e ayrı bir yük getirmektedir. Ba-4, oldukça sağlam durumda bulunmaktadır (Şekil 4.66). En üstünde yer alan kovuk şeklindeki başlık parçası ile dikkat çekicidir.

Şekil 4.65 : Ba-3 Genel Görünüm

Şekil 4.66 : Ba-4 Genel Görünüm

H-1: Beyaz Köşk'ün güneybatısında yer alan formel havuz H-1 kodu ile gösterilmiştir (bkz. Ek-13). Havuzun çevresindeki mermer kaplanmış platformda 70 cm. genişliğinde yine mermer bordürlü bir çiçek parteri bütün havuzu çevrelemektedir (Şekil 4.67). Bu çiçek parteri dışında yer yer küçük süs ağaçları ve çalılar için mermer bordürlü boşluklar ve demir döküm aydınlatma elemanları bulunmaktadır. Mermer kaplamalar, hasarlar olmasına rağmen iyi durumdadır. Şekil 4.54'te "2" işareti ile şekil 4.55'te "B" işareti ile gösterilen havuzun çevresinin Türkiye Turing Ve Otomobil Kurumu (T.T.O.K.) tarafından yapılan müdahaleler sonucunda oldukça değişmiş olduğu anlaşılmaktadır. Çelik Gülersoy'un anlattıklarından [25, 62], gözlemlerden ve yukarıda bahsedilen belgelerden anlaşıldığı kadarı ile havuz ve çevresindeki bu mermer kaplamalar ve aydınlatmalar muhdestir. Havuzun iç kısmında mermer kaplamanın hemen altında, yaklaşık 1 cm. genişliğinde ufak kare seramik parçacıkları ile yapılmış

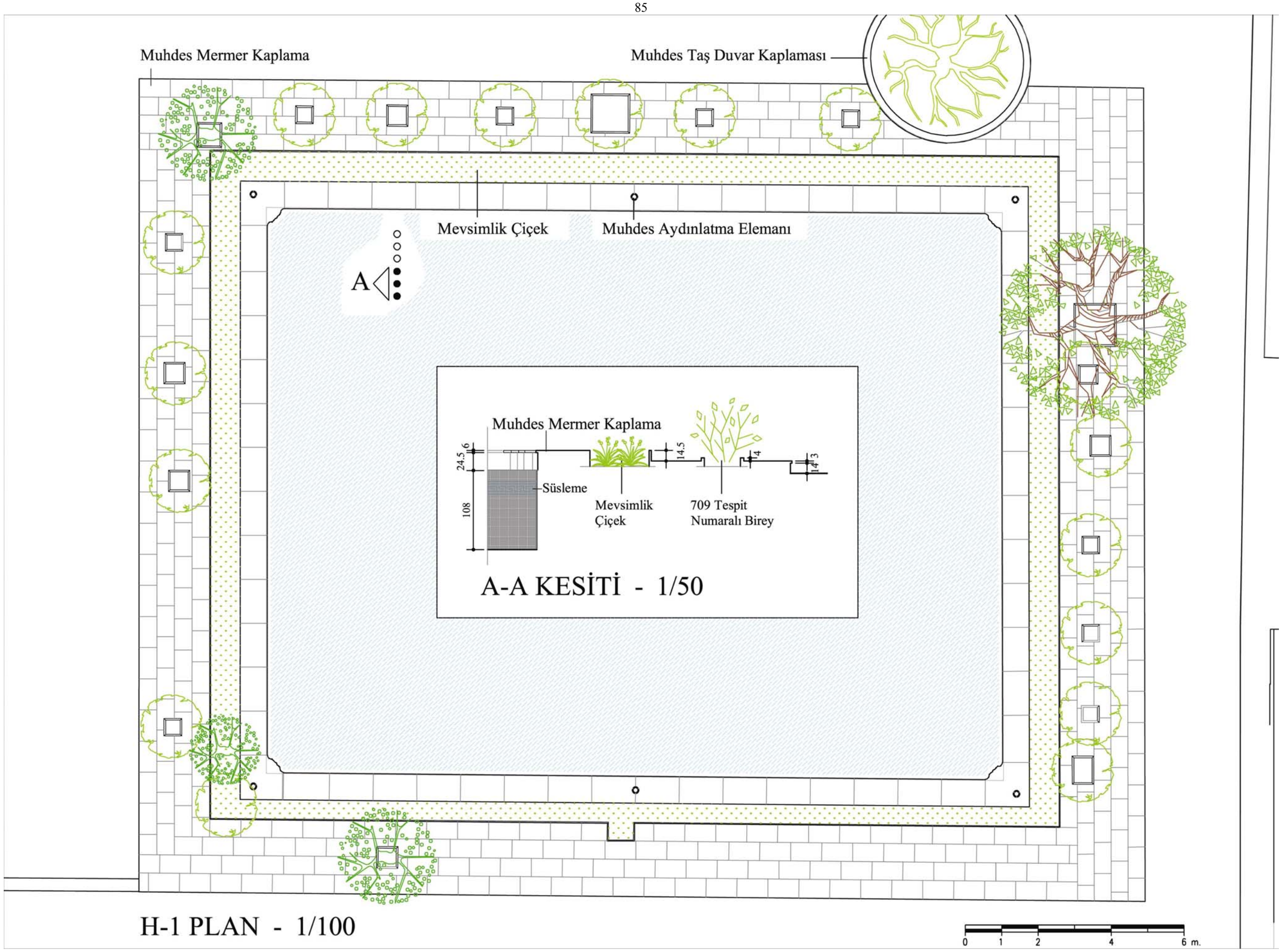
orijinal kaplama başlamaktadır. Mermer kaplamanın 27,5 cm. altında ise tüm havuzu çevreleyen geometrik bir süsleme vardır. Havuzun kenarının 31,5 cm. yükseltilmiş olduğu ele alındığında, havuzun orijinal yüksekliğini bulmak için iç kısımdaki bu seramik hizasının iyi bir ipucu olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 4.68). 1927 yılına ait harita incelendiğinde (Şekil 4.54) özgün durumunda havuzun kenarında yaklaşık 50 cm. genişliğinde bir parapetin var olduğu anlaşılmaktadır. Ne var ki bu harita dışında orijinal kaplamanın üst kısmında havuzun parapetinin veya bitiş detayının nasıl olduğu konusunda herhangi bir ipucu, yazılı veya görsel kaynak yoktur. 714 tespit numaralı (bkz. Ek-14, 15) ağacın cevresindeki dairesel duvar ve döşeme kaplamaları özgün dokuyu yansıtmamaktadır. H-1'in ayrıntılı çizimi şekil 4.69'da verilmiştir.

Şekil 4.67 : H-1 Kodlu Havuzun Genel Görünümü

Şekil 4.68 : Havuzun Kenarından Görünümle

Şekil 4.69 : H-1 Kodlu Havuzun Rölöve Çizimi

Şekil 4.70 : Ka-1 Genel Görünüm

Beyaz Köşk'ün kuzeydoğusunda İstinye Koyu'na bakan bir manzara noktasında (Şekil 4.70) yer alan platform Ka-1 kodu ile gösterilmiştir (bkz. Ek-13). Ka-1, üzerindeki demir konstruksiyon izlerinden anlaşıldığı kadarı ile, eskiden burada bulunan bir kameriyenin platformu olarak değerlendirilmektedir. Ka-1'in çizimi şekil 4.71'de verilmiştir.

Şekil 4.71 : Ka-1 Kodlu Elemanın Rölöve Çizimi

4.4. "C" ALANI: H-1 İLE BÜYÜK KASKAD-GROTTO ARASINDAKI SU YOLU

H-2 Ve Gr-1: Beyaz Köşk'ün güneydoğusunda dairesel bir duvar ile biten terasın yaklaşık 1.70 m. altında yer alan mekandaki informel rustik havuz H-2 ve havuzun güneyinde yer alan revak[4] biçimindeki grotto Gr-1 kodları ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13).

Gr-1 araştırma alanında günümüze özgün haliyle ulaşabilmiş yapısal elemanlardan biridir. Yer yer tahribata uğramış olmasına rağmen karakteristik özelliklerini yansıtabilecek durumdadır. Gr-1'in havuzbaşında revaklı bir oturma mekanı ve seyir terası olarak yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Güneyde bir duvar ile sınırlandırılmıştır. Doğuya bakan kısmında oldukça harap durumda olan bir merdiven göze çarpmaktadır (Şekil 4.72). Revağın üstündeki, havuza bakan seyir terasına çıkan merdivenin son basamakları kaybolmuştur.

Şekil 4.72 : Gr-1 Genel Görünüm

Seyir terasında yer yer tahribatlar gözlemlenmektedir (Şekil 4.72). Seyir terası ile mekanın, güneydeki, deniz tarafındaki alanlarla bağlantısının sağlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, Gr-1'in doğusunda deniz tarafındaki terasa açılan boşluğun kapatıldığı bu kısımdaki duvarın kalınlığının az olmasından, yüksekliğinden ve yapım

[4] Önü açık, üstü örtülü galeri, kemeraltı. Genellikle arkası duvarlı, ön yüzü kemerlemeli ve açık, üstü tonoz, kubbe veya düz tavanla örtülüdür [11].

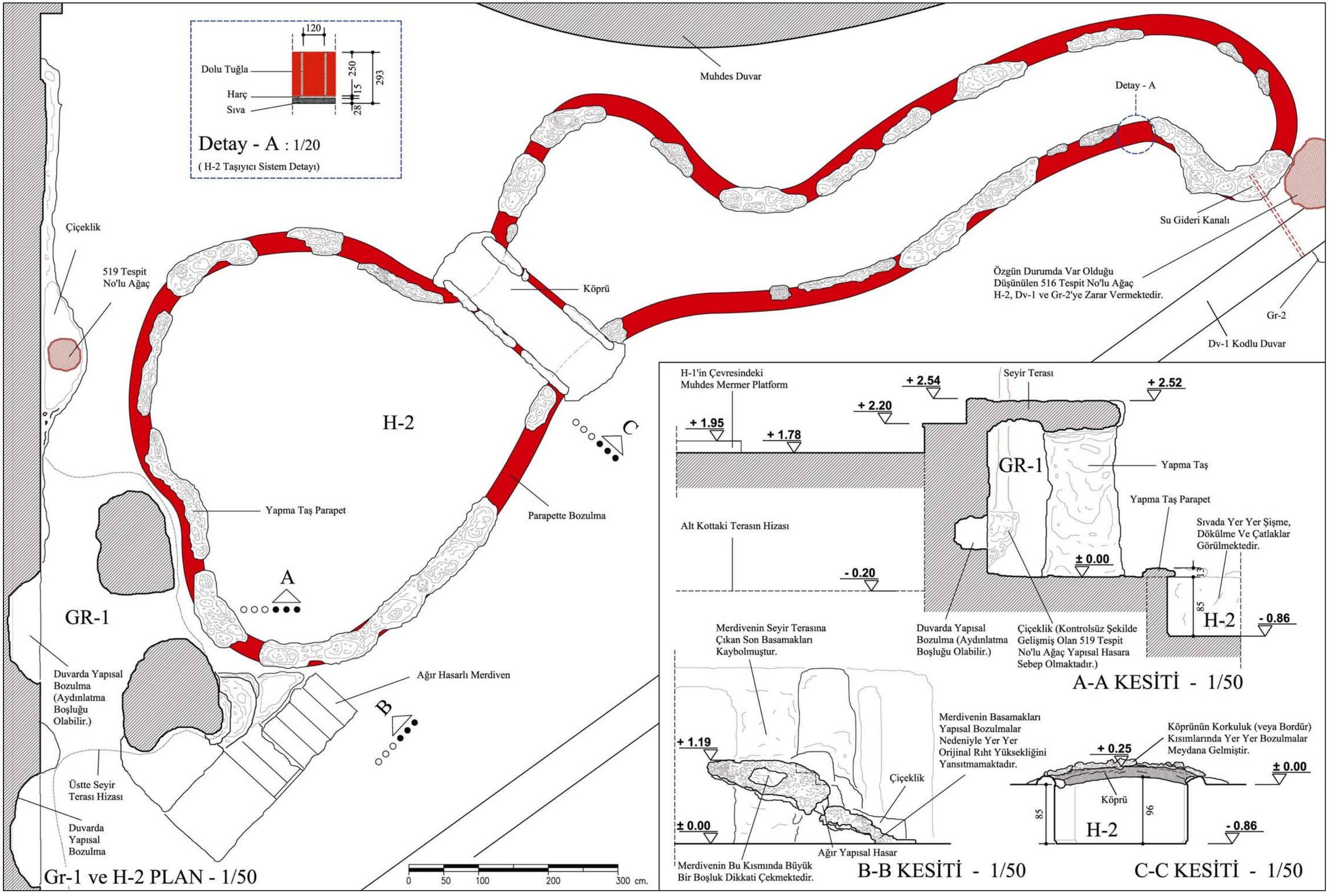
sisteminden anlaşılmaktadır. Revağın içi zamanla tahribata uğramış, kopan parçalar ve toprakla dolmuştur. Orijinal döşeme kaybolmuştur. Bilinçsiz şekilde kullanıldığı mekanın çeşitli yerlerinde görülen atıklar ve duvarlardaki yazılardan anlaşılmaktadır (Şekil 4.73) .

Şekil 4.73 Grotto'nun (Gr-1) İçinden Bir Görünüm

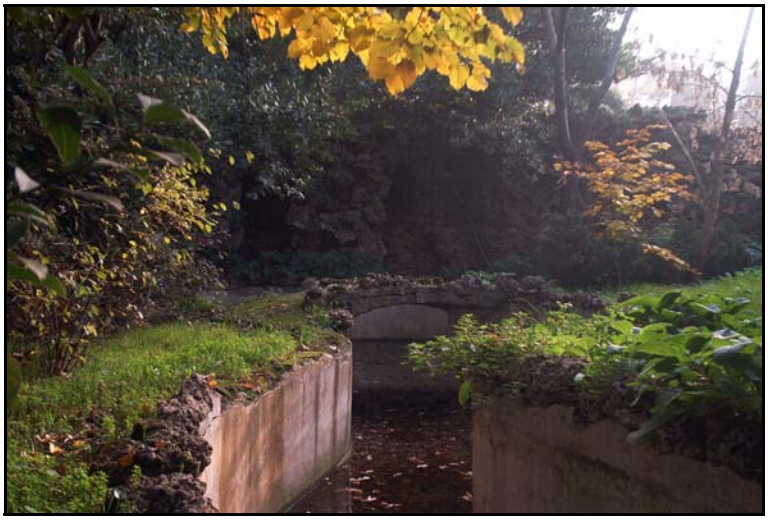
Yer yer yine yapay taştan çiçeklik elemanları Gr-1'in ön yüzünde ve duvar ile birleştiği yerde farkedilmektedir. Gr-1 yoğun ve kontrolsüz şekilde bitkisel elemanlar ile kaplanmıştır. Batı tarafındaki çiçekliğin içinde, kontrolsüz olarak yetişmiş olduğu anlaşılan 519 tespit numaralı (bkz. Ek-14, 15) ağaç yapıya zarar vermektedir. Seyir terasının üstü, çevredeki ağaçların dalları ve grottonun üzerinde sürgün vermiş bitkisel elemanlardan dolayı kullanımsız haldedir. H-2 ve Gr-1'in ayrıntılı çizimleri şekil 4.74'te gösterilmiştir.

H-2, Gr-1'in kuzey yönünde yer almaktadır. İnformel havuzlardan ve kaskadlardan oluşan su sisteminin başlangıcı durumundadır (Şekil 4.75). Gr-1'in batısında duvarda bir su kanalı fark edilmektedir. Bu kanalın, H-1 elemanından gelen bir su gideri olduğu anlaşılmaktadır. Bu ipuçlarının ışığında H-1 ile H-2'nin bir bağlantısı olduğu düşünülebilir.

Şekil 4.74 : H-2 Ve Gr-1 Elemanlarının Rölöve Çizimi

Havuz, Gr-1'in önünde geniştir ve kuzey yönüne doğru daralarak Gr-2 elemanına bağlanmaktadır. Üzerinde bir köprü bulunmaktadır. Köprü tahribata uğramış olmasına rağmen ayaktadır (Şekil 4.75).

Şekil 4.75 : H-2 Kodlu Havuzun Genel Görünümü

H-2, kuzeydoğusunda yer alan dairesel terasın duvarının negatif etkisiyle karşı karşıya bulunmaktadır. Terasın üzerindeki kulübe, duvarın yüksekliği, kesme taş kaplaması ve havuza çok yakın olması mekanın, küçülmüş ve baskıda hissedilmesine yol açmaktadır.

Havuzun kenarındaki parapetler yer yer tahribata uğramış ve kaybolmuştur (Şekil 4.75). Bu tahribat köprünün korkuluk kısmında da mevcuttur. Havuzun kenarındaki kısımlarda parapetin bozulduğu yerlerde havuzun duvarını oluşturan yapı malzemesi, dolu tuğlalar, gözükmektedir. Yer yer havuz duvarının ve parapetin üzerinde kontrolsüz şekilde gelişmiş otsu bitkilere rastlanmaktadır.

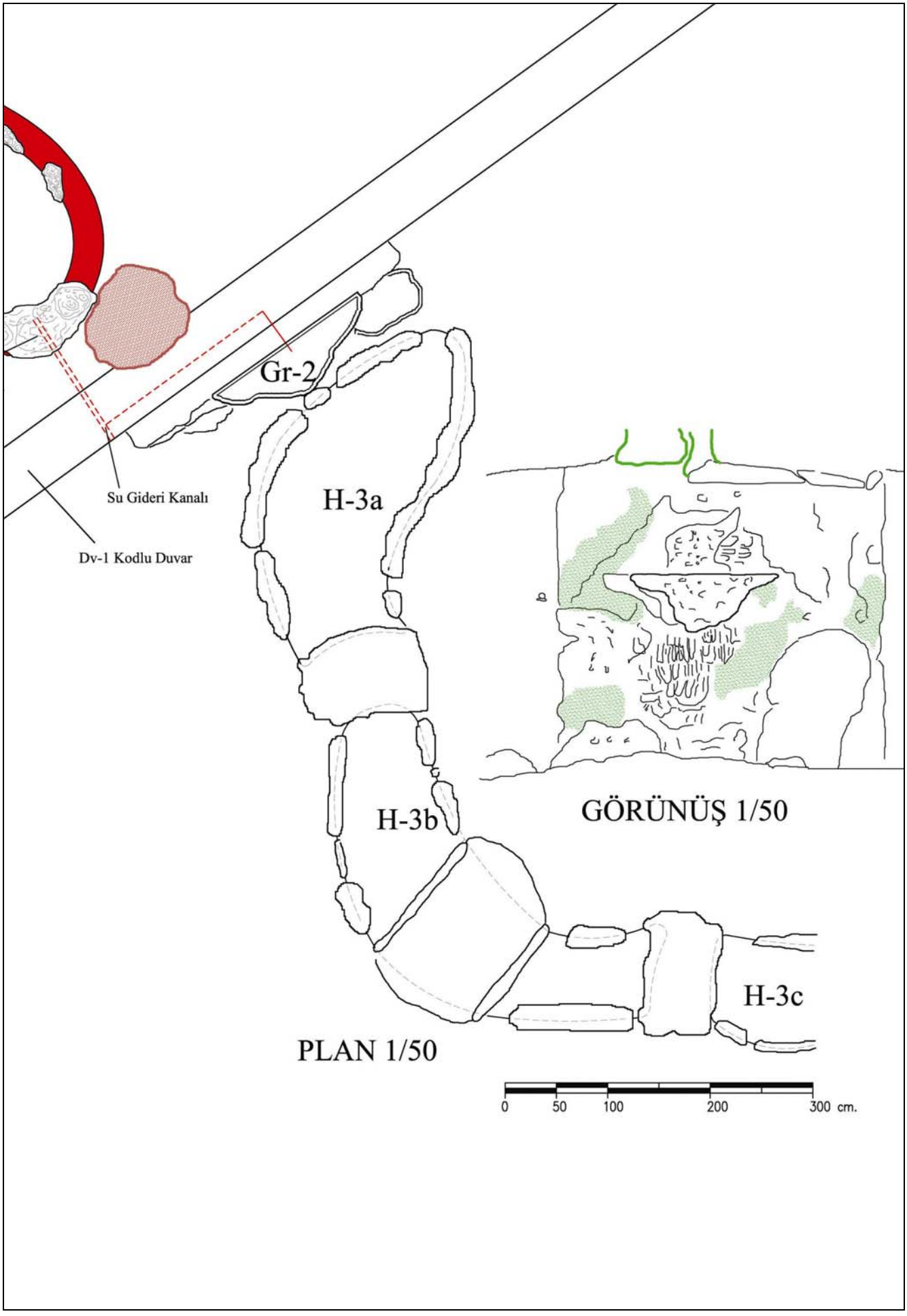
Havuzun iç yüzeyinin alçı sıva olduğu anlaşılmaktadır. Sıva yer yer şişmeler gözlemlense de genelde iyi durumda bulunmaktadır. Köprünün döşemesinin dökme mozaik kaplandığı anlaşılmaktadır. Döşeme kaplaması her iki yönde bir parça devam etmektedir. Zamanla biriken toprak ve bozulma neticesinde diğer kısımlar kaybolmuştur. Havuzun çevresinde başka orijinal döşeme izine rastlanmamıştır.

Gr-2: Gr-2, H-2 ile büyük kaskad-grottoya (Gr-3) devam eden su yolunun bağlantısını sağlayan ve su sisteminin yaklaşık 2,2m.'lik bir yüksekliği aşmasını sağlayan bir grotto-selsebildir (Şekil 4.76).

Şekil 4.76 : Gr-2 Genel Görünüm

Gr-2 ortada bir su kasesi, altta iki yanda daha küçük kaseler ve kuzey tarafında bir çiçeklikten oluşan bir yapısal elemandır. Ortadaki su kasesi belirgin biçimde korunmuş fakat alt kottaki kaseler ağır tahribata uğramıştır (Şekil 4.76). Ortadaki kasenin altında suyun akışı ile oluşmuş izlenimi verilmiş, sarkıt benzetmesi motiflerin bulunduğu bir kısım mevcuttur. Kuzey tarafında yer alan çiçeklik sağlam durumdadır. Fakat bu çiçeklik geçmişte Koruda yer aldığı söylenen heykellerden birinin kaidesi olarak ta yorumlanabilir. Yer yer sarılıcı ve otsu bitkilerin kapladığı Gr-2, zarar görmüş olmasına rağmen ana özellikleri ile günümüze kadar kalabilmiştir. Gr-2'nin üst kısmında, yapay taş kaplamaların yer yer dökülmüş olduğu gözlemlenmektedir. Bunun nedeninin Gr-2'nin hemen üstünde H-2'nin bitiminde yer alan 516 ve 517 tespit numaralı ağaçların (bkz. Ek-14, 15) duvarda yarattığı etki olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bu etki duvarın taş harpuşta bloklarının yerlerinden kaymasına ve tehlikeli durumların oluşmasına sebep olmuştur (Şekil 4.76). Gr-2'nin ayrıntılı bir çizimi şekil 4.77'de gösterilmiştir.

Şekil 4.77 : Gr-2, H-3a ve H-3b Elemanlarının Rölöve Çizimi

H-2 ile başlayıp Gr-2 ile bir alt kota aktarılan büyük su yolunun, su motifinin, yola ve H-4'e bağlantısını sağlayan çeşitli kotlarda yer alan 16 adet rustik havuzdan oluşan (Şekil 4.78), kaskadlar (suni çağlayanlar) sistemi H-3 kodu ile belirtilmiştir. Bu sistemde yer alan her bir havuz birimi, H-3a, H-3b, H-3c, H-3d, H-3e, H-3f, H-3g, H-3h, H-3ı, H-3j, H-3k, H-3l, H-3m, H-3n, H-3o, H-3p kodları ile ayrıca belirtilmiştir (bkz. Ek - 13).

Şekil 4.78 : H-3 Kodlu Havuz Sisteminin Kuzey Kısmının Genel Görünümü

Gr-2 ile dökülen suyun ilk ulaştığı havuz birimi H-3a'dır (Şekil 4.79). Kontrolsüz gelişen bitkisel elemanlar, genelde araştırma alanındaki diğer yapısal elemanlara olduğu gibi bu havuz birimine de zarar vermektedir. Havuzun kenarındaki yapay taştan parapet genelde iyi durumda bulunmaktadır. İç duvarlar ve sıva kaplama iyi durumdadır. Bütün havuz birimlerinin iç duvarlarının alçı sıvanmış olduğu gözlemlenmektedir ve genelde sıvalar iyi durumda bulunmaktadır. H-3a birimi H-3b'ye Şekil 4.80'de görülen dairesel kesitli ufak bir kanal ile bağlanmaktadır. Bu kanalın önünde giden su borusu muhdes bir eklenti olarak negatif bir etki yaratmaktadır.

Şekil 4.79 : H-3a Kodlu Havuz Biriminin Genel Görünümü

Şekil 4.80 : H-3a Ve H-3b Bağlantısını Sağlayan Ufak Kanal

H-3b kodlu havuz biriminin üzerinde bir köprü bulunmaktadır (Şekil 4.81). Köprü iyi durumda olmasına karşın, havuz kenarındaki parapette yer yer görülen bozulma köprünün bordürlerinde de meydana gelmiştir. Bu havuzun da yoğun şekilde kontrolsüz gelişen bitkisel elemanlar ile kaplanmış olduğu gözlemlenmektedir. Bilinçsiz şekilde atılmış olan çöpler negatif bir görüntü yaratmaktadır. H-3a ve H-3b kodlu havuzların çizimleri şekil 4.77'de gösterilmiştir.

Şekil 4.81 : H-3b Kodlu Havuz Biriminin Genel Görünümü

H-3c kodlu havuz birimi bitkisel elemanların yarattığı negatif etki dışında iyi durumda bulunmaktadır. Kısmi olarak parapette bozulmalar vardır (Şekil 4.82).

Şekil 4.82 : H-3c Kodlu Havuz Biriminin Genel Görünümü

H-3d havuz birimi sistemdeki havuzlar içerisindeki en geniş birimdir (Şekil 4.83). Kuzey tarafında bitkisel elemanlar kontrolsüz olarak, çok yoğun şekilde gelişmişlerdir. Havuzun kenarındaki parapette bozulma azdır. Buna karşın iç duvarlarda yer yer sıva çatlakları vardır. H-3d'nin H-3e ile bağlantısını sağlayan duvarda H-3e tarafında sıva dökülmüş durumdadır. Taşıyıcı duvar örgüsü belli olmaktadır (Şekil 4.84).

Şekil 4.83 : H-3d Kodlu Havuz Biriminin Kuzey Duvarına Bakış

Şekil 4.84 : H-3d, e, h Havuz Birimlerinin, Kaskad Sisteminin Görünümü

H-3e, H-3f, H-3g, H-3h, H-3i, H-3j havuz birimleri bir ada oluşturacak şekilde konumlandırılmışlardır (Şekil 4.85). Bu adanın üzerinde iki adet korunmaya değer ağaç bulunmaktadır. Ancak bu bireylerden 870 tespit numaralı (bkz. Ek-14, 15) ağacın kökleri H-3e ve H-3h birimlerinin bağlantısını sağlayan duvara zarar vermektedir (Şekil 4.84). Bu alanda da yer yer parapetlerde bozulmalar gözlemlenmiştir.

Şekil 4.85 : H-3f, H-3g ve H-3h Birimlerinin Ve H-3e, f, g, h, i, j Birimlerinin Çevrelediği Adanın Genel Görünümü

Şekil 4.86 : H3-g Birimi Ve Kenarında 872 Tespit Numaralı Ağaç

H-3i, H-3j, H-3k ve H-3l havuz birimleri de başka bir ada oluşturacak şekilde konumlandırılmışlardır. Bu oluşan ikinci adadan sonra H-3k ile H-3j havuzları ile su yolu H-3l kodlu havuz birimine (Şekil 4.87) bağlanmaktadır. Genel olarak havuz birimlerinin zemininin çürümüş yapraklardan ve zamanla biriken topraktan oluşan kalın bir tabaka ile kaplanmış olduğu görülmektedir.

Şekil 4.87 : H-3j Kodlu Havuz Biriminin H-3l İle Bağlantı Duvarı

H-3l kodlu havuz birimi yaklaşık 35m.'lik H-3m havuz birimine (veya kanala) bağlanmaktadır. .H-3l ile H-3m birimi arasındaki duvarın üzerinde bir köprü konumlandırılmıştır (Şekil 4.88). Köprü ile altındaki duvar arasında bir boşluk bulunmaktadır. Bütün ara duvarların üzerinde dairesel kesitli su kanalı belli olmaktadır. Bu alanlarda yer yer havuz kenarındaki parapetlerde bozulmalar ve kopmalar gözlemlenmektedir.

Şekil 4.88 : H-3l İle H-3m Birimleri Arasındaki Köprü

Bu kanal (H-3m) kıvrımlar yaparak H-3n kodlu havuz birimine bağlanmaktadır (Şekil 4.89). Bu kıvrımların tepe noktalarında yer yer korunmaya değer geniş gövde yapmış ağaçlara rastalanmaktadır.

Şekil 4.89 : H-3n Kodlu Havuz Biriminin Genel Görünümü

H-3m ve H-3n birimlerinin bağlantı duvarında (Şekil 4.90) sıva yer yer dökülmüş ve taşıyıcı dolu tuğla duvarın örgüsü ortaya çıkmıştır (Şekil 4.91 ve 4.92). H-3n kodlu havuz biriminden başlayarak bitkisel elemanların negatif etkisi fazlalaşmaktadır. H-3m ve H-3n birimlerinin bağlantı duvarının üstünde kontrolsüz şekilde gelişmiş olan 887 tespit numaralı (bkz. Ek-14, 15) ağaç 2004 yılının zor kış şartlarında yıkılmış ve duvara oldukça zarar vermiştir (Şekil 4.92).

Şekil 4.90 : H-3m ve H-3n bağlantı duvarı

Şekil 4.91 : Bağlantı Duvarının Ağaç Yıkılmadan Önceki Hali (2003)

Şekil 4.92 : Bağlantı Duvarının Günümüzdeki Durumu (2004)

887 tespit numaralı ağaç yıkıldığı zaman H-3m havuz biriminin üzerinde bulunan köprüyü büyük hasara uğratmıştır (Şekil 4.93). Köprü genel hatları ile restore edilebilecek durumdadır.

Şekil 4.93 : H-3m Kodlu Havuz Biriminin Üzerindeki Yıkılmış Köprü

Şekil 4.94 : H-3o Kodlu Havuz Biriminin Genel Görünümü

Şekil 4.95 : H-3p Kodlu Havuz Biriminin Genel Görünümü

H-3o kodlu havuzdan (Şekil 4.94) H-3p'ye (Şekil 4.95) geçen su yolunun büyük havuza (yapay göl) ulaşmadan önceki son durağı olan rustik havuz (Şekil 4.96), H-4 kodu ile belirtilmiştir. (bkz. Ek-13). H-4 kodlu havuza, uygun mevsimlerde günümüze ait şebekeden su getirilmektedir. Orijinal durumunda H-3p kodlu havuz birimi ile H-4'ün bağlantısının yolun altından sağlandığı düşünülmektedir. Bu bağlantı noktasında geçmişte bir köprünün yer almış olması büyük olasılıktır. H-4'ten büyük kaskad-grottoya (Gr-3) ulaşan su, büyük havuza (H-5) dökülmektedir. H-4'ün kenarındaki parapet elemanlarında yer yer bozulmalar ve kopmalar gözlemlenmektedir. Bunun en büyük sebeplerinden birisi kontrolsüz gelişen bitkisel elemanların oluşturduğu yüktür (Şekil 4.97). 2004 yılındaki zorlu kış şartları yüzünden H-4'ün önündeki kısım çökmüştür (Şekil 4.98). Bu durum Gr-3'e zarar vermiştir. Tamamen çökmeden önce önlem alınması gereklidir.

Şekil 4.96 : H-4 Kodlu Havuzun Genel Görünümü

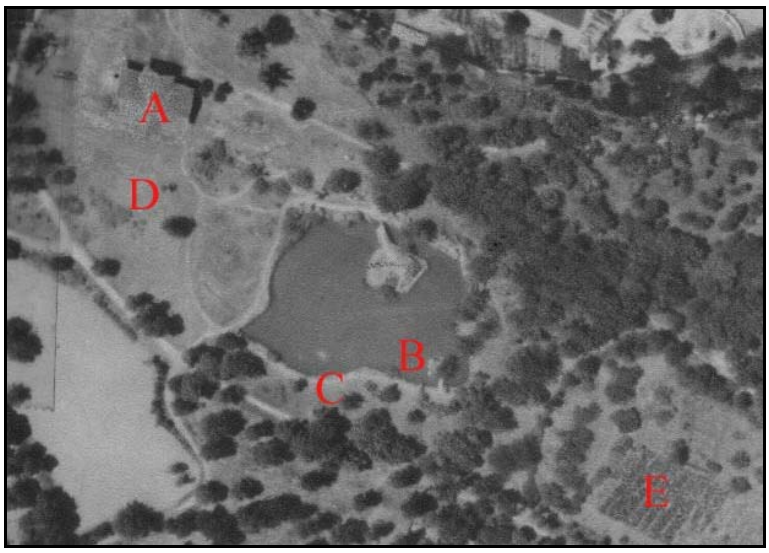

Şekil 4.97 : 442 Ve 443 Tespit Numaralı Bireylerin (bkz. Ek-14, 15) H-4'ün Duvarı Üzerinde Oluşturduğu Durum

Şekil 4.98 : H-4'ün Önündeki Kısımda Meydana Gelen Çökme

4.5. "D" ALANI: SARI KÖŞK, BÜYÜK KASKAD-GROTTO, BÜYÜK HAVUZ VE YAKIN ÇEVRESİ

Şekil 4.99 : 1940'lı Yıllarda Sarı Köşk Ve Yakın Çevresi [67]

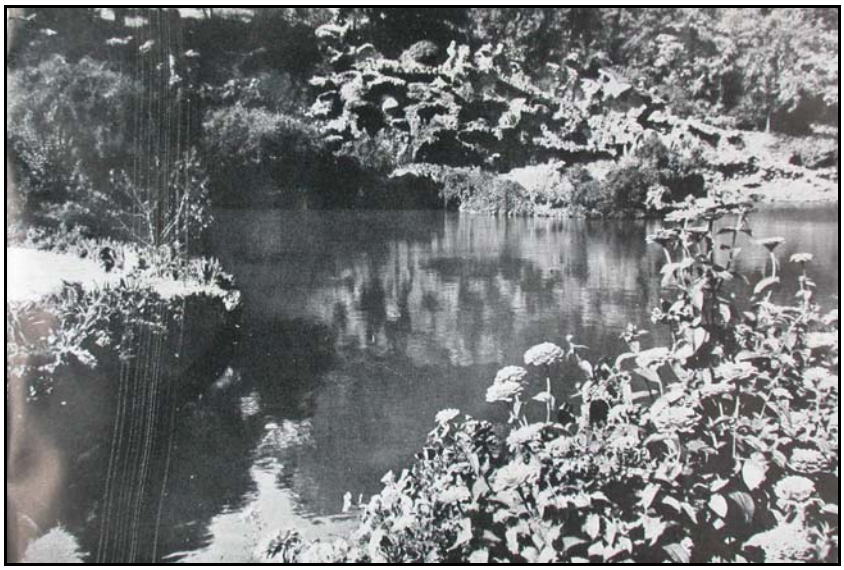
Sarı Köşk ve yakın çevresi, araştırma alanının odak noktasıdır. Nispeten genel karakteri, yapısal ve bitkisel elemanları ile özgün haliyle günümüze kadar ulaşabilmiştir. 1940'lı yıllara ait hava fotoğrafı incelendiğinde (Şekil 4.99), bu alanda günümüze gelemeyen tek ögenin "E" işareti ile gösterilen meyva bahçesi veya çiçek parterleri olarak yorumlanabilecek kısım olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.100 : Gr-3 Genel Görünüm

Gr-3: H-4 ile devam eden su yolunun büyük yapay göle dökülmesini sağlayan büyük kaskad-grotto Gr-3 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). Gr-3 içinde barındırdığı köprülü geçişler, revaklı geçişler, oturma yerleri, merdivenler, çiçeklikler, heykel kaideleri, havuzları ve mağaraları ile araştırma alanının en önemli yapısal elemanlarından birisi

olarak değerlendirilmiştir (Şekil 4.100). Gr-3, bazı kesimleri güvenli olmadığından dolayı, tel örgü ve demir konstrüksiyon kapılar ile halkın ulaşımına kapatılmış durumdadır. Zorunlu müdahale olarak değerlendirilebilecek bu tel örgü ve kapılar yukarıda da bahsedildiği ve şekil 4.99'da görüldüğü gibi ciddi yapısal hasarlara neden olmuştur. Demir konstrüksiyonun ağırlığını taşıyamayan kısımlarda çökmeler meydana gelmiştir. İnsan müdahalesi dışında, zaman içerisinde doğal faktörler yüzünden Gr-3'ün çeşitli kısımlarında yapma taş elemanlarda bozulmaların meydana geldiği anlaşılmaktadır. 1949 yılına ait fotoğrafta (Şekil 4.101) Gr-3'ün cephesinin sağlam hali gözükmektedir.

Şekil 4.101 : 1949 Yılında Gr-3'ün Görünümü [86]

Gr-3 iki seviyeden oluşmaktadır. İkinci seviyeden üstteki yola iki adet merdiven ile ulaşılmaktadır (Şekil 4.45). Kemerli taşıyıcı kolonlara, yapma taş kaplanarak doğal görüntü verilmiştir. Bu anlayış, zemin seviyesinin altındaki kısımların küçüklü büyüklü mağaracıklar şeklinde görülmesini sağlamıştır (Şekil 4.100). Güneybatı kısımdaki mağaracıkların Yıldız Sarayı Hasbahçesi'nde de olduğu gibi [5] hayvanların barınağı olarak düşünüldüğü anlaşılmaktadır. Bu kısıma güneybatıdaki yoldan ulaşılmasını sağlayan günümüzde kapalı tutulan bir mekan olduğu görülmektedir. Kuzeydoğudaki kısımda ise gölden (H-5) Gr-3'e kayıkla ulaşımı sağlayabilecek daha büyük bir mağara vardır (Şekil 4.102).

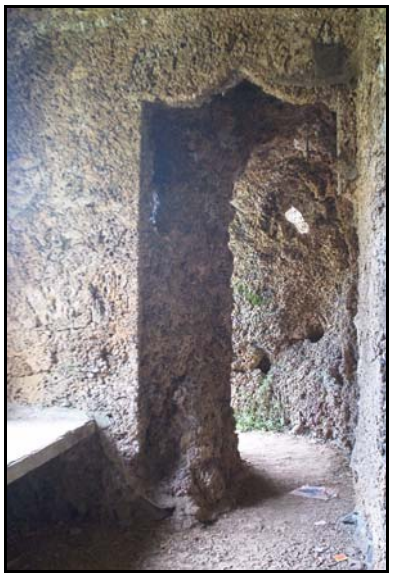
Şekil 4.102 : Kuzeydoğudaki Mağaranın Genel Görünümü

Mağaranın duvarlarında yer yer sıva dökülmeleri görülmektedir (Şekil 4.102). Bazı yerlerde duvar örgüsü belli olmaktadır. Mağaranın duvarında birkaç adet spot lamba muhdes eklenti olarak yer almaktadır (Şekil 4.103).

Şekil 4.103 : Mağara İle Odanın Bağlantısını Sağlayan Geçiş Boşluğu

Gr-3'ün mağara ile bağlantısı merdivenli bir geçiş boşluğu ile sağlanmaktadır (Şekil 4.103). Merdivenin en alt basamağının kotu kayıkların yanaşabilmesi için uygun yüksekliktedir Bu geçiş bir odaya açılmaktadır. Oda dik köşeli bir mekandır. Yapma taş ile kaplanmış olmasına rağmen duvarların yüzeyleri düzdür. Mağaraya açılan kapı boşluğu yanında bir ikincisi odayı Gr-3'ün zemin katına bağlamaktadır. Bu kapı boşluğunun da yüzeyi düzdür ve köşelidir. Herhangi bir doğrama izine rastlanmamaktadır. Kapı boşluğunun üst kısmına yivli bir şekil verilmiştir (Şekil 4.104).

Şekil 4.104 : Gr-3'ün Zemin Katına Açılan Kapı Boşluğu

Şekil 4.105 : H-5'e Bakan Pencere Boşluğu

Bu odada dikkat çeken başka bir unsur yapay göle (H-5) bakan pencere boşluğudur (Şekil 4.105) . Her iki yanı düzgün köşelidir. Alt ve üst kısımlara ise doğal görüntü verilmiştir. Herhangi bir doğrama izi mevcut değildir. Pencere boşluğunun altında yaklaşık 10 cm. kalınlığında düzgün kesimli mermerden bir oturma birimi mevcuttur (Şekil 4.106).

Şekil 4.106 : Pencere Boşluğunun Altındaki Oturma Birimi

Zemin kattaki gezinti mekanında büyük bir revaklı alan mevcuttur (Şekil 4.107). Bu alanda kesme taştan bir oturma birimi bulunmaktadır (Şekil 4.108). Arka duvarda aydınlatma boşluğu olarak yorumlanabilecek bir niş bulunmaktadır (Şekil 4.109). Bu mekandaki elemanlardaki yapısal bozulmalar nispeten azdır.

Şekil 4.107 : Zemin Kattaki Revaklı Geçiş

Şekil 4.108 : Zemin Kattaki Revaklı Bölümde Oturma Birimi

Şekil 4.109 : Aydınlatma Boşluğu

Şekil 4.110: Zemin Kattaki Köprülü Geçiş

Şekil 4.111 : Adaya Bağlanan Köprü

Bu gezinti mekanında sirkulasyon yer yer köprülerle sağlanmıştır. Bir köprü yolun altından geçen bir havuzun üzerinde yer almakta (Şekil 4.110), ötekisi ise büyük ada ile ilişkiyi sağlamaktadır (Şekil 4.111). Zemin katı üst kata bağlayan merdiven düzgün kesme taştan yapılmıştır ve oldukça iyi durumda bulunmaktadır (Şekil 4.112).

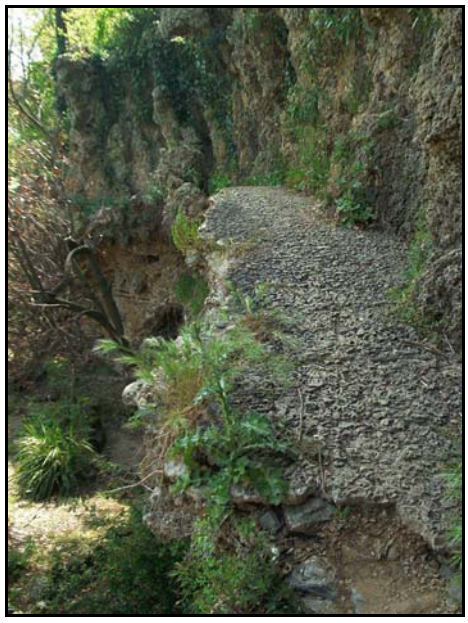

Şekil 4.112 : Zemin Katı Üst Kata Bağlayan Merdiven

Şekil 4.113 : Revaklı Oturma Yeri Genel Görünüm

Gr-3'ün güney tarafında üst kotta yer alan revaklı oturma yeri dikkati çekmektedir (Şekil 4.113). Bu mekan kuzeye doğru devam eden ve yarı yıkılmış durumda olan yola açılmaktadır (Şekil 4.114). Revaklı oturma yerinin yanındaki merdiven yapay taş kaplı korkuluğu ve basamakları ile dikkati çekmektedir. Oldukça iyi durumda günümüze kadar gelebilmiş olan merdivenin, bazı basamaklarında ve korkuluğunun birkaç noktasında bozulmuş bölümler saptanmıştır (Şekil 4.45).

Şekil 4.114 : Üst Kottaki Yol

Gr-3'ün kaskad sistemini oluşturan su kaseleri ve havuzlar bazı sıva çatlakları ve yapay taşlarda az da olsa rastlanan bozulmalar dışında iyi durumda bulunmaktadırlar (Şekil 4.115). Fakat, yine araştırma alanının diğer bölümlerinde olduğu gibi, bitkisel elemanların istilası altında yapısal bozulmalar gözlemlenmektedir.

Şekil 4.115 : Gr-3'ün Çeşitli Seviyelerindeki Havuzlar

Emirgan Korusu'nun çeşitli kesimlerinde geçmişte mevcut olduğu söylenen dragon v.b. heykellerinin [7] muhtemel kaidelerine Gr-3'ün çeşitli kesimlerinde rastlanmaktadır (Şekil.4.116).

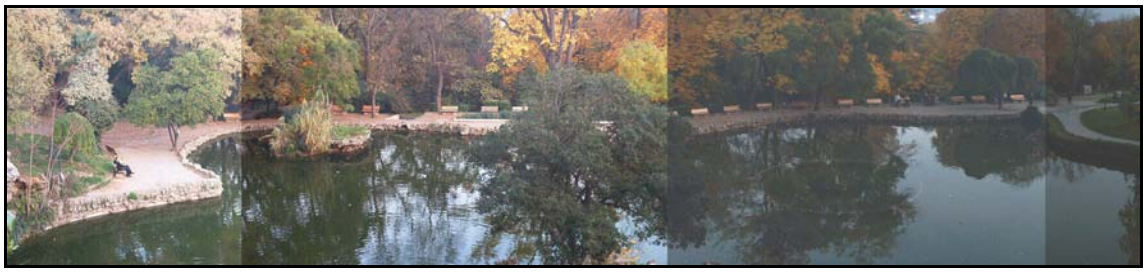

Şekil 4.116 : Heykel Kaideleri

Gr-3'ün çeşitli kesimlerinde orijinal çiçekliklere rastlanmaktadır (Şekil 4.117). Bu elemanlar da özgün halleriyle günümüze kadar kalabilmiştir. Zemin kattaki gezinti mekanının döşemesi özgün olarak günümüze ulaşabilmiştir. Bunun dışındaki mekanlarda döşemede bozulmalar göze çarpmaktadır.

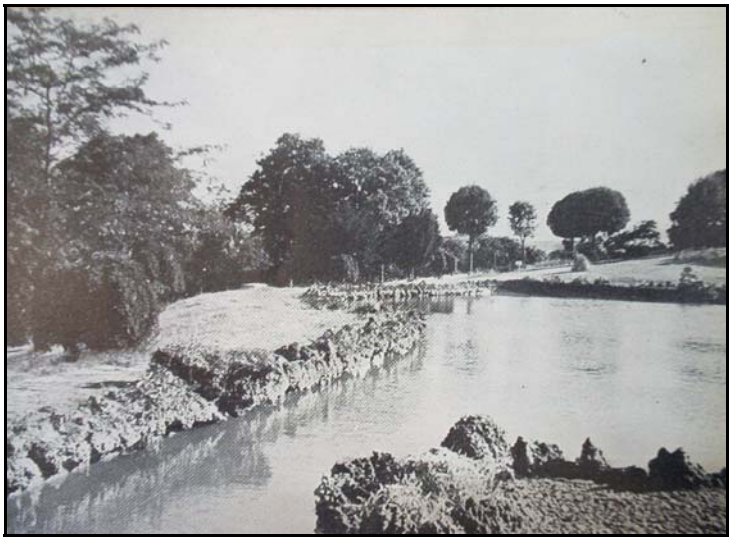
Şekil 4.117 : Özgün Çiçeklik

Şekil 4.118 : H-5 Genel Görünüm

H-5: Büyük rustik havuz (yapay göl) H-5 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). H-5 araştırma alanının en önemli odak noktalarından birisidir (Şekil 4.118). Genel olarak iyi durumdadır. Havuzun kenarındaki parapet kesintisiz olarak devam etmektedir. Eski fotoğraflardan ve anlatılanlardan [7] da anlaşıldığı üzere havuzun kenarında bir zamanlar var olan heykellerin kaideleri olarak yorumlanabilecek izlere ve çiçekliklere rastlanmaktadır. Genel olarak parapette bozulmaların meydana gelmiş olduğu anlaşılmaktadır.

1943 yılına ait fotoğraf (Şekil 4.119) incelendiğinde geçmişte havuzun çevresinde günümüzdeki gibi geniş sert zemin düzenlemelerinin yer almadığı anlaşılmaktadır. Bu durum 1940'lı yıllara ait hava fotoğrafı (Şekil 4.99) incelendiğinde de ortaya çıkmaktadır. Şekil 4.99'da "C" işareti ile gösterilmiş olan alanda gözüktüğü gibi yaya yolu havuzun kenarında dar bir şerit halinde devam etmektedir. Bu yaya yolunun Ad-2'nin önünde genişleyerek bir toplanma alanı oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu yaya yolu dışında, havuzun yakın çevresinin çim yüzeyler halinde oluşturulmuş olduğu düşünülmektedir. Günümüzde ise havuzun yakın çevresi muhdes döşeme uygulaması, beton prekast elemanlar ile oluşturulmuş eklentiler yüzünden özgünlüğünü kaybetmiş durumdadır (Şekil 4.120).

Şekil 4.119 : 1943 Yılında H-5'in Çevresi [71]

Şekil 4.120 : Günümüzde Havuzun Yakın Çevresi

H-5'in kuzeydoğusunda bulunan rögar boşluğu incelendiğinde, H-5 ile H-6'nın bağlantısı olduğu anlaşılmaktadır. Rögar boşluğunun hemen yukarısındaki oluk dikkati çekmektedir. Rögarın altında ise kare kesitli bir kanal fark edilmektedir (Şekil 4.121).

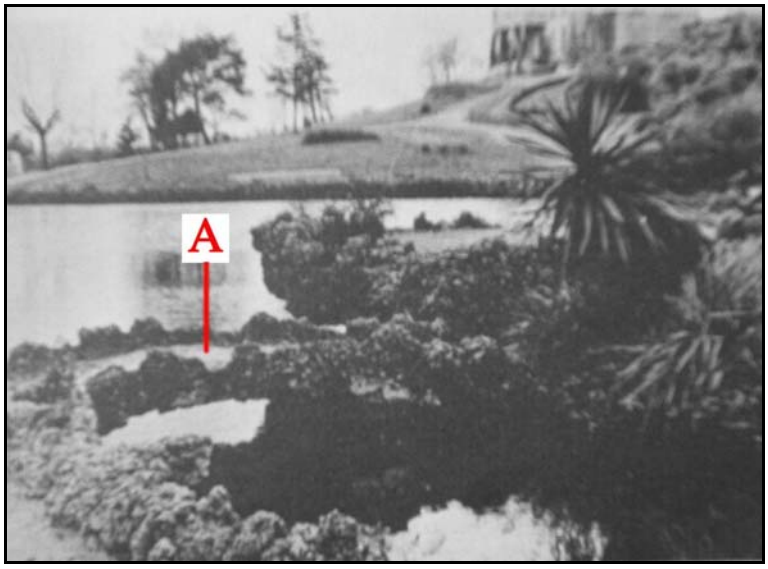
Şekil 4.121 : H-5 İle H-6'nın Bağlantısı

Ad-1: Yapay gölün (H-5) üzerindeki büyük yapay ada Ad-1 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek- 13). Yer yer yapısal bozulmaların gözlemlendiği mekanda, bitkisel elemanların bazı yerlerde kontrolsüz gelişmiş olduğu gözlemlenmektedir. Adanın kenarındaki platformların döşemeleri yer yer bu bitkisel elemanlar yüzünden kaybolmuş durumdadır. Büyük beton platform muhdestir ve negatif bir etki yaratmaktadır (Şekil 4.122) . Ad-1'in üzerinde küçük bir merdiven dikkati çekmektedir.

Şekil 4.122 : Ad-1 Genel Görünüm

Ad-2: Büyük yapay gölün (H-5) içindeki küçük ada Ad-2 kodu ile gösterilmiştir. Eskiden bir köprü (A harfi ile gösterilen) ile kıyıya bağlanan (Şekil 4.123 ve 4.125) adacık, köprünün yıkılması ile kıyı ile bağlantısını kaybetmiş ve günümüzdeki durumuna kavuşmuştur (Şekil 4.124 ve 4.126). Şekil 4.99'daki hava fotoğrafında ("B" işareti ile gösterilen) Ad-2'nin köprü yıkılmadan önceki hali gözükmektedir. Ad-2 ayrı seviyelerde iki platformdan oluşmuştur. Özgün durumda köprünün alt kottaki platforma bağlandığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.123).

Şekil 4.123 : Ad-2'nin Ve Köprünün 1960'lı Yıllardaki Durumu [7]

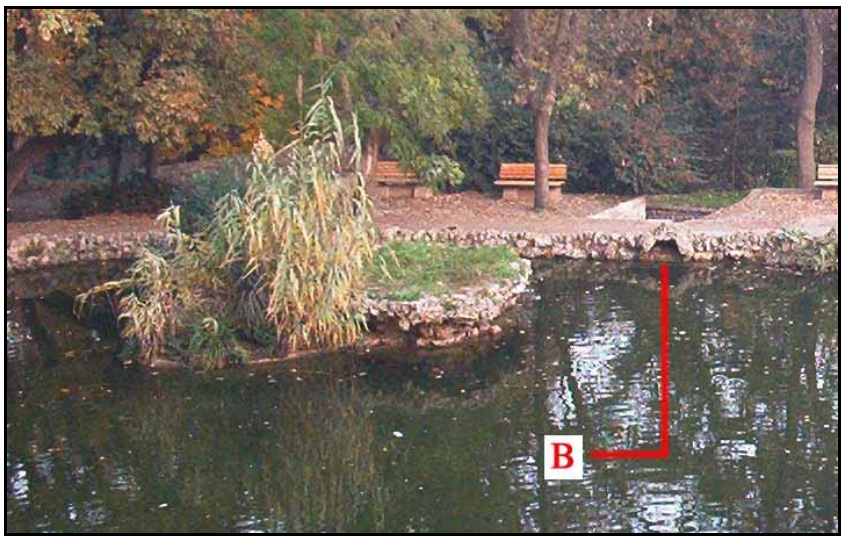

Şekil 4.124 : Ad-2'nin Günümüzdeki Durumu (Doğu Cephesi)

Üst kottaki platformun bir seyir mekanı olarak düşünüldüğü anlaşılmaktadır. Günümüzde atıl durumda bulunmaktadır. Otsu bitkiler tarafından sarılmış durumdadır. Alt kottaki platformun büyük bir kısmı bitkilendirme için ayrılmış diğer kısım ise köprü ile üst kottaki platformun bağlantısını sağlayan bir geçiş mekanı olarak yapılmıştır. Köprünün çok yakınında bulunan çiçeklik (B harfi ile gösterilen) günümüze ulaşamamıştır (Şekil 4.125 ve 4.126).

Şekil 4.125 : Ad-2'nin 1970'li Yıllardaki Görünümü [91]

Şekil 4.126 : Ad-2'nin Günümüzdeki Durumu (Batı Cephesi)

C-1: Yapay gölün (H-5) kuzeydoğusunda yer alan çeşme C-1 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek- 13). Orijinal yapısal eleman olarak günümüze ulaşabilmiş olan çeşme oldukça iyi durumda olmasına karşın doğu köşesindeki 64 tespit numaralı (bkz. Ek-14, 15) ağacın kötü fiziksel etkisi ile karşı karşıyadır. Musluk orijinal değildir. Çeşme özgün işlevini günümüzde de yerine getirmektedir (Şekil 4.127).

Şekil 4.127 : C-1 Genel Görünüm

C-2: Yapay gölün (H-5) güneydoğusunda yer alan çeşme C-2 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). Özellikle ön yüzünde yapısal bozulmalar vardır. Güneydoğu köşesinde muhdes bir eklenti mevcuttur. Musluk orijinal değildir. Çeşme özgün işlevini günümüzde de yerine getirmektedir (Şekil 4.128).

Şekil 4.128 : C-2 Genel Görünüm

Sarı Köşk'ün Yakın Çevresi: Yukarıda bahsedildiği gibi, Sarı Köşk'ün (Ko-2) yakın çevresinin özgün düzenleme karakteri hakkında bazı bilgiler bulunmaktadır. 1940'lı yıllara ait hava fotoğrafında "D" işareti ile gösterilen alanda fazla boylu ağaçların tercih edilmemiş olduğu, alanın çiçek parterleri ve çim alanların baskın olduğu bir anlayışla, manzara noktalarını kapatmayacak şekilde düzenlenmiş olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 4.99). 1943 yılına ait fotoğrafta (Şekil 4.129) görülen geometrik düzenlemenin özgün durumda da var olduğu düşünülebilir.

Şekil 4.129 : 1949 Yılında Sarı Köşk'ün Güneybatısından Bir Görünüm [87]

Sarı Köşk'ün yakın çevresi, özgün bitkisel düzenleme karakterini diğer alanlara göre daha iyi yansıtmaktadır. Bununla beraber yine de bazı değişikliklerin meydana gelmiş olduğu anlaşılmaktadır. Sarı Köşk'ün güneyindeki alan sonradan dikilen boylu bireyler dolayısı ile özgün karakterini kaybetmiş durumdadır. Sarı Köşk'ün doğusundaki alanda ise fazla yeni boylu bireyler eklenmemesine karşın Çelik Gülersoy zamanında yapılan yapısal müdahale genel karaktere zarar vermiştir. Çelik Gülersoy Sarı Köşk'ün önündeki terası genişlettiklerinden bahsetmektedir [25, 62]. Bu durum 1979 yılına ait fotoğraf (Şekil 4.130) ile günümüze ait fotoğrafın (Şekil 4.131) karşılaştırılması ile de anlaşılmaktadır. Özgün durumunda Sarı Köşk'ün önünde az yükseklikte bir setten sonra yumuşak bir eğimde devam eden bahçe günümüzde yaklaşık 2m. yükseklikte bir duvar ile bölünmüş durumdadır.

Şekil 4.130 : 1979 Yılında Sarı Köşk'ün Doğusu [92]

Şekil 4.131 : 2004 Yılında Sarı Köşk'ün Doğusu

Ci-1: Sarı Köşk'ün güney yönündeki bahçe yolunun kenarlarında çiçeklikler devam etmektedir (Şekil 4.132). Bu çiçeklikler Ci-1 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). Yolun doğu tarafındaki çiçeklik yer yer harap halde bulunmaktadır. Bu çiçeklikler 1949 yılına ait fotoğraftan da anlaşıldığı kadarı ile (Şekil 4.129) özgün olma olasılığı yüksek yapısal elemanlar olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 4.132 : Sarı Köşk'ün Güneyinde Bahçe Yolunun Her İki Yanında Devam Eden Çiçekliler

Ci-2: Sarı Köşk'ün kuzey yönündeki alanda yer yer yapay taştan çiçeklik elemanlarına rastlanmaktadır. Bu çiçeklikler Ci-2 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). Bu alandaki çiçeklik elemanları dağınık halde bulunmaktadır (Şekil 4.133). Elemanların bazıları oldukça zarar görmüş durumdadır.

Şekil 4.133 : Ci-2 Kodlu Çiçekliler

Ka-2: Sarı Köşk'ün güneydoğu tarafında özgün dokuda yer alan bir kameriyeden geriye kaldığı düşünülen bir platform mevcuttur (Şekil 4.134). Bu platform Ka-2 kodu ile gösterilmiştir (bkz. Ek-13). Demir konstrüksiyon izlerine rastlanmaktadır.

Şekil 4.134 : Ka-2 Kodlu Kameriye Yeri

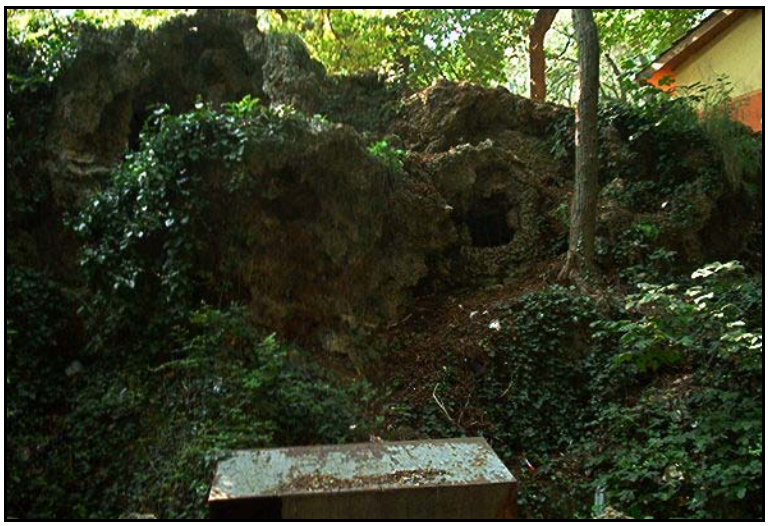
4.6. "E" ALANI: SON HAVUZ, KASKAD –GROTTO VE YAKIN ÇEVRESİ

Yapay gölün (H-5) doğusunda kalan ve Beyaz Köşk'ün önündeki formel havuz (H-1) ile başlayan su motifinin mevcut durumdaki son noktası olan havuz H-6 kodu, havuza bakan grotto ise Gr-4 kodu ile gösterilmiştir (bkz. Ek-13). Gr-4 ile H-6'nın ilişkisi (Şekil 4.135), Gr-1 ile H-2'nin veya büyük kaskad-grotto (Gr-3) ile büyük havuzun (H-5) ilişkisinin bir örneğidir (oturma amaçlı, seyir amaçlı mekanları olan, yarı kapalı veya tam kapalı bir grotto ve önünde su aynası oluşturan bir havuz).

Şekil 4.135 : Gr-4 ve H-6 Genel Görünüm

Gr-4: Cephesi yapma taş elemanların yer yer dökülmüş olmasından ve yıpranmasından dolayı oldukça bozulmuş durumdadır (Şekil 4.136). Bitkisel elemanların verdiği zararların da etkisiyle cephenin bazı kısımları net olarak anlaşılamamaktadır.

Şekil 4.136 : Gr-4'ün Yıpranmış Cephesi

Şekil 4.137 : Gr-4'ün Yüzeyindeki Taşıyıcı Kemer İzi

Bu dökülmeler neticesinde yer yer taşıyıcı duvarlar ve kemerler ortaya çıkmıştır (Şekil 4.137). Gr-4'ün yüzeyinde dört adet aydınlatma boşluğu göze çarpmaktadır. Aydınlatma boşlukları demir parmaklıklar ile kapanmış durumdadır. Bu açıklıklardan bakıldığında Gr-4'ün içinde oturma birimleri olduğu göze çarpmaktadır (Şekil 4.138).

Şekil 4.138 : Gr-4'ün İç Mekanı

Gr-4'ün üst kısmında seyir amaçlı bir mekan bulunmaktadır. Bu mekana giden yol üzerinde orijinal döşemeye ait izler vardır (Şekil 4.139). Seyir mekanını alt kota ve havuza bağladığı düşünülen merdivene dair herhangi bir iz göze çarpmamaktadır. Ayrıca diğer alanlarda olduğu gibi, seyir terasını çevrelediği düşünülen korkuluğa dair herhangi bir iz bulunamamıştır.

Şekil 4.139 : Seyir Terası ve Terasa Bağlanan Yol

Tu-2 kodlu yeni tuvalet binası (bkz. Ek-13) Gr-4'ün yapısına oldukça zarar vermiştir. Mevcut durumun incelenmesinden ve 1927 yılına ait haritanın [66] günümüze ait halihazır harita ile çakıştırılmasından anlaşıldığı üzere, tuvalet binası grottonun kuzeyindeki bazı kısımları yok etmiştir. Gr-4'ün kuzey girişi kapatılmış ve müdahaleler yapılmıştır. Tuvalet binası yapılırken özgün zemin kotu korunmamıştır. Beton dökülerek, tuvalet girişi ile aynı kota kadar yükseltilmiş olan zemin kotu, Gr-4'ün kuzey girişinin insan boyutlarına göre çok kısa kalmasına neden olmuştur (Şekil 4.140).

Şekil 4.140 : Gr-4'ün Kapatılmış Kuzey Girişi

Güney girişi tuğla örgülü duvar ile kapatılmıştır (Şekil 4.141). Bu girişin önünde herhangi yeni bir müdahale yapılmamış olmasına rağmen zemin kotu, zaman içerisinde, toprak birikmesi sonucu yükselmiştir.

Şekil 4.141 : Gr-4'ün Kapatılmış Güney Girişi

H-6: Gr-4'ün önünde yer alan H-6 kodlu havuzun oldukça yıpranmış olduğu gözlemlenmektedir (Şekil 4.142). Yapma taş elemanların çoğu ortadan kalkmıştır. Taşıyıcı duvarın dokusu belli olmaktadır. Havuzun iç yüzeyindeki sıvalar yer yer şişmiş ve dökülmüştür. Bu yıpranmanın nedenlerinden biri, diğer alanlarda da olduğu gibi, bitkisel elemanların negatif etkisidir.

Şekil 4.142 : H-6 Genel Görünüm

Mevcut durumda havuzun gerek çevresi, gerekse içi çöp ve benzeri atıklar dolayısı ile oldukça kötü bir görünüm arz etmektedir. Kontrolsüz gelişen bitkisel elemanlar yüzünden özellile havuzun güney kısmı neredeyse anlaşılamaz durumdadır. Özgün durumunda H-6 üzerinde bir köprünün var olduğunu düşündüren izler söz konusudur. Bu köprünün Gr-4'e bağlandığı noktadaki durum, yine aynı nedenle, bitkisel elemanların yoğunluğundan dolayı anlaşılamamaktadır. Gr-4 ve H-6 yapılarının çevresinde yer yer net olmayan döşeme izleri görülmektedir. Tu-1'in kuzeyinden devam eden bir dere oluğu izi zorlukla seçilebilmektedir. Bu izler de bitkisel elemanlar arasında kaybolmuştur.

4.7. "F" ALANI: SARI KÖŞK'ÜN BATISINDAKİ ALAN

H-7: Gü-2 kodlu güvenlik binasının güneydoğusunda yer alan havuz H-7 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). Havuz iki parçadan oluşmaktadır (Şekil 4.143). güneydoğudaki parça diğerine göre daha aşağı kotta yer almaktadır. Havuzun kenarında çakıl taşları ile yapılmış düzenlemeler dikkat çekicidir. Kaplamalar yer yer bozulmuş olmasına rağmen iyi durumdadır. Havuzun kuzeybatısında ve güneybatısında yer alan bitkisel elemanlar yüzünden kaplamanın bazı bölümleri anlaşılamamaktadır. Kenarda devam eden parapette yer yer bozulmalar göze çarpmaktadır.

Şekil 4.143 : H-7 Kodlu Havuzun Genel Görünümü

Şekil 4.144 : H-7 Kodlu Havuzun Zemininde Bulunan Kopmuş Parça

Şekil 4.145 : Havuzun Kuzeydoğusundaki Terastan Bir Görünüm

Havuzun zemininde, güneybatısındaki kısımdan düşmüş bir parça bulunmaktadır (Şekil 4.144). Bu parça bir çiçeklik veya heykel kaidesi olarak düşünülmektedir. Aynı zamanda bu kısımda yer alan dikdörtgen kesitli boşluk sebebiyle havuzu besleyen bir çeşmenin parçası olarak ta yorumlanabilir. Havuzun kuzeyinde bir teras yer almaktadır (Şekil 4.145). Terasın döşeme kaplaması özgün dokuyu yansıtmamaktadır. Havuzun güneydoğusunda bir merdiven vardır (Şekil 4.43). H-7 kodlu havuzun ayrıntılı çizimi şekil 4.146'da gösterilmiştir.

Şekil 4.146 : H-7 Kodlu Havuzun Rölöve Çizimi

H-8: H-7 kodlu havuzun bulunduğu adanın kuzeydoğusunda yer alan küçük havuz H-8 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). Oldukça bakımsız durumda olan H-8 bitkisel elemanların yoğunluğundan dolayı zor farkedilmektedir (Şekil 4.147).

Şekil 4.147 : H-8 Genel Görünüm

Ci-3: Gü-2 kodlu güvenlik binasının kuzeydoğu köşesinde yer alan vazolar Ci-3 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). Az düzeyde yapısal bozulma meydana gelmiştir (Şekil 4.148). Koruda bir zamanlar mevcut olduğu söylenen vazolardan geriye kalan iki örnektir [7].

Şekil 4.148 : Ci-3 Kodlu Vazoların Görünümü

Ci-4: Gü-2 kodlu güvenlik binasının güneyinde yer alan çiçeklik Ci-4 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). Bitkisel elemanların yoğunluğundan dolayı net anlaşılamamaktadır (Şekil 4.149).

Şekil 4.149 : Ci-4 Genel Görünüm

C-3: G alanının batısında yer alan mekanda bulunan çeşme C-3 kodu ile gösterilmiştir. Çeşme, arkasındaki orijinal duvar parçası ile geçmişe dair birçok ipucu sunmaktadır (Şekil 4.150). Yapma taş kaplı yüzeyi ile heykel görünümündedir. Çeşme teknesi ve çeşme özgün durumuyla günümüze kadar gelebilmişlerdir. Musluklar orijinal değildir.

Şekil 4.150 : C-3 Kodlu Çeşmenin Ve Arkasındaki Orijinal Duvar Dokusunun Görünümü

H-9, H-10 Ve Yd-1: “F” alanının batısında yer alan mekanda bulunan yapay dere Yd-1, üst kottaki havuz H-9, alt kottaki havuz ise H-10 kodları ile gösterilmiştir. H-9’un üzerine ahşap kütüklerden yapılan eklenti, özgün yapıya zarar vermiştir (Şekil 4.151). Yd-1 oldukça sağlam olarak günümüze ulaşabilmiştir (Şekil 4.152). Zaman içerisinde oluşan toprak ve çürümüş yaprak tabakası yüzünden zemin kaplaması görülememektedir. En aşağı kottaki bitiş havuzu (H-10) bitkisel elemanların yoğun baskısı altında bulunmaktadır (Şekil 4.153).

Şekil 4.151 : H-9 Genel Görünüm

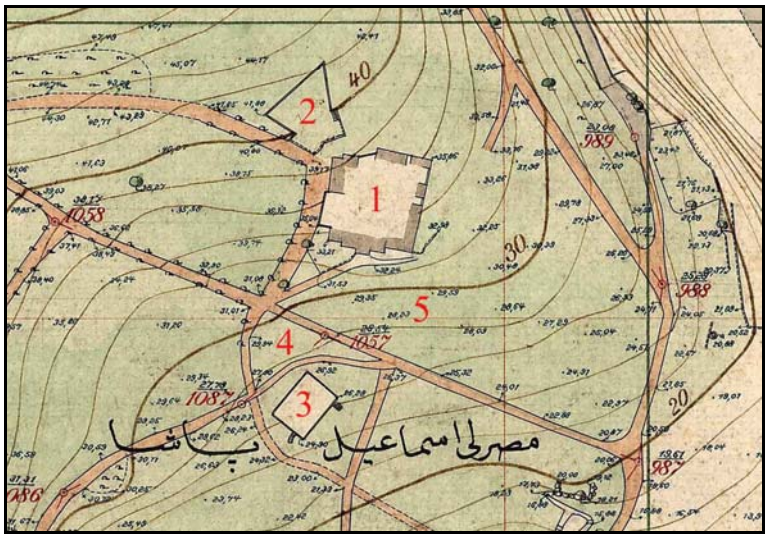
Şekil 4.152 : Yapay Derenin (Yd-1) Genel Görünümü

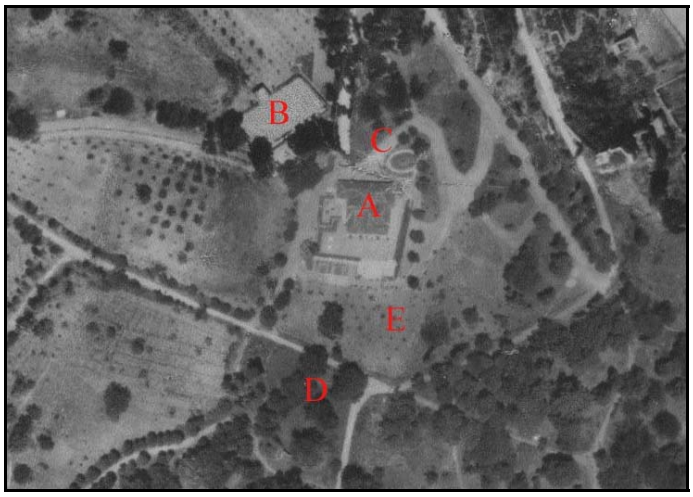
Şekil 4.153 : H-10 Genel Görünüm

4.8. "G" ALANI: PEMBE KÖŞK VE YAKIN ÇEVRESİ

Pembe Köşk'ün bahçesinde sade bir düzenleme anlayışının tercih edildiği anlaşılmaktadır. Mevcut durumda 2 adet çeşme dışında özellikli bir yapısal elemana rastlanmamaktadır. Eski belgeler incelendiğinde "G" alanının fazla bir değişim geçirmemiş olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 4.154 ve 4.155). Bununla beraber, yukarıda da anlatıldığı gibi, ana aksın denize inen kısmının kaybolması ile birlikte Pembe Köşk'ün konumsal anlamı değişmiştir. Şekil 4.154'te "3" işareti ile gösterilmiş olan iki tarafından merdivenlerle ulaşılan kenarında kalın bir parapetin devam ettiği anlaşılan platform günümüze ulaşamamıştır. Şekil 4.154'te "4", şekil 4.155'te "D" işareti ile gösterilen alanın günümüzde yol geometrisi değişmiş bulunmaktadır.

Şekil 4.154 : 1927 Yılına Ait Haritada Pembe Köşk Ve Yakın Çevresi [66]

Şekil 4.155 : 1940'lı Yıllara Ait Hava Fotoğrafında Pembe Köşk Ve Yakın Çevresi [67]

Şekil 4.154'te "1", şekil 4.155'te "A" işareti ile gösterilen Pembe Köşk'ün (Ko-3) önemli bir yapısal değişiklik geçirmediği anlaşılmaktadır (Şekil 4.156). Günümüzdeki durumunda pembe rengi kaybolmuştur. Şekil 4.155'teki hava fotoğrafında Pembe Köşk'ün güneyinde, terasın altındaki mekanda düzgün sıralı birtakım düzenlemeler göze çarpmaktadır. Bu izler çiçek parterleri olarak yorumlanabilir. Şekil 4.154'te "5" ve şekil 4.155'te "E" işareti ile gösterilmiş olan alanın özgün bitkisel düzenleme karakteri alana sonradan getirilen boylu bireyler dolayısıyla bozulmuştur.

Şekil 4.156 : Pembe Köşk'ün Güney Cephesi (2003)

Şekil 4.154'te "2" ve şekil 4.155'te "B" işareti ile gösterilmiş olan, Pembe Köşk'ün kuzeybatısında şu anda çocuk oyun alanı olarak kullanılan alanın özgün durumunda iki adet platformdan oluşan bir seyir mekanı olduğu anlaşılmaktadır. Platformlar ve merdivenler yer yer hasarlar olmasına karşın günümüze gelebilmiştir. Alt kottaki platform, üzerindeki fıstık çamları ile mekana setli bahçe havası vermektedir (Şekil 4.157).

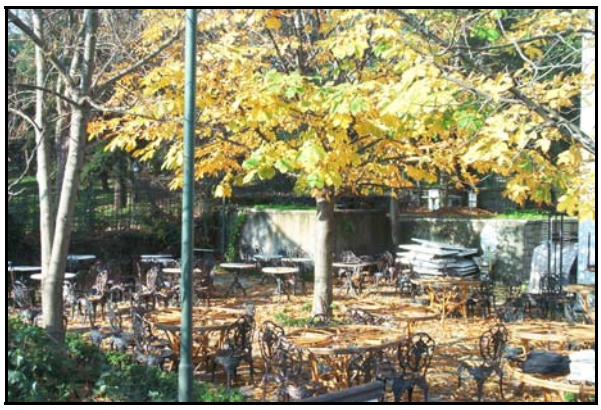
Pembe Köşk'ün kuzeyindeki teras, kaplaması muhdes olmasına karşın manzaraya yönelmesi bakımından özgün dokuda yer aldığı düşünülebilecek bir platformdur (Şekil 4.158). Şekil 4.156'da "C" işareti ile gösterilen elemanın bu kuzeydeki terasta yer almış olduğu anlaşılmaktadır. Bu söz konusu eleman bir formel bitkisel düzenleme olarak yorumlanabilir, fakat net bir veri yoktur. Güney yönündeki teras ise başka bir seyir terasıdır (Şekil 4.159).

Şekil 4.157 : Pembe Köşk'ün Batısındaki Set

Şekil 4.158 : Pembe Köşk'ün Kuzeyindeki Terastan Bir Görünüm

Şekil 4.159 : Pembe Köşk'ün Güneyindeki Terastan Bir Görünüm

C-4: Pembe Köşk'ün iç bahçesinde, batıdaki duvarın önünde konumlandırılmış olan çeşme C-4 kodu ile gösterilmiştir (bkz. Ek-13). Koru içindeki diğer çeşmelerden farklı bir üslupta yapılmıştır (Şekil 4.160). Süslü yapısı ile barok üsluba daha yakın özellikler göstermektedir. Emirgan Korusu dışından, başka bir yerden getirilip Pembe Köşk'ün bahçesine konmuş olma olasılığı yüksektir.

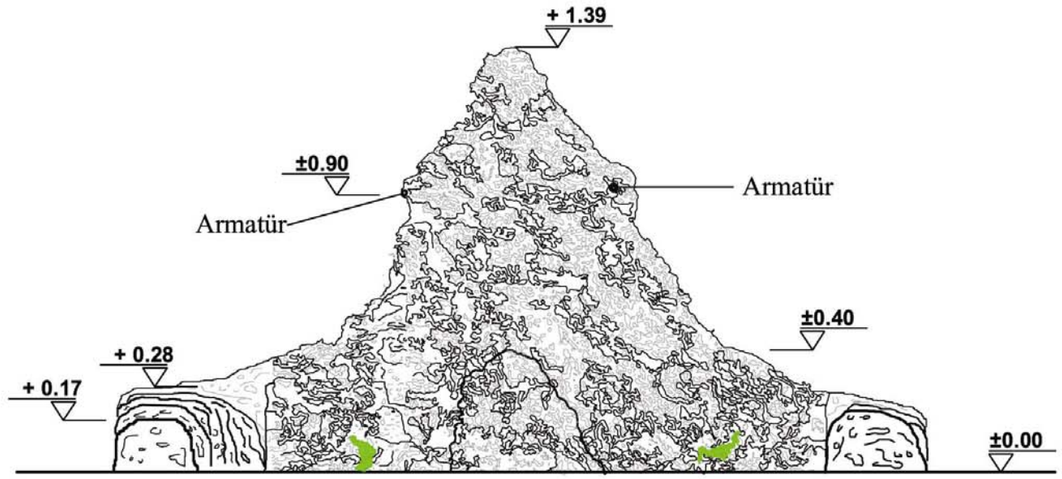

Şekil 4.160 : Pembe Köşk'ün Bahçesindeki Çeşme

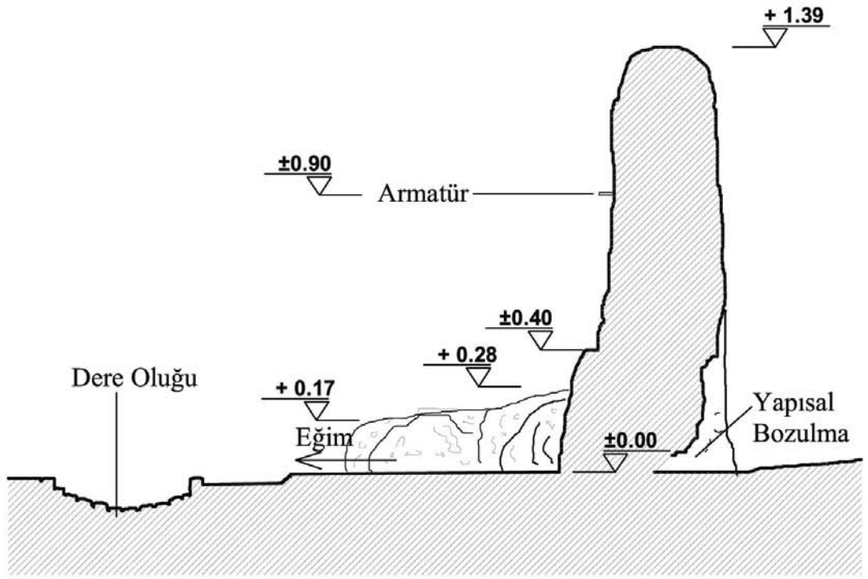
C-5: Büyük havuzun (H-5) altındaki yolun kuzeydoğu yönüdeki yol ile olan bağlantı noktasında konumlandırılmış olan çeşme C-5 kodu ile belirtilmiştir (bkz. Ek-13). Çeşmenin teknesi yarı yarıya tahribata uğramış durumda bulunmaktadır (Şekil 4.161). Armatürler orijinal değildir. Ayrıntılı çizimi şekil 4.162'de gösterilmiştir.

Şekil 4.161 : C-5 Genel Görünüm

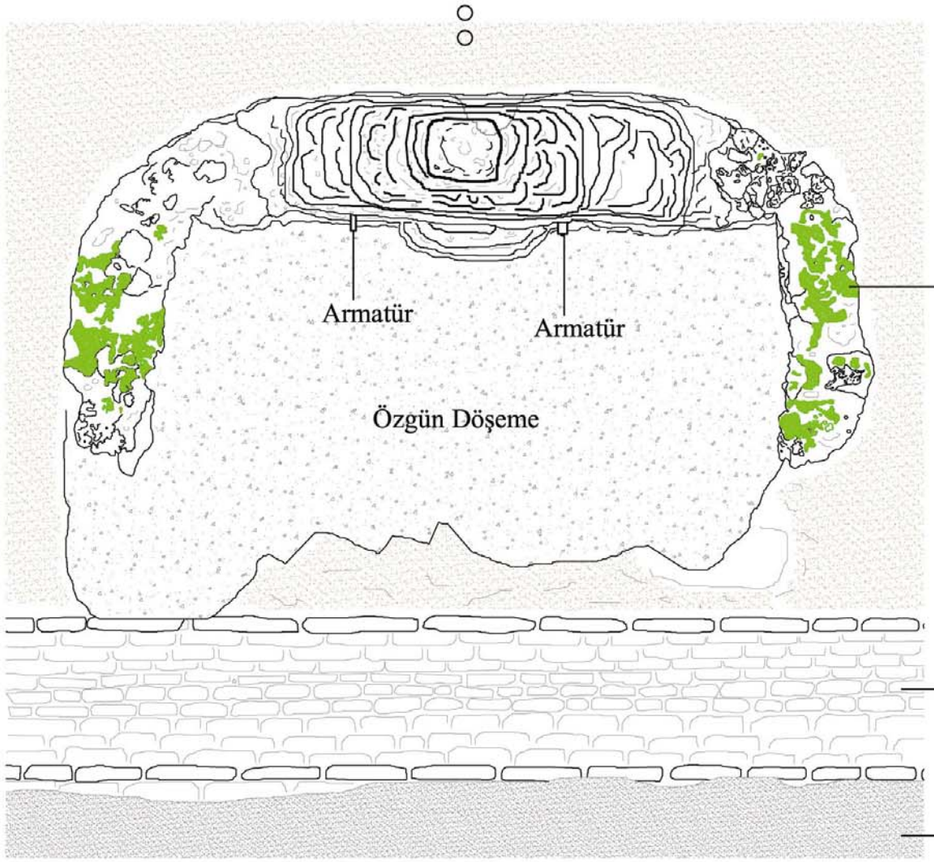

BATI GÖRÜNÜŞÜ - 1/20

A-A KESİTİ - 1/20

A

0 20 40 80 120 cm.

PLAN - 1/20

Şekil 4.162 : C-5 Kodlu Çeşmenin Rölöve Çizimi

4.9. “H” ALANI: KORU’NUN GÜNEYDOĞUSUNDAKİ HARABELER

Emirgan Korusu’nun güneydoğusunda (bkz. Ek-13) harabe halinde bir yapılar topluluğu mevcuttur (Şekil 4.163). Dört tarafı duvarlarla çevrili olan “H” alanının koru ile bağlantısı batıdaki giriş ile sağlanmaktadır. Alanın planı, yoğun şekilde bitkisel elemanlar ile kaplanmış olmasından dolayı, net okunamamaktadır. Bazı bölümlerin yakın zamanda ahır olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Alandaki bazı binalar tavan yüksekliği, iç mekanlarının büyüklüğü, tonozlu yapısı ve tepe açıklıkları ile dikkati çekmektedir (Şekil 4.164). Bazı nişler içerisinde görülen kırık kurnalar sebebiyle bu yapıların bir bölümünün hamam olduğu sonucuna varılmıştır.

Şekil 4.163 : Harabelerden Bir Görünüm

Şekil 4.164 : Yüksek Tavanlı, Tepe Pencereli Yapılardan Biri

Bu yapıların geçmişte hangi işlevi üstlendiği bilinmemektedir. Yapıların genel karakteri Emirgan Korusu içerisindeki diğer yapılardan farklıdır. İsmail Paşa'dan daha önceki zamanlara ait büyük bir konağın harabeleri olma olasılığı vardır. Bunun yanında bir tekke veya yukarıda bahsedilen, 1912-1913 yılları arasında yıktırılan ve yeri bilinmeyen hastanenin kalıntıları olarak ta yorumlanabilir. 1927 yılına ait haritada (bkz. Ek-5) bahçe duvarları belli olmakta fakat yapıların planı ve işlevi hakkında herhangi bir ipucu yer almamaktadır. Harabelerin Hakim Tahsin Sokak'a bakan doğu bahçe duvarı sokağı genişletmek için geri çekilmiş, özgünlüğünü kaybetmiştir. Hakim Tahsin Sokak'ın devamında, harabelerin doğusunda, duvarda içeriye doğru kısmi olarak devam eden iki adet tonozlu boşluk dikkati çekmektedir (Şekil 4.165). Bu boşlukların eskiden burada bulunan bir konağın mutfağından kalan izler olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber kapatılmış olan büyük boşluğun bir geçit olma olasılığı da vardır. Alan ile ilgili tüm yorumlar detaylı bir rölöve çalışması ile beraber değerlendirilebilir. Yapıların özgün işlevi de bu rölöve çalışması sonucunda ortaya çıkacak tipolojik değerlendirme sonucunda anlaşılabilecektir. "H" alanı ayrı bir çalışma konusu olarak araştırılmayı beklemektedir.

Şekil 4.165 : Hakim Tahsin Sokak'a Bakan Duvardaki Boşluklar

4.10. “I” ALANI: FİDANLIK ALANI

Emirgan Korusu’nun batısında bulunan ve tüm koru alanının yaklaşık dörtte birini kapsayan “I” alanı Emirgan Korusu Park Ve Bahçeler Şefliği’nin kullanımına ayrılmıştır. Etrafı yüksek çitlerle çevrili olan alan halka açık değildir. Alanı güney – kuzey doğrultusunda kateden ağaçlı yol (Şekil 4.166), K-5 girişine oradan da K-2 girişine giden ana yola bağlanmaktadır. Bu yol 1927 tarihli haritadan da anlaşıldığı üzere (bkz. Ek-5) özgün durumda da var olan bir yoldur.

Şekil 4.166 : “I” Alanını Kateden Ağaçlı Yol

Şekil 4.167 : “I” Alanının Güneyindeki Şeflik Binaları

1927 tarihli haritada da yer alan (bkz. Ek-5) alanın güneyindeki yapı, zemin katındaki kemerli kapısıyla özgün izler taşımaktadır (Şekil 4.167). Bu yapı dışında önemli özgün bir ögenin bulunmadığı alan doğala yakın düzenleme etkisi veren bir anlayışta boş bırakılmıştır. Günümüze ait ekler olarak güneydeki lojmanlar (Şekil 4.168), K-5 girişinin yanındaki lojman ve kuzeydeki şeflik binaları (Şekil 4.169) bulunmaktadır

Şekil 4.168 : Lojmanlar

Şekil 4.169 : "I" Alanının Kuzeyinde Yer Alan Şeflik Binaları

4.11. DİĞER ALANLAR, DONATILAR VE GÜNÜMÜZE ULAŞAMAYAN DİĞER ÖNEMLİ YAPILAR

Emirgan Korusu'nun yukardaki alanlar dışında kalan kısımlarında özgün bir yapısal elemana rastlanmamaktadır. Bu kısımlarda genelde piknik kullanımı öne çıkmaktadır. Bunun dışında İstinye'ye ve İstanbul Boğazı'na bakan eğimli yamaçların kullanılmadığı göze çarpmaktadır.

Koru genelindeki kentsel donatıların, kent mobilyalarının bilinçli bir tasarım sürecinden geçmediği anlaşılmaktadır. Bu elemanların tarihi doku ile çeliştiği ve kendi içlerinde de üslup, malzeme ve renk açısından bir bütünlük oluşturmadığı saptanmıştır.

Şekil 4.170 : Alanda Kullanılan İki Farklı Tipteki Piknik Masası

Bu kentsel donatılar arasında piknik masaları oldukça sık rastlananan ögeler olarak öne çıkmaktadır. Alanda genelde iki farklı tipte piknik masasına rastlanmaktadır (Şekil 4.170). Bu elemanlar çoğu yerde yanlış konumlandırılmış, alana düzenli ve ihtiyaca uygun şekilde dağıtılmamışlardır. Piknik masaları dışında sıkça kullanılmış olan bir diğer öge oturma birimleridir. Gerek konumlanmaları, gerekse görünümleri bakımından alanın genel karakteri ile uyum göstermemektedirler.

Şekil 4.171 : H-5'in Çevresindeki Alanın Karakterine Uymayan Oturma Birimleri

Yön ve bilgilendirme levhaları, tanıtım panoları yine malzemesi ve üslubu ile uyumsuzluk gösteren diğer başka ögelerdir (Şekil 4.172). Çöp kutuları için de geçerli olan bu durum daha büyük ölçekli donatılarda iyice açığa çıkmaktadır. Trafo v.b. gibi teknik altyapıya ait yeni dönem eklentileri ve tuvalet binaları oldukça rahatsız edecek niteliklere sahiplerdir. Özellikle tuvalet binaları genel yapıları, renkleri ve büyüklükleri ile rahatsız edicidir (Şekil 4.173). Araştırma alanında aydınlatma sistemin de tasarım süzgecinden geçmediği ve düzenli bir şekilde uygulanmadığı tespit edilmiştir. Aydınlatma elemanları yeterli mesafelerde ve sayıda yerleştirilmemiş, alanın gece kullanımı yeterince düşünülmemiştir. Özellikli alanların (köşklerin çevresi, yapay gölet, tanıtım panoları ve peyzaj odağı olan bitkiler) aydınlatma biçimleri zayıf kalmıştır (Şekil 4.174).

Şekil 4.172 : Birbiriyle Uyumsuz Yön ve Bilgilendirme Levhaları

Şekil 4.173 : Tu-3 Kodlu Tuvalet Binasının Görünümü

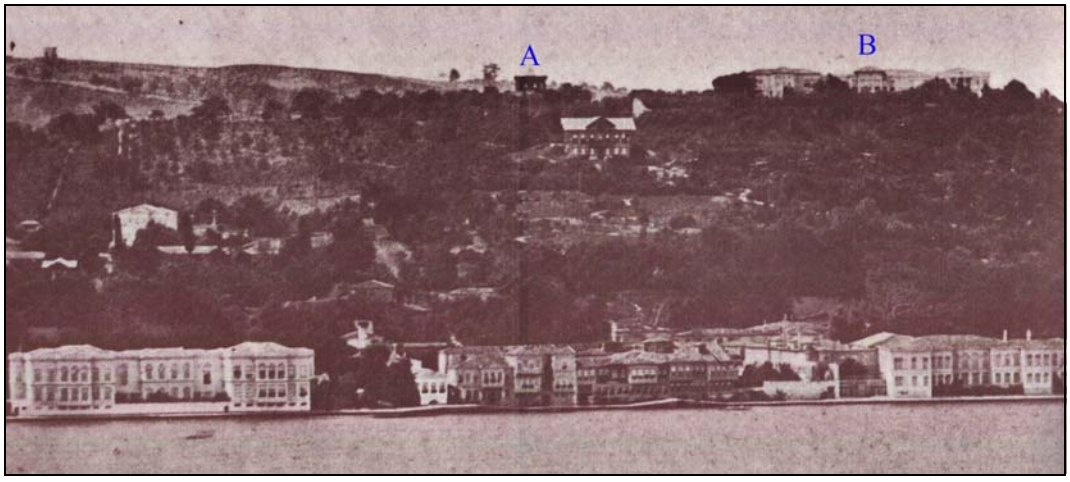
Şekil 4.174 : Yanlış Aydınlatılmış Bir Tanıtım Panosu

Emirgan Korusu'nun bir çok kesiminde yeşil alanların çevresinde metal sınırlandırma elemanları kullanılmıştır. Gereksiz olarak kullanılan bu elemanlar yeşil alanlar içerisinde sirkülasyonu zorlaştırmakta ve kötü bir görüntü oluşturmaktadırlar (Şekil 4.175). Bu sınırlandırma elemanları, fidanlık alanının çevresindeki gibi, yer yer büyük tel örgüler halinde karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 4.175 : Bazı Yeşil Alanların Kenarlarında Lüzumsuz Olarak Kullanılan Metal Sınırlandırma Elemanları

Yukarıda bahsedilen teknik altyapıya ait uyumsuz yeni eklentiler dışında araştırma alanının özgün durumunda da var olduğu anlaşılan önemli yapısal elemanlar su depolarıdır. Bunlar, korunun güneyinde, K-4 girişinin yakınındaki Dp-1 kodlu, kuzeyde şeflik binalarının yanında Dp-2 kodlu kapalı yapılar ve yine şeflik binalarının yakınındaki Dp-3 kodlu açık su deposudur (bkz. Ek-13). Dp-2 kodlu su deposu yaklaşık 6m. yüksekliğindedir ve toprak ile kapatıldığı için bir tepecik görünümündedir. Şekil 4.176'da "A" işareti ile gösterilen yapının Dp-2'nin toprak ile kapatılmadan önceki hali olduğu sanılmaktadır. Bunun yanında "A" yapısının günümüze ulaşamayan bir bahçe köşkü, büyük bir kameriye olma olasılığı da vardır. Aynı şekilde "B" işareti ile gösterilen yapı "Eski Beyaz Köşk"tür.

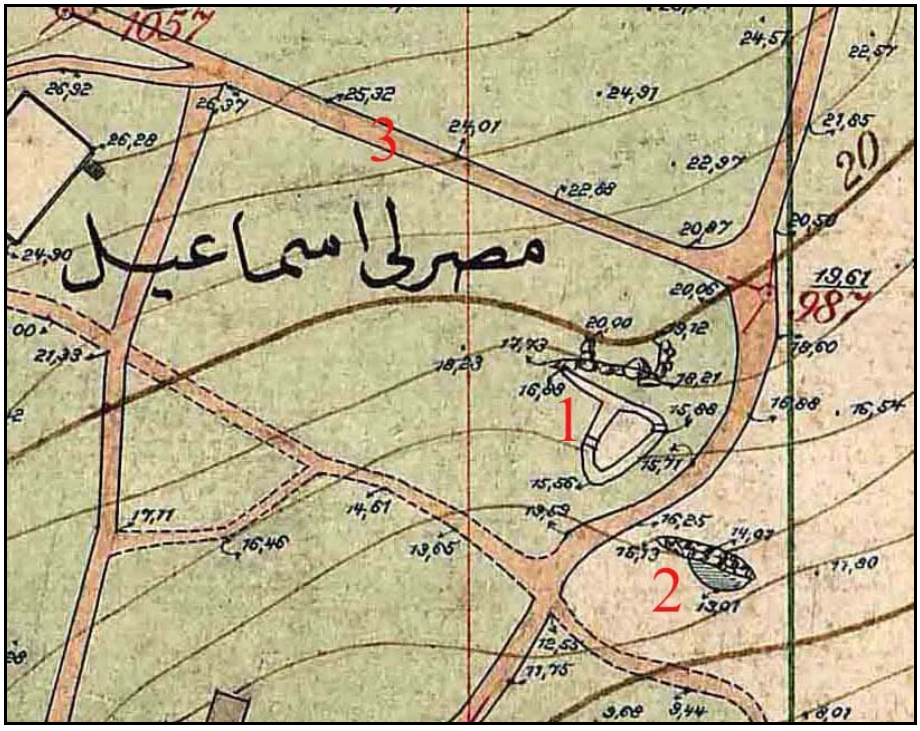

Şekil 4.176 : Emirgan Korusu'nun 1870'li Yıllardan Detay Görünümü [65].

Şekil 4.177 : 1960'lı Yıllarda Mevcut Olan Heykellerden Biri [7].

Günümüze ulaşamadığı saptanan önemli ögelerden birisi, önceki bölümlerde de bahsedilen heykellerdir. 1960'lı yıllarda Emirgan Korusu genelinde hala görülebilen bu heykellerden hiçbirisi günümüze ulaşamamıştır (Şekil 4.177). 4. bölümün başında da bahsedildiği gibi Hıdiv İsmail Paşa'nın Tokmakburnu'ndaki sahilsarayının ön bahçesi kaybolmuştur. Emirgan Korusu'nun günümüzdeki sınırları özgün durumunu yansıtmamaktadır. Şekil 4.178'de "3" işareti ile gösterilen ana yol günümüze ulaşamamıştır. Bunun dışında araştırma alanının özgün durumunda aşağı kotta, sahilsarayın yakınlarında iki önemli su yapısının bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu yapılar şekil 4.178'de "1" ve "2" işaretleri ile gösterilen elemanlardır. İlgili şekilden bu elemanların, korunun yukarı kısmında da rastlandığı gibi, bir kaskad grotto ve önünde bir havuzun bulunduğu yapılar olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, ilgili şekilden, "1" işaretli yapının havuz bölümünün, ortada bir ada oluşturacak şekilde yapılmış olduğu ve bu adaya köprüler ile bağlantının sağlanmış olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.178 : 1927 Tarihli Haritada Belli Olan Günümüze Ulaşamamış Bazı Su Yapıları [66]

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Tartışma ve sonuç bölümünde, bir tarihi yapının restorasyonuna giden süreçte geçirdiği aşamalar göz önünde tutularak, 4. bölümde bulgular adı altında sunulan rölöve çalışmaları ve yorumlardan, restitüsyon ve restorasyon aşamalarına geçilmiştir. Tartışma bölümünde restitüsyon ve restorasyon önerileri geliştirilmiştir. Bu önerilerin geliştirilmesi sırasında eski tarihli harita ve fotoğraflardan yararlanılmıştır. Bazı yapısal elemanların restitüsyon ve restorasyon önerileri çizilmiş, restitüsyon vaziyet planı oluşturulmuştur. Çalışmanın bütünlüğü açısından bu öneriler 4. bölümdeki sıra ile sunulmuştur. Sonuç bölümünde bütün bu önerilerin sonuç değerlendirmesi yapılmış ve restorasyon vaziyet planı ortaya çıkarılmıştır. Bu araştırmanın hem Emirgan Korusu'nun restorasyonuna yönelik bir ön çalışma olmasından, hem de 'Tarihsel Bahçelerin Restorasyonu' konusuna yönelik diğer araştırmalara örnek teşkil etmesi amacı taşımasından dolayı ileride yapılabilecekler konusunda öneriler sunulmuştur.

5.1. TARTIŞMA

5.1.1. Bitkisel Ve Yapısal Düzenlemeye (Genel) Yönelik Öneriler

Bitkisel elemanlarda meydana gelen zararlar yapısal elemanlara göre çok daha uzun bir süreçte giderilmektedir. Bulgular bölümünde de üzerinde durulduğu gibi, Emirgan Korusu genelinde mevcut olan bitkisel materyal çeşitli tehditler altındadır. Bunun en acı örneği 2004 Şubat ayında meydana gelen aşırı soğuk, yağışlı ve rüzgarlı havanın koru genelinde 150-200 ağacı yıkmasıdır. Bir ay gibi kısa bir sürede meydana gelen bu negatif değişim, bahçenin tarihsel gelişim süreci dahilinde değerlendirilirse geçmişte kaybedilenlerin ne kadar fazla olduğu tahmin edilebilir. Bu nedenlerle, Emirgan Korusu'ndaki bitkisel elemanların restorasyonuna yönelik çalışmaların ivedilikle başlatılması gerekmektedir. Bu çalışmaların, 2. bölümde de anlatıldığı üzere, uzmanlık gerektiren konular olması bu tip yerlerde özel birimlerin oluşturulması gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır. Emirgan Korusu için de, zaman faktörü göz önüne alındığında, bir planlama çalışması dahilinde uzman bir birimin bu konuya öncelik vermesi kayıpların önüne geçilmesi açısından çok önemlidir. Araştırma alanı olarak

belirlenen köşklerin çevresini kapsayan bölgede bu çalışma kapsamında yapılmış olan ‘Mevcut Bitkisel Elemanların Tespiti’ işi, bitkisel elemanların türü, gövde çapı, boyu, tahmini yaşı ve sağlık durumu belirtilmiş, tehlike altında olan bireyler için ek bilgi verilmiş, ayrıca çalışma sürecinde tespit edilmiş fakat kısa bir önce yıkılmış bireyler ve kütük halinde kalmış daha eski zamanda yıkılmış olduğu belirlenen bireyler tespit edilmiş olduğundan dolayı yukarıda bahsedilen, bitkisel elemanların restorasyonu çalışması için önemli bir altlık olarak görülmektedir. 1. etapta bu tespitlerden yararlanılarak yapılacak bir ön çalışma, acil olarak bakıma alınması gereken bireylerin belirlenmesini kolaylaştıracaktır. 2. etapta Emirgan Korusu genelini kapsaması ve en kısa zamanda gerçekleşmesi temenni edilen restorasyon projesinde belirlenecek kararlar doğrultusunda kaldırılacak, yenilenecek, budanacak v.b. bitkisel elemanlara ve yeni yapılacak bitkisel düzenlemelere karar verilebilecektir.

Bir planlama çalışması dahilinde organizasyonun sağlanması ve yukarıda bahsedilen ön çalışmanın yapılması büyük önem taşımaktadır. Çok fazla karar merciinin olduğu bürokrasi çarkında, işlerin hızlı ve doğru gitmediği gözlemlenmektedir. Mevcut birimin de yetersiz kalması olumsuz süreci hızlandırmaktadır. Bu konuya örnek olması açısından, 2004 Şubat ayından itibaren meydana gelen gelişmeler önemlidir. Emirgan Korusu Park ve Bahçeler Şefliği ile yapılan görüşmelerde yıkılan ağaçların Orman Bakanlığı yetkilileri tarafından tespit edildiği ve yerlerine aynı türlerin dikileceği bilgisi alınmıştır. Bunun bir örneği Beyaz Köşk’ün önündeki alanda 2003 yılında tespit edilmiş olan 730 tespit numaralı (bkz. Ek-14) *Abies bornmuelleriana* Mattf.’dır. Fakat bu ağacın yerine dikilen birey eski bireye oranla çok küçüktür. Eski görünümün elde edilmesi çok uzun bir süreç alacaktır. Bu yüzden daha boylu fidanların tercih edilmesi gerekmektedir.

Yıkılmasından bu yana 4 ay geçmesine rağmen yenilenemeyen çok sayıda ağaç söz konusudur. Bunun yanında koru genelinde yıkılmak üzere olan daha başka bireyler de vardır. Ekonomik nedenler ile birlikte Emirgan Korusu Park Ve Bahçeler Şefliği kadrosunun yetersizliği, yukarıda gerekliliği belirtilen uzman bir birimin ve projenin var olmayışı, organizasyonsuzluk, bu zararların bilimsel kriterler dahilinde, kısa zamanda giderilmesini zorlaştırmaktadır. Kadro yetersizliği şeflik ile yapılan görüşmelerde sıkça söylenen negatif bir durumdur ve bu korunun rutin bakımını da zorlaştıran bir faktördür.

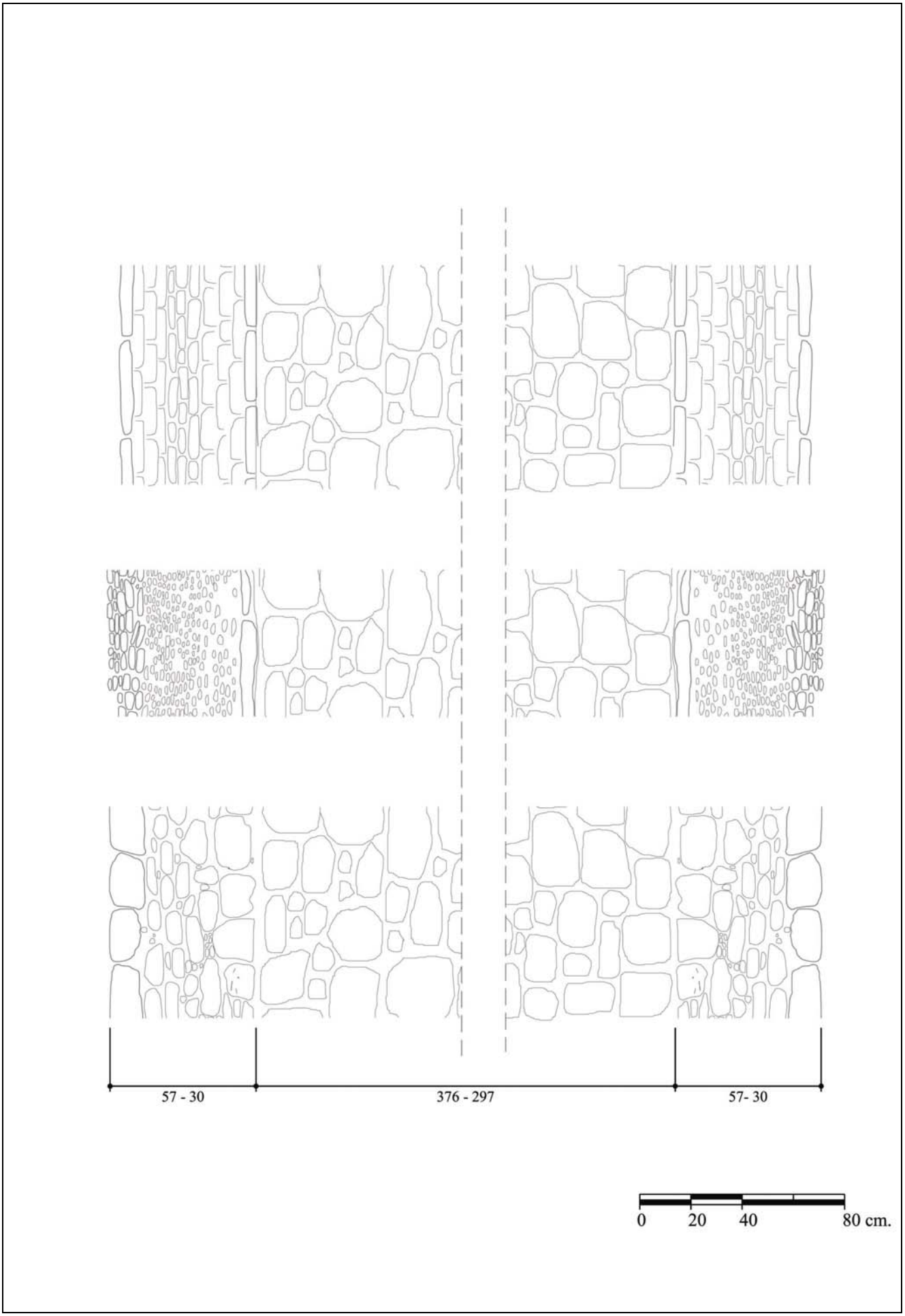
Yapısal elemanlar açısından bakıldığında ise daha kolay bir geri dönüşüm söz konusu olmaktadır. Yolların asfalt kaplamaları kaldırılarak özgün döşemeler ortaya çıkarılmalıdır. Bu yolları araç öncelikli değil yaya öncelikli olarak düşünmek gerekmektedir. Özgün döşemedeki yıpranmış yüzeyler tamir edilerek otomobiller için de uygun olan bir durum yaratılabilir. Koruya giriş ücretlerinin araç başına tahsis edilmesi alana özel oto ile ulaşımı teşvik etmektedir. Bu uygulama özellikle tatil günlerinde koruda kapasitenin üstünde bir araç trafiğinin oluşmasına sebebiyet vermekte ve yaya dolaşımını olumsuz yönde etkilemektedir. Korudaki otopark alanlarının yetersizliği nedeniyle de kontrolsüz araç parkları oluşmaktadır. Otopark alanlarının konumlarının ve kapasitelerinin gözden geçirilerek tekrardan düzenlenmesi ve koruya özel araçlarla ulaşımı teşvik edecek tarzda uygulamalardan kaçınılması önerilmektedir.

Bütün muhdes döşemeler kaldırılarak yerine özgün üslupta döşeme kaplaması uygulamasının yapılması gerekmektedir. Bu işlem bitkisel elemanların geri dönüşümünden çok daha kolay bir süreçtir. Aynı durum bordürler, duvar kaplamaları ve merdivenler için de geçerlidir. Yol tiplerine dair öneri şekil 5.1'de gösterilmiştir.

5.1.2. "A" Alanına Yönelik Öneriler

Emirgan Korusu'nun batı girişi nispeten korunmuş durumda olan bir mekandır. Restorasyona dönük veriler yeterlidir. Üst kısmı yok olmuş sövenin (So-2), analojik bir çalışma ile, benzeri olan So-1'in formundan yararlanılarak tamamlanması nispeten kolay bir süreçtir. Muhdes doğramaların ve kapı kanatlarının yerine daha uygun, estetik olanları düşünülmelidir.

Koru genelinde hakim olan anlayışta yapılacak özellikli bir döşeme ile giriş betimlenebilir. Ayrıca aydınlatma elemanlarının eksikliği de giderilmelidir. Bir tanıtım panosu Emirgan Korusu'nun tarihsel geçmişi hakkında bilgi vererek kültür aktarımını sağlayabilecektir.

Şekil 5.1 : Yol Tiplerine Dair Öneri

5.1.3. "B" Alanına Yönelik Öneriler

Beyaz Köşk'ün eski haline dönmesi mekanın özgün anlamını geri getirecektir. H-1 havuzunun orijinal konumunda, Eski Beyaz Köşk'ün orta aksında yer alması için bu eski yapının rekonstrüksiyonunun yapılması gerekmektedir. Mevcut durumda Köşk'ün güney batısında yer alan, bazıları gelişkin bireylerin koru içinde başka bir yere taşınması ile bitkisel elemanların kaybı da önlenebilir. H-1 havuzu muhdes mermer kaplamalarından ve platformdan kurtarılarak özgün durumuna kavuşturulmalıdır.

Beyaz Köşk'ün rekonstrüksiyonu ayrı bir çalışma konusudur. Bunun için kazı yapılmalı ve çıkacak temel rölövesi sonucu yeniden yapıma girişilmelidir. Bu uygulama Floransa Tüzüğü'nün 16. maddesine uygundur (bkz. Ek-1).

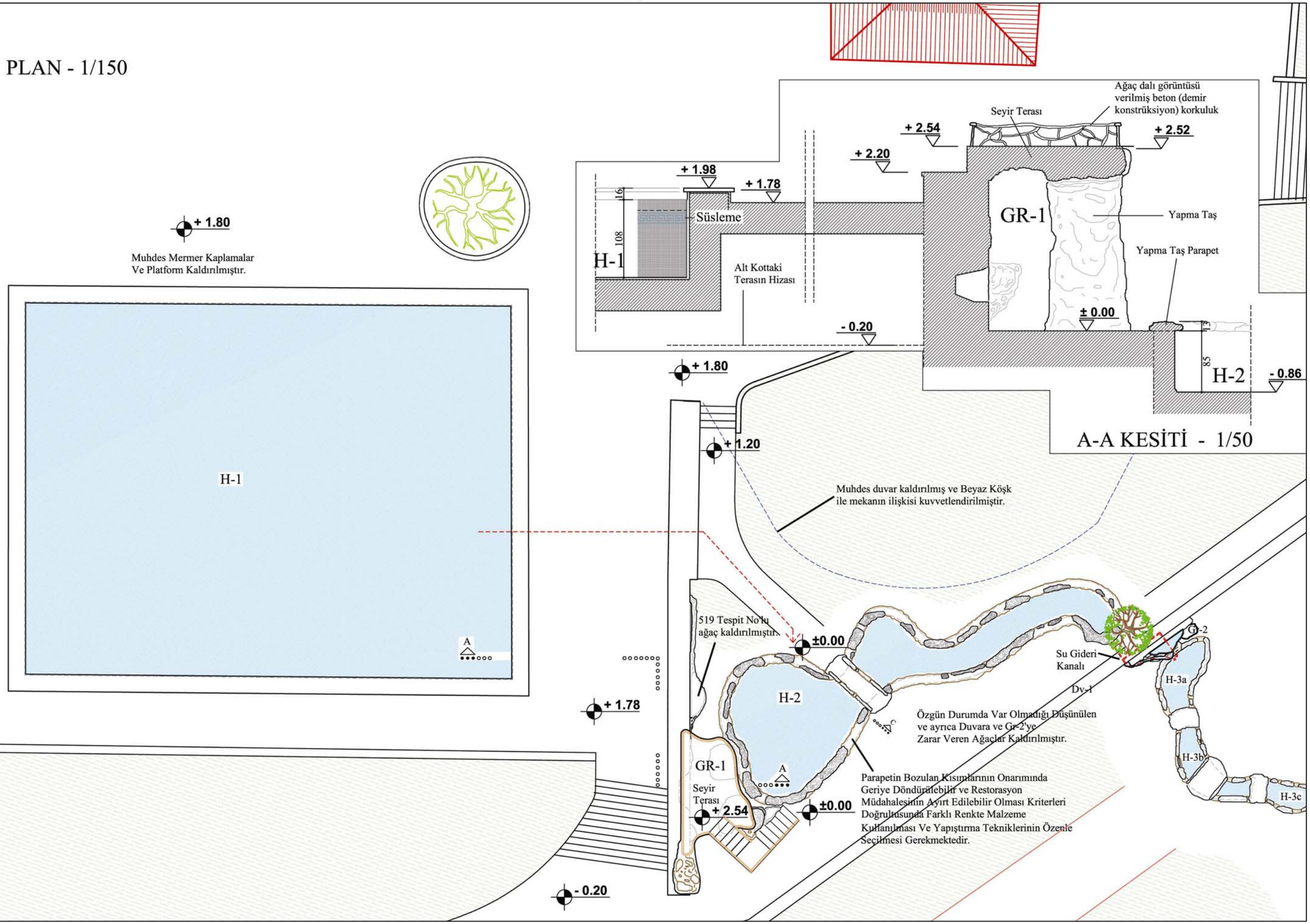
H-2 havuzunun Beyaz Köşk ile bağlantısının sağlanması gerekmektedir. Bunun için muhdes teras uygulamasının kaldırılması gerekmektedir. Böylece atıl durumda kalmış olan H-2 havuzunun değeri artacak, sirkülasyon kolaylaşacaktır. Bu öneri ve H-1 havuzu ile ilgili öneri Şekil 5.2'de gösterilmiştir.

5.1.4. "C" Alanına Yönelik Öneriler

Genel olarak "C" alanında başlıca sorun bitkisel elemanların yoğun baskısıdır. Koru genelinde yapılması gereken temizlik çalışması özellikle bu alan için hayati önem taşımaktadır. Uzman bir ekibin kontrolünde, yapısal elemanlara zarar veren bireyler kaldırılmalıdır.

Bir diğer önemli konu su motifinin canlandırılmasıdır. Bunun için ilk önce H-1 ile H-2'nin özgün durumda var olduğu düşünülen bağlantısı yeniden oluşturulmalı, Gr-2'nin bozuk kısımları düzeltilmeli, bütün su kanallarının ve havuz iç yüzeylerinin temizliği, sıva tamiri v.b. yapılmalıdır. Bu konuda, bir hidroloji mühendisinin desteğini almak şarttır. H-2, Gr-1, H-3a ve H-3b ile ilgil öneri Şekil 5.2'de gösterilmiştir.

PLAN - 1/150

Şekil 5.2 : H-1, H-2, Gr-1, Gr-2, H-3a, H-3b Kodlu Elemanlara Dair Öneri

5.1.5. "D" Alanına Yönelik Öneriler

Araştırma alanının odak noktası olan Gr-3 ve H-5 özellikle önem verilmesi gereken yapısal elemanlardır. Gr-3'ün tepe kısmında meydana gelen çöküntü, bu tip yapıların acil olarak kapsamlı bir şekilde ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çöküntünün bir nedeni muhdes korkuluk elemanının zaman içerisinde de güçlenen artı yüküdür. Bu tip korkuluklar Gr-3'ün her iki girişinde de kullanılmıştır. Giriş-çıkış kontrolünün daha değişik çözümler ile sağlanması gerekmektedir.

H-5 havuzunun kenar parapetleri her geçen gün bozulmaktadır. Bu gibi kısımlar kalıplarının alınması yöntemi ile yeniden yapıma (rekonstrüksiyon) uygun hale getirilebilir. Bu kalıp alma yöntemi, hem rölöve, hem de restorasyon amaçlı olarak korunun genelindeki bütün rustik ögeler için geçerli bir yoldur.

Gr-3 ve H-5'e yönelik restitüsyon ve restorasyon önerileri temizleme, su tahliyesi çalışmaları sonrasında geniş bir ekip ile yapılacak rölöve çalışması ile geliştirilebilecektir.

5.1.6. "E" Alanına Yönelik Öneriler

Tuvalet binası (Tu-2) Gr-4'e zarar veren başlıca etmenlerden biri olarak kaldırılması gerekli bir yapıdır. Koru içinde daha uygun bir yerde konumlandırılmalı, genel yapıya uyan bir anlayışla (yarı gömük v.b.) projelendirilmelidir. Tuvaletin kaldırılması ile birlikte, zemin orijinal kotuna getirilmeli ve kuzey girişi açılmalıdır. Güney girişinin de açılması ile birlikte Gr-4 özgün durumunda olduğu gibi tekrar içinde gezilebilir hale gelecektir. Gr-4 ve H-6 kodlu yapıların kontrolsüz gelişen ve taşıyıcı sisteme zarar veren bitkisel elemanlardan temizlenmesi gerekmektedir. Bu işlemler ile birlikte her iki yapı da detaylı rölöveleri alınabilir hale gelecektir.

H-6'nın üzerinde özgün durumunda, H-2 kodlu havuzda olduğu gibi, bir köprü bulunduğuna dair izler vardır. Ayrıca köprünün bağlandığı düşünülen noktadan Gr-4'ün seyir terasına çıkan bir merdiven olduğu düşünülmektedir. Bu yapıların çevresinde doğu ve kuzeydoğu yönünde yer yer rastlanan yol ve sert zemin düzenlemesi izleri net olarak okunamamaktadır. Gr-4 ve H-6 ile ilgili eski fotoğraf mevcut olmadığından dolayı bu

elemanların restitüsyon ve restorasyon önerileri temizleme ve açma çalışmaları sonrasında yapılacak rölöve çalışması ile geliştirilebilecektir. Aynı durum bu yapıların çevresi için de geçerlidir.

5.1.7. "F" Alanına Yönelik Öneriler

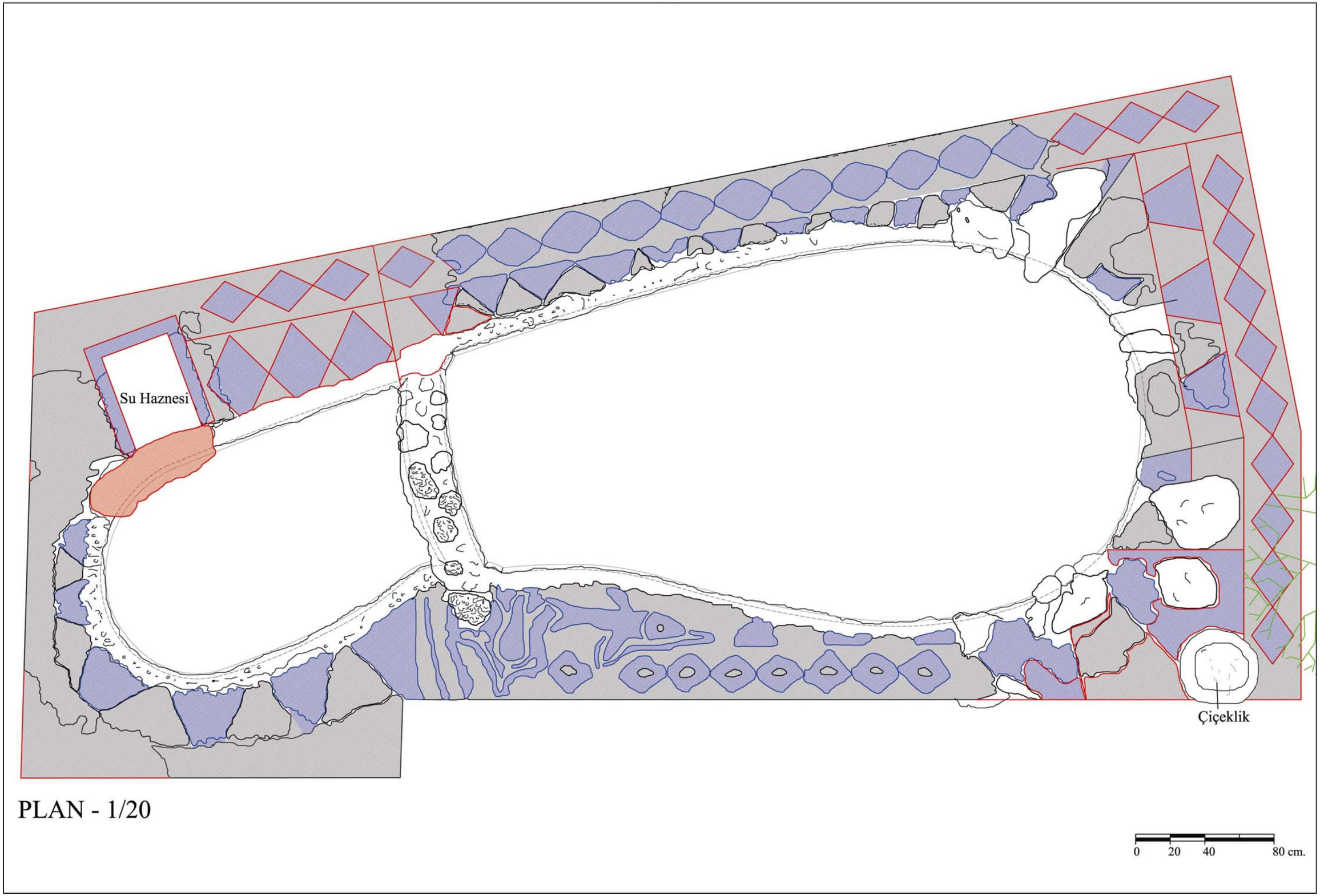
Nispeten korunmuş durumda olan alandaki en önemli yapı olan H-7 havuzu orijinal durumuna dair taşıdığı izler (kopan başlık gibi) sayesinde restorasyon sürecine diğer elemanlara nazaran daha hızlı gidecektir. Genel olarak havuzun kenarındaki ve terastaki muhdes döşeme elemanları kaldırılmalıdır. H-7 kodlu havuz ile ilgili öneri şekil 5.3'te gösterilmiştir.

H-8 ve Ci-4 elemanlarının kapsamlı bir temizlik çalışmasına tabi tutulması gerekmektedir. Ci-5 kodlu vazoların kısa bir bakım çalışması sonrasında daha iyi bir konumda sergilenmesi gerekmektedir. H-9'un üstündeki muhdes ahşap parçalar kaldırılmalıdır. H-10 ve Yd-1 kodlu elemanlar temizlenerek ve bozulan kısımlar onarılarak bu bölgedeki su motifi tekrar canlandırılmalıdır.

5.1.8. "G" Alanına Yönelik Öneriler

Pembe Köşk ve çevresinin, koru içerisindeki diğer alanlarla karşılaştırıldığında fazla tercih edilmediği analaşılmaktadır. Bu mekana daha çekici işlevlerin kazandırılması gerekmektedir. Pembe Köşk'ün kuzeydoğusundaki teras, özgün döşeme kaplamaları kullanılarak ve manzara noktalarının açılması amaçlı sınırlı budamalar yapılarak değişik işlevlerin kazandırılabileceği (açık hava sergileri v.b.) bir mekan olabilecektir.

C-5 kodlu çeşme tekne kısmındaki bazı bozulmalar dışında iyi durumdadır. Bir temizleme çalışması sonrasında yapılacak, basit kapsamlı bir onarım ile kurtarılabilir. Şekil 4.154'te "3" işareti ile gösterilen platformun restitüsyon önerisinin geliştirilmesi veya rekonstrüksiyonunun yapılması bu alanda yapılacak bir kazı çalışması neticesinde ortaya çıkacak veriler ile birlikte mümkün olabilecektir.

Şekil 5.3 : H-7 Kodlu Havuza Dair Öneri

5.1.9. "H" Alanına Yönelik Öneriler

Harabeler ayrı bir çalışma ile değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bu yapıların restorasyonu için ayrıntılı bir çalışma yapılması gerekmektedir. Bu mekanı hem İstanbul'a, hem de Emirgan Parkı'na kazandırmak için ivedilikle harekete geçilmelidir. "H" alanının üstlenebileceği birçok sayıda nitelikli işlev söz konusudur. "Boğaziçi Medeniyeti Müzesi", "İstanbul Tarihi Müzesi" gibi adlar altında araştırmaların da yapılabildiği çağdaş müze fonksiyonu veya el sanatları, müzik gibi alanlarda uygulamaların yapılabileceği bir fonksiyon getirilebilir. Belki de bu öneriler içerisinde özellikle üzerinde durulması gereken müzik üzerine olabileceklerdir. 3. bölümde de anlatıldığı gibi, Hıdiv İsmail Paşa Sahilsarayı müzikli eğlenceleri ile ünlüydü.

5.1.10. "I" Alanına Yönelik Öneriler

Fidanlık alanı koru genelinde çok büyük bir alanı kaplamaktadır ve halk tarafından kullanılamamaktadır. Park ve Bahçeler Şefliği fonksiyonları bir araya toplanarak daha küçük bir alanda faaliyet göstermelidir. Bu sayede bu alan Emirgan Korusu'na kazandırılabilecektir. Nispeten doğal ortamında bırakılmış hissi veren bu alanın belli bir bölgesinde bir botanik bahçesi oluşturulabilir.

5.1.11. Diğer Alanlara, Donatılara Ve Günümüze Ulaşamayan Diğer Önemli Yapılara Yönelik Öneriler

4. bölümde bahsedilen, Emirgan Korusu ile Eski İstinye Tersanesi alanını bağladığı söylenen geçitler üzerine bir çalışma yapılması gerekmektedir. İstanbul'un bu iki önemli rekreasyon kapasitesine sahip açık alanının bağlantısının sağlanması kentsel ölçekte büyük bir kazanç olacaktır. Bu geçitler ilginç bir turistik öge olarak değerlendirilebilir. Geçitlerin uygun olmaması durumunda bu iki önemli alanın bağlantısı uygun bir teleferik sistemi ile sağlanabilir.

Koru içerisinde eğitim amaçlı çeşitli alanlar oluşturulmalıdır. Sadece özel toplantılar, düğünler için tahsis edilmiş olan Pembe Köşk ve Beyaz Köşk bu amaçla kullanılabilir. Bu binalar küçük çaplı bir kütüphane veya sergi salonuna dönüştürülebilir. Bunun yanı

sıra korunun çeşitli yerlerinde dönemsel olarak açık hava sergileri oluşturulabilir. Koruya yapılan yeni ek mekanlarda ve onarımlarda mevcut tarihi dokunun korunması ve devamlılığı gözetilmelidir. Mevcut kent mobilyalarında (banklar, aydınlatma elemanları, piknik masaları, çöp kutuları, yön ve bilgilendirme levhaları vs.) bütünlük sağlanmalı renk ve malzeme açısından korunun özelliklerine ters düşmeyecek, çağımızın ihtiyaçlarına cevap verecek tarzda elemanlar kullanılmalıdır. Spor alanı olarak nitelendirilebilecek tek alan olan basketbol sahası iyileştirilmeli ve koru içerisinde uygun alanlar belirlenerek yeni spor alanları oluşturulmalıdır. Bakımsız ve kötü durumda olan, hatalı seçilmiş dış cephe renkleri ile görsel açıdan uyumsuzluk yaratan tuvalet binaları, trafolar ve depo birimlerinin konumları gözden geçirilip, yenilenerek alana yakışır bir hale getirilmelidir.Koru genelindeki güvenlik ve kontrol eksiklikleri giderilmelidir. Özellikle piknik alanlarında bozulmalar oluşmakta hem de büyük bir yangın tehlikesi ortaya çıkmaktadır. Koru içerisinde pikniğe daha kontrollü bir biçimde izin verilmesi önerilmektedir.

5.2. SONUÇ

Yukarıda bahsedilen bulguların ve önerilerin ışığında, 1. etapta araştırma alanı için, 2. etapta da Emirgan Korusu geneli için restorasyona yönelik sonuç değerlendirmesi, araştırma alanının öncelikli olarak ele alındığı "Emirgan Korusu Restorasyon Fikir Projesi Vaziyet Planı Paftası"nda ortaya konmuş (bkz. Ek-17) ve aşağıda belirtilmiştir.

Gerek Emirgan Korusu, gerekse diğer tarihi bahçelerin korunması ve restorasyonu ile ilgili olan kararların, yürürlükteki ilgili kanunlarla (2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 2960 sayılı İstanbul Boğaziçi Kanunu, 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu v.b. [76]) çelişmemesini ve T.C. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, T.C. Kültür Bakanlığı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve ilgili meslek odaları başta olmak üzere, diğer ilgili bakanlıkların, sivil toplum örgütlerinin, diğer ilgili kuruluşların ve halkın katılımıyla geniş bir platformda ele alınmasını sağlayacak, süreci hızlandıracak, çalışmaların bilimsel kriterler doğrultusunda yapılmasını sağlayacak kanuni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu düzenlemeler ile, diğer kültür ve tabiat varlıkları yanında tarihi bahçelerin de korunması ve restorasyonuna yönelik bir

ülke politikasının, sağlıklı bir işleyiş ve denetim mekanizmasının oluşturulması hedeflenmelidir. Bu mekanizmada etkin bir konuma sahip olacak, proje yapım ve uygulama süreçlerini denetleyecek ve yönlendirecek "Tarihi Bahçeler Koruma Yüksek Kurulu" olarak adlandırılabilecek bir birimin yapılandırılması gerekmektedir. Emirgan Korusu Köşk Bahçeleri'nin restorasyonunun gerçekleşebilmesi, bu çalışma kapsamında yapılan işlerin uygulamaya yönelik olarak ileriye götürülebilmesi için ilk adım, söz konusu düzenlemelerin yapılması ve yasal statünün oluşturulmasıdır.

Kanuni düzenlemelerin yapılması sürecinden sonra projenin resmi olarak başlatılabilmesi, mal sahibi olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin bu konuda karar almasına bağlıdır. Yukarıda bahsedilen işleyiş ve denetim mekanizması bu kararın alınmasını özendirecek ve yönlendirecek biçimde yapılandırılmalı, gerek belediyenin, gerekse diğer tarihi bahçelerin mal sahiplerinin (diğer kamu kuruluşları, özel ve tüzel kişiler) başta ekonomik olmak üzere çeşitli negatif faktörlerin baskısı altında kalmalarının önüne geçecek politikalar oluşturulmalıdır (devlet desteği, uluslararası fonlar v.b.). İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin projenin başlatılması yönünde karar almasından sonraki süreçte bu projenin yapılandırılmasına geçilmelidir. Belediye bünyesinde oluşturulacak bir bilimsel çalışma grubu, Tarihi Bahçeler Koruma Yüksek Kurulu'nun yönlendirmesi ile projenin kapsamını, işletim modelini belirlemeli, proje planlaması yapmalıdır. Diğer tarihi bahçeler için bu söz konusu bilimsel çalışma grubu kurul bünyesinde oluşturulabilir. Proje planı çıkarılmasında bu çalışma kapsamında yapılan işler iyi bir altlık olarak değerlendirilebilecektir. Projelerin ve uygulama işinin yaptırılması için nasıl bir yöntem izleneceğine karar verilmelidir. Bu işlerin, İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde oluşturulacak bir birime veya belediye dışından ekiplere ihale yoluyla yaptırılması mümkündür. Bunun dışında projenin bazı etapları için bir proje yarışması açılarak çok çeşitli fikirlerin ortaya konması sağlanabilir. Her ne şekilde olursa olsun projenin yapılması ve uygulanması için geniş bir ekibe ihtiyaç vardır. Bu ekibin içinde yeterli sayıda peyzaj mimarı, mimar, restoratör, botanikçi, şehir plancısı, inşaat mühendisi, harita mühendisi, makine mühendisi, elektrik mühendisinin yanısıra ekonomist, sosyolog gibi diğer meslek dallarından da kişiler ve yeterli sayıda teknik eleman (bahçıvan, restorasyon teknikeri, harita teknikeri v.b.) bulunmalıdır. Projenin gelişimine göre danışmanlık hizmeti alınacak çeşitli meslek dalları (hidroloji mühendisi v.b.) ortaya çıkabilecektir.

Proje ekibi kurulduktan sonra, ilk etapta, (tartışma bölümünde de belirtildiği gibi) bu çalışma kapsamında araştırma alanı olarak belirlenen bölgede yapılan mevcut bitkisel elemanların tespitlerinden ve bazı bitkisel elemanlara yönelik önerilerden yararlanılarak bakıma ve kurtarmaya yönelik bir acil eylem planı yapılması ve uygulanması gerekmektedir. 2004 kışında yıkılan ağaçların yerine boylu bireyler dikilmelidir. Diğer bireyler için de drenaj problemi dolayısıyla toprağın taşıyıcılığını yitirmesi gibi yıkılma potansiyeli yaratacak faktörlerin oluşması engellenmelidir. Kovuk oluşumu olan bireylerin restorasyonuna dair çalışmalar yapılmalıdır. Mantar oluşumları ve diğer zararlılar ile ilgili önlemler alınmalıdır. Eğilmiş olan bireyler desteklenip kurtarılmalıdır. Bireylerin belli bölgelerindeki, potansiyel tehlike oluşturan dallar budanmalıdır. Tüm bu bitkisel restorasyon çalışmaları sonucunda kurtarılamayacak durumda olduğu anlaşılan bireyler yaşamsal tehlikenin önüne geçebilmek için gerekirse kaldırılmalı yerlerine sağlıklı bireyler getirilmelidir. Özgün yapısal elemanlara zarar verdiği için taşınması önerilen bireyler en kısa zamanda taşınmalıdır. Yapısal elemanlara zarar vermeyen fakat bu çalışma kapsamında verilen restorasyon kararları doğrultusunda taşınması önerilen bitkisel elemanlara dair ön çalışmalara başlanmalıdır (kök terbiyesi [35]). Bu çalışmalar ile birlikte araştırma alanı dahilindeki bitkisel elemanlardaki bozulmaların, kayıpların durdurulması ve yaşamsal tehlike arzedecek, dal düşmesi, yıkılma gibi durumların oluşmasının engellenmesi mümkün olacaktır. Bunun yanında taşıma işlemleri sayesinde riskli durumda bulunan bazı yapısal elemanların kurtarılması (Gr-1, Gr-2 v.b.) da sağlanacaktır. Bu süreç devam ederken eşzamanlı olarak Emirgan Korusu'nun araştırma alanı dışında kalan kısımlarındaki bitkisel elemanların tespit edilmesi ve acil eylem planına dahil edilmesi gerekmektedir.

İkinci etapta uygulamaya yönelik rölövelerin yapılması, "Emirgan Korusu Tarihi Köşk Bahçelerinin Restorasyonu Araştırmaları" kapsamında yapılan çalışmanın ileriye götürülmesi gerekmektedir. Bu çalışma sırasında karşılaşılan en önemli sorunlardan biri kontrolsüz gelişmiş olan bitkisel elemanların ölçüm ve fotoğraflama işlemlerini aksatması ve çoğu yerde imkansız hale getirmesidir. Bunun yanında zamanla birikmiş olan toprak ve çamur tabakası, çöpsel atıklar, çürümüş yaprakların oluşturduğu tabakalar çalışmaları negatif etkileyen faktörlerdir. Genel bir temizlik çalışması, acil eylem planının uygulanması sırasında başlatılması gereken önemli bir süreçtir. Bu temizlik işlemleri uzmanların gözetiminde yapılmalı, restitüsyonu yönlendirebilecek

ipuçlarının kaybolması engellenmelidir. Bunun yanında H-1 ve özellikle H-5 (ve dolayısıyla Gr-3)'in uygulamaya yönelik rölöve çalışmalarının yapılabilmesi için havuzların içindeki suyun tahliye edilmesi gerekmektedir. Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan diğer bir durum ise arazinin yapısı, büyüklüğü, yapısal elemanların niteliği yüzünden uygulamaya yönelik rölöve çalışmaları için geniş bir ekibin kurulması gerektiği ve harita mühendisi desteğinin şart olduğudur. Rölöve çalışmaları için belli bir bütçenin gerektiği ortadadır. Projenin verimli bir şekilde gelişmesi, gelişmiş tekniklerin kullanılabilmesi için bu bütçenin en uygun büyüklükte planlanması gerekmektedir.

Yapısal elemanların niteliği yüzünden gelişmiş tekniklerden yararlanılması gerekmektedir. Özel tek veya çift kameralarla yapılan fotoğraf çekimlerinin değerlendirilmesi sonucu ölçekli çizimler elde edilmesine olanak veren bir rölöve tekniği olan fotogrametri bunlardan birisidir [36]. Özellikle büyük kaskad-grotto (Gr-3) için bu tekniğin kullanılması gerekmektedir. Bunun yanında yine yapma taşların niteliği yüzünden bazı kısımların kalıplarının alınması gerekecektir. Şekil 4.74'te gösterildiği gibi tüm yapısal bozulmaların uygulamaya yönelik rölövelerde gösterilmesi gerekmektedir. Bu gösterim aynı zamanda Emirgan Korusu geneli için bu çalışma kapsamında yapılan bölgelemedeki (ızgara sistem) gibi her bölge için en az 1/200 ölçekli A3 formatında paftalar üzerine işlenmelidir. Bu çalışma aynı zamanda bu aşamada bozulmanın giderilmesi ve restorasyon için gerekli maliyet hesabına yönelik bir "Ön Keşif Metraj" çıkartılmasını sağlayabilecektir. Yukarıda anlatıldığı gibi Beyaz Köşk'ün rekonstrüksiyonu ve diğer kaybolan yapısal elemanlara ait izlerin bulunması için kazı yapılması ve toprak altında kalmış olabilecek (temel v.b.) kısımların ortaya çıkarılması gerelecektir. Bu işlemden sonra yapılacak rölöveler restitüsyon ve gerekli görülürse restorasyon için veri oluşturacaktır.

Uygulamaya yönelik detaylı rölövelerin yapılmasından sonra bu çalışma kapsamında verilen belgelerden, verilerden, fotoğraflardan v.b. yararlanılarak restitüsyon ve restorasyon önerileri geliştirilmesi aşamasına geçilebilecektir. Ayrıca kentsel ölçekteki değerlendirmelerin yapılabilmesi için kentsel analizlerin yapılması gerekmektedir. Bu analizlerin ışığında, örneğin civardaki bir fabrikanın yarattığı kirlilik gibi nedenlerden dolayı kaldırılması gibi gereklilikler ortaya çıkabilecektir. Bunun yanında tüm altyapı verileri elde edilmeli ve çalışma sırasında dikkate alınmalıdır. Bu çalışma kapsamında

verilen sonuç önerileri (bkz. Ek-17) de dikkate alınarak yapılacak restorasyon projesi ve keşif metraj çalışmasından sonra uygulamaya geçilebilecektir. Önerilerin geliştirilmesi ve uygulama sırasında Venedik ve Floransa tüzüklerindeki ilkelere uyulması gerekmektedir (bkz. Ek-1). Özellikle her türlü müdahalenin geriye döndürülebilir ve özgün dokudan ayrı olarak fark edilebilir olması önemlidir.

Bitkisel elemanlara dönük restorasyon çalışmalarında, yeniden düzenlenme zorunluluğu ortaya çıkan alanlarda, Emirgan Korusu'nun özgün bitkisel düzenlemesinde yer alan türlerin kullanılmasına dikkat edilmelidir. İstanbul'da tarihi bahçelerde kullanılan türlerin birçoğunun yabancı ülkelerden getirilmiş olduğu bilinmektedir [41]. Hıdiv İsmail Paşa'nın herhangi bir bitkiyi getirtmek için yeterli mali gücünün olduğu bilinmektedir. Bu nedenden ve araştırma alanının özgün bitkisel peyzaj planının günümüzde mevcut olmamasından dolayı, o zaman kullanılan türlerin kesin bir listesini yapmak mümkün olmamakta ve özellikle özgün çalı ve yerörtücü türlerinin hangileri olduğu kesin olarak ortaya konamamaktadır. Buna rağmen, Türk Bahçesi'nde, İstanbul'daki tarihi bahçelerde kullanılmış olan türlerin ve mevcut bitkisel elemanların tespiti çalışmasının (yaşlı bireyler v.b.) analizi ile tablo 5.1'de verilmiş olan listenin oluşturulması mümkündür. Emirgan Korusu'nda yapılacak bitkisel düzenleme çalışmalarında bu listeden yararlanılması önerilmektedir.

Tablo 5.1 : Emirgan Korusu'nun Özgün Durumunda Kullanıldığı Düşünülen Bitki Türleri

EMİRGAN KORUSU GENELİ İÇİN ÖZGÜN BİTKİ TÜRLERİ LİSTESİ	
Latince Adı	Türkçe Adı
Aesculus hippocastanum L.	BEYAZ ÇİÇEKLİ ATKESTANESİ
Albizia julibrissin Durazz.	GÜLİBRİŞİM
Arundo donax L.	KAMIŞ
Berberis thunbergii L.	DİKEN ÜZÜMÜ (JAPON KADIN TUZLUĞU)
Betula pubescens Ehrh.	TÜYLÜ HUŞ
Buxus microphylla Sieb. and Zucc.	JAPON ŞİMŞİRİ
Buxus sempervirens L.	ADİ ŞİMŞİR
Calocedrus decurrens (T.) F.(syn: *Libocedrus dec*.)	KALİFORNİYA SU SEDİRİ
Carpinus betulus L.	ADİ GÜRGEN
Cassia corymbosa Lam.	SİNAMEKİ
Cedrus atlantica (Endl.) Manetti	ATLAS SEDİRİ

EMİRGAN KORUSU GENELİ İÇİN ÖZGÜN BİTKİ TÜRLERİ LİSTESİ	
Cedrus atlantica (Endl.) Manetti 'Glauca'	MAVİ ATLAS SEDİRİ
Cedrus deodara G. Don in Loud.	HİMALAYA SEDİRİ
Cedrus libani A. Richard	LÜBNAN SEDİRİ (TOROS SEDİRİ)
Celtis australis L.	ÇİTLENBİK AĞACI (DAĞDAĞAN)
Cerasus mahaleb (L.) Miller	MAHLEP
Cercis siliquastrum L.	ERGUVAN
Cinnamomum camphora (L.) Presl.	KAFUR AĞACI
Clematis cirrhosa L.	ORMAN ASMASI
Cortaderia selloana (Schult.) Aschers. and Graebn.	PAMPAS OTU
Corylus avellana L.	ADİ FINDIK
Crataegus monogyna Jacq.	GEYİK DİKENİ (ALIÇ)
Cupressus sempervirens var. horizontalis (M.) G.	MEZARLIK SERVİSİ
Cupressus sempervirens var. pyramidalis Nym.	PİRAMİDAL MEZARLIK SERVİSİ
Diospyros kaki L.f.	BÜYÜK MEYVELİ TRABZON HURMASI
Elaeagnus pungens Thunb.	GÜMÜŞİ İĞDE
Eriobotrya japonicus (Thunb.) Lindl.	MALTA ERİĞİ
Euonymus japonicus Thunb.	JAPON TAFLANI
Ficus carica L.	İNCİR
Fraxinus angustifolia Vahl.	UZUN YAPRAKLI DİŞBUDAK
Fraxinus excelsior L.	ADİ DİŞBUDAK
Ginkgo biloba L.	ÇİN MABET AĞACI
Gleditsia triacanthos L.	AMERİKAN GLADİÇYASI
Hedera helix L.	ADİ ORMAN SARMAŞIĞI
Hydrangea macrophylla (Thunb.) Ser.	BÜYÜK ÇİÇEKLİ ORTANCA
Iris germenica L.	SÜSEN
Jasminum fruticans L.	SARI ÇİÇEKLİ YASEMİN
Juglans regia L.	ADİ CEVİZ
Koelreuteria paniculata Laxm.	GÜNEY KANDİLİ (SABUN AĞACI)
Lagerstroemia indica L.	OYA AĞACI
Laurocerasus officinalis Roemer (syn: *Pr. laur*. L.)	KARAYEMİŞ
Laurus nobilis L.	DEFNE
Ligustrum japonicum Thunb.	JAPON KURTBAĞRI
Ligustrum vulgare L.	ADİ KURTBAĞRI
Magnolia grandiflora L.	BÜYÜK ÇİÇEKLİ MANOLYA
Malus communis Poir.	ELMA
Morus alba L.	AK DUT
Nerium oleander L.	ZAKKUM
Philadelphus coronarius L.	FİLBAHRİ
Philyrea latifolia L.	GENİŞ YAPRAKLI AKÇAKESME

EMİRGAN KORUSU GENELİ İÇİN ÖZGÜN BİTKİ TÜRLERİ LİSTESİ	
Picea abies (L.) Karst.	AVRUPA LADİNİ
Pinus brutia Ten.	KIZILÇAM
Pinus griffithii Mc. Clelland.	AĞLAYAN ÇAM
Pinus pinea L.	FISTIK ÇAMI
Pistacia atlantica Desf.	ATLANTİK FISTIĞI
Pittosporum tobira (Thunb.) Ait.	PİTOSPORUM
Platanus x *acerifolia* (Ait.) Willd.	LONDRA ÇINARI
Populus nigra L. 'Pyramidalis'	PİRAMİDAL KARA KAVAK
Prunus avium L.	KUŞ KİRAZI
Prunus spinosa L.	ÇAKAL ERİĞİ
Pyracantha coccinea Roem.	ATEŞ DİKENİ
Pyrus communis L.	ARMUT
Quercus dentata Thunb.	JAPON İMPARATOR MEŞESİ
Quercus frainetto Ten.	MACAR MEŞESİ
Quercus ilex L.	PIRNAL MEŞESİ
Quercus robur L.	SAPLI MEŞE
Robinia pseudoacacia L.	BEYAZ ÇİÇEKLİ YALANCI AKASYA
Rosa canina L.	KUŞ BURNU
Rosa spp.	GÜL
Rosmarinus officinalis L.	BİBERİYE
Rubus ideus L.	BÖĞÜRTLEN
Ruscus aculeatus L.	DİKENLİ MERSİN
Salix babylonica L.	SALKIM SÖĞÜT
Salvia officinalis L.	ADAÇAYI
Santolina chamaecyparis L.	LAVANTİN
Sophora japonica L.	JAPON SOFORASI
Sophora japonica L. 'Pendula'	SARKIK DALLI JAPON SOFORASI
Sorbus aucuparia L.	DİŞBUDAK YAPRAKLI ÜVEZ
Syringa vulgaris L.	ADİ LEYLAK
Taxus baccata L.	ADİ PORSUK
Taxus baccata L. 'Fastigiata'	ADİ PORSUK
Thuja orientalis L.	DOĞU MAZISI
Tilia tomentosa Moench. (T. Argentea Desf.)	GÜMÜŞİ IHLAMUR
Ullmus glabra Huds.	DAĞ KARAAĞACI
Ulmus minor Miller	KARAAĞAÇ
Viburnum opulus L.	ADİ KARTOPU (İLKBAHAR KARTOPU)
Viburnum tinus L.	KIŞ KARTOPU (DEFNE YPR. KARTOPU)

Tarihi bahçelerin gittikçe kaybolmaya başladığı günümüzde, yukarıda bahsedilen kanuni düzenlemelerin yardımıyla verimli bir işleyiş ve denetim mekanizmasının oluşturulması sürecinin ne kadar zaman alacağı bilinmemektedir. Bu sürecin tamamlanması aşamasında da yapılabilecekler vardır. Kültür ve doğa varlıklarının uğradığı tahribatın özellikle son 20 yıldaki gelişmeler değerlendirildiğinde bile korkunç boyutlara vardığı ele alındığında, diğer kültür varlıkları yanında tarihsel bahçeler konusunda yapılan ve yapılacak çalışmaların en verimli şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Üniversitelerin peyzaj mimarlığı ve mimarlık bölümlerinde ve diğer ilgili anabilim dallarında, lisans ve lisansüstü düzeylerinde yapılacak çalışmaların tarihsel bahçeler konusuna ve giderek tüm kültür ve doğa varlıklarını koruma amacına yönlendirilebilmesi mümkündür. Üniversiteler arası bir bilimsel çalışma grubu oluşturularak, her türlü çalışmanın belli bir amaca yönelik olarak organize edilebilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada karşılaşıldığı gibi diğer çalışma alanlarında da alanının büyüklüğü, ekip yetersizliği, pahalı teknolojik ekipman (fotogrametrik rölöve aleti, nuvo, teodolit v.b.) eksikliği, diğer meslek dallarından kişilerin yapabileceği işler (harita mühendisliği v.b.), mali yetersizlikler gibi negatif faktörler ile karşılaşılabilecektir. Bu negatif durumun oluşmaması için yeterli sayıda peyzaj mimarlığı, mimarlık v.b. öğrencilerinden (lisans, lisansüstü) oluşturulacak grubun aynı alanda çalışması sağlanabilir. Bu tip bir oluşum, söz konusu tarihsel bahçenin korunması ve restorasyonu ile ilgili çalışmaların elde edilmesini kolaylaştıracak, daha verimli bir hale getirecektir. Bunun yanısıra belediye gibi kamu kuruluşlarından alınacak bilgi ve belgelerin daha kolay elde edilebilmesi için bu kuruluşlar ile (özellikle belediye) bu söz konusu üniversiteler arası kurul arasındaki ilişkinin kurulması gerekmektedir. Bu tip bir organizasyon ile kültürel ve doğal değerlerin kaybolmasını önleyecek çalışmalar zaman faktörüne yenik düşmeyecektir. Örneğin İstanbul'daki tüm tarihi bahçeler ile ilgili envanter, rölöve v.b. çalışmalarının bu yöntem ile birkaç sene içerisinde bitirilebilmesi mümkündür. Özellikle İstanbul kenti üniversitelerinin çokluğu açısından bu uygulama için iyi bir potansiyele sahiptir.

"İstanbul - Emirgan Korusu Tarihi Köşk Bahçelerinin Restorasyonu Üzerine Araştırmalar" adlı bu çalışmanın ileride uygulamaya gidecek bir sürecin başlangıcı olması ve bu tip çalışmaların yukarıda bahsedilen kriterler doğrultusunda geliştirilmesi temenni edilmektedir.

KAYNAKLAR

1. ÇEÇENER, B., 1995, *İstanbul'un Kültür ve İmar Sorunları,* TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, Çizgi Basım Yayın Kağıtçılık Ltd. Şti., İstanbul, 975-375-163-9.

2. KUBAN, D., 2000, *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu*, Yapı-Endüstri Merkezi, Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul, 975-7438-96-0.

3. ÖZTAN, Y. ve YAZGAN, M., 1985, Milli Saraylarımızın Park Ve Bahçelerinin Korunması Ve Geliştirilmesine İlişkin Öneriler Ve Dış Ülkelerden Bazı Örnekler, *T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu – Bildiriler Kitabı*, 1984, İstanbul. Cenkler Koll. Şti., İstanbul: T.B.M.M. Başkanlığı, 107-116.

4. ÖZDEŞ, G., 1975, Boğaziçi'nin Karakteri Koruma ve Geliştirme Sorunları, *İstanbul Boğazı Ve Çevresi Sorunları Simpozyumu*, 1973, İstanbul. Kutulmuş Matbaası, İstanbul: Çevre Koruma Ve Yeşillendirme Derneği, 181-198.

5. ATASOY, N., 2002, *Hasbahçe: Osmanlı Kültüründe Bahçe Ve Çiçek,* AYGAZ, Mas Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 975-296-016-2

6. PAMAY, B., 1979, İstanbul halkının rekreasyon gereksinimi ve eğilimleri ile yeşil alan ilişkisi, *Büyük İstanbul'un Yeşil Alan Sorunları Ulusal Simpozyumu*, 1978, İstanbul. Güçlü Matbaacılık, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, 161-168.

7. EVYAPAN, G.A., 1972, *Eski Türk Bahçeleri Ve Özellikle Eski İstanbul Bahçeleri,* O.D.T.Ü., Başnur Matbaası, Ankara.

8. AKDOĞAN, G., 1995, Dünden Bugüne Bahçe Kültürümüz, *Sanat Dünyamız (-Bahçe Kültürü)*, 58, 7-14.

9. SARKOWİCZ, H., 2003, *Bahçelerin Ve Parkların Tarihi,* Dost Kitabevi, Pelin Ofset, Ankara, 975-298-079-1.

10. ÖZTAN, Y., 1968, *Beyrut Milletlerarası Bahçe Sergisi İçin Hazırlanan Türk Bahçesi Projesinin Peyzaj Planlaması* (Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yıllığı Yıl:18 Fasikül 2'den Ayrıbasım), Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

11. HASOL, D., 1995, *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü,*Yapı-Endüstri Merkezi, Ünal Ofset, İstanbul, 975-7483-30-8.

12. EVYAPAN, G.A., 1995, 18. ve 19. Yüzyıllarda Türk Bahçe Sanatında İzlenen Batı Etkileri, *Sanat Dünyamız (-Bahçe Kültürü)*, 58, 15-19.

13. ELDEM, S.H., 1973, *Eski Türk Bahçeleri,* T.C. Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

14. GÜLSEN, Ö., 2000, Eklektik, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, 1, 505-506.

15. ÖZER, B., 1986, *Yorumlar,* Yapı-Endüstri Merkezi, Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul, 975-7438-15-4

16. EVYAPAN, G.A., 1974, *Tarih İçinde Formel Bahçenin Gelişimi Ve Türk Bahçesinde Etkileri,* O.D.T.Ü., Nuray Matbaası, Ankara.

17. RONA, Z., Pitoresk, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, 3, 1485-1486.

18. ECZACIBAŞI VAKFI, Grotto, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, 2, 718.

19. TURANİ, A., 1992, *Dünya Sanat Tarihi,* Remzi Kitabevi A.Ş., Evrim Matbaacılık, İstanbul, 975-14-0360-X.

20. ECZACIBAŞI VAKFI, Rustik, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, 3, 1594.

21. BROOKES, J., 1987, Gardens Of Paradise, Weidenfeld and Nicolson, London, 0-297-7868-2

22. DİŞBUDAK, D., 1992, Geçmişten Günümüze Ihlamur Mesiresi, 156-167, *Milli Saraylar 1992*, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Saray Ve Köşkler Grup Başkanlığı, T.B.M.M. Basımevi, Ankara, 975-95334-0-5.

23. GÜRENLİ, E., 1987, Dünden Bugüne Saray Bahçeleri, *Milli Saraylar*, 1987/1 (1), 61-67.

24. KURTOĞLU, K., 1994, *Önemli Bir Turistik Mahal Olarak İstanbul ve Milli Saraylar*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Marmara Ü. Teknik Eğitim Fak. Döner Sermaye İşl. Matbaa Birimi, İstanbul, 975-400-152-9.

25. T.T.O.K., 1983, *Türkiye'nin Turing Ve Otomobil Kurumu 60.Yıl 1923-1983,* T.T.O.K., Apa Ofset Basımevi, İstanbul.

26. DEMİRKAYA, R., 1994, Tarihi Kentlerde Tarihi Park Ve Bahçelerin Değerlendirilmesi Ve İstanbul Örneği, Peyzaj Mimarlığı, 7, 31-33.

27. GOULTY, S.M., 1993, *Herritage Gardens Care, Conservation and Management,* Routledge, London, 0-415-07474-6.

28. MEMLUK, Y. ve ARSLAN, M., 1985, Tarihi Bahçelerin Tanıtımı Ve Değerlendirilmesine Bir Örnek: Herrenhausen Garten Hannover, *T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu – Bildiriler Kitabı*, 1984, İstanbul. Cenkler Koll. Şti., İstanbul: T.B.M.M. Başkanlığı, 101-105.

29. DEBİE, F., 1995, 18. ve 19. Park ve Bahçeler Coğrafyasına Bir Giriş, *Sanat Dünyamız (-Bahçe Kültürü)*, 58, 125-133.

30. AHUNBAY, Z., 1996, *Tarihi Çevre Koruma Ve Restorasyon*, Yapı-EndüstriMerkezi, İstanbul, 975-7438-38-3.

31. ICOMOS, 2003, *Venice Charter* [online], www. Icomos.org /venice charter [Ziyaret Tarihi: 9 Mart 2003]

32. BAYKAL, F., 1983, Ülkemizde Doğal Ve Tarihi Çevreyi Koruma Çabaları, Yüksek Lisans, Yıldız Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

33. ICOMOS-IFLA, 1981, *Florence Charter.* 21 Mayıs 1981, Florence, Italy.

34. ÇELEM, H. ve PERÇİN, H., 1985, Milli Saray Bahçelerimizde Anıt Niteliğindeki Ağaç Varlığının Bakım, Onarım Ve Yenileme Teknikleri, *T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu – Bildiriler Kitabı*, 1984, İstanbul. Cenkler Koll. Şti., İstanbul: T.B.M.M. Başkanlığı, 117-122.

35. ÜRGENÇ, İ.S., 1998, *Genel Plantasyon Ve Ağaçlandırma Tekniği,* İstanbul Üniversitesi, İ.Ü. Rektörlüğü Basımevi, İstanbul, 975-404-443-0.

36. ULUENGİN, M.B., 2002, *Rölöve*, Yapı-Endüstri Merkezi, Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul, 975-8599-22-4

37. İstanbul Belediyesi Harita Genel Müdürlüğü, 1995, *Halihazır Haritalar,* 1:5000, İ.B.B., İ.B.B..

38. İstanbul Belediyesi Harita Genel Müdürlüğü, 1995, *Halihazır Haritalar,* 1:1000, İ.B.B., İ.B.B..

39. İstanbul Belediyesi Harita Genel Müdürlüğü, 1999, *Halihazır Haritalar,*1:1000, İ.B.B., İ.B.B..

40. İstanbul Belediyesi Harita Genel Müdürlüğü, 1995, *Ortofotolar*, İ.B.B., İ.B.B..

41. YALTIRIK, F. ve EFE, A. ve UZUN, A., 1997, *Tarih Boyunca İstanbul'un Park Bahçe Ve Koruları Egzotik Ağaç Ve Çalıları,* İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İSFALT), Esen Ofset, İstanbul, 975-8183-00-1.

42. ERİNÇ, S., 1979, Büyük İstanbul yöresinin doğal bitki örtüsü ve potansiyeli, *Büyük İstanbul'un Yeşil Alan Sorunları Ulusal Simpozyumu*, 1978, İstanbul. Güçlü Matbaacılık, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, 1-10.

43. YALTIRIK, F. ve ULUOCAK, N., 1975, İstanbul Boğaz Çevresi Bitki Örtüsü Özellikleri ve Fonksiyonları, *İstanbul Boğazı Ve Çevresi Sorunları Simpozyumu*, 1973, İstanbul. Kutulmuş Matbaası, İstanbul: Çevre Koruma Ve Yeşillendirme Derneği, 111-117.

44. DÖNMEZ, Y., 1990, *Trakya'nın Bitki Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 975-404-177-6.

45. ŞEHSUVAROĞLU, H.Y., 1952, İstinye'ye Dair, *Boğaziçi'ne Dair,* TTOK, 1970, İstanbul, 74-75.

46. YAZICI, Y., 1993, *Bütün Yönleriyle Boğaziçi'ndeki Cennet Sarıyer*, Form Yayınları, Form Matbaacılık Ltd. Şti., İstanbul, 975-7701-21-1.

47. İSTANBUL VALİLİĞİ, 1973, Emirgan, *İstanbul İl Yıllığı*, 62-63.

48. ŞEHSUVAROĞLU, H.Y., 1950, Emirgan'a Dair, *Boğaziçi'ne Dair,* TTOK, 1970, İstanbul, 71-73.

49. YALTIRIK, F., 1994, Emirgan Korusu, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi,* 3, 170-171, İstanbul.

50. KOÇU, R.E., 1968, Emirgan, *R.E.K. İstanbul Ansiklopedisi,* 9, 5091-5092.

51. ŞEHSUVAROĞLU, H.Y., 1959, Emirgan'da Eski Bir Yalı, *Boğaziçi'ne Dair,* TTOK, 1970, İstanbul, 244-245.

52. ERDOĞAN, M., 1958, Osmanlı Devrinde İstanbul Bahçeleri, Vakıflar Dergisi 4, 149-182

53. AYSU, Ç., 1994, Emirgan, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi,* 3, 168-169, İstanbul.

54. KOÇU, R.E., 1968, Emirgan Camii, *R.E.K. İstanbul Ansiklopedisi,* 9, 5093-5094.

55. DEMİRSAR, B., Emirgan Camii, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi,* 3, 169-170

56. ŞEHSUVAROĞLU, H.Y., 1957, Emirgan Yalıları, *Boğaziçi'ne Dair,* TTOK, 1970, İstanbul, 241-244.

57. ŞEHSUVAROĞLU, H.Y., 1957, Emirgan Hıdiv İsmail Paşa Yalısı, *Boğaziçi'ne Dair,* TTOK, 1970, İstanbul, 246-248.

58. GÜLERSOY, Ç., 1985, *Hıdiv'ler ve Çubuklu Kasrı*, Türkiye Turing Ve Otomobil Kurumu, Apa Ofset Basımevi, İstanbul.

59. ÇETİN, A., 1991, Hıdiv İsmail Paşa, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 4, 117-119.

60. 1975, İsmail Paşa, *Türk Ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, 6, 3001-3002.

61. ALTUNDAĞ, Ş., 1967, İsmail Paşa, *İslam Ansiklopedisi*, 5 (2), 1115-1119.

62. GÜLERSOY, Ç., 1984, Emirgan Parkı, *Sanat Çevresi,* 69, 75-79.

63. ELDEM, S.H., 1993, *Boğaziçi Yalıları I Rumeli Yakası,* Vehbi Koç Vakfı, Güzel Sanatlar Basımevi, İstanbul.

64. ÖZTUNCAY, B., 2000, *Vasilaki Kargopulo Hazret-i Padişahi'nin Serfotoğrafı*, BOS Birleşik Oksijen San. A.Ş., MAS Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 975-6648-00-7.

65. ELDEM, S.H., 1979, *Boğaziçi Anıları*, ALETAŞ Alarko Eğitim Tesisleri A.Ş., Çeltüt Matbaacılık Kol. Şir., İstanbul.

66. İSTANBUL BELEDIYESİ, 1927, *Rumeli Ciheti Haritaları (RUM42-49-50-51),* Atatürk Kitaplığı Harita Arşivi.

67. İSTANBUL BELEDIYESİ, 1940 (?), *Boğaziçine Ait Hava Fotoğrafları,* İ.T.Ü. Arşivi.

68. İSTANBUL BELEDIYESİ, 1970 (?), *Halihazır Haritalar*, 1:2000, İ.T.Ü. Arşivi.

69. AKÇURA, G., 1993, *Boğaziçi Yazıları*, Aktif Finans Factoring Hizmetleri A.Ş., MAS Matbaacılık, İstanbul, 975-7355-01-1.

70. GÜLERSOY, Ç., 1970, *Boğaziçi Koruları*, Türkiye Turing Ve Otomobil Kurumu, Kağıt Ve Basım İşleri A.Ş., İstanbul.

71. İSTANBUL BELEDİYESİ, 1943, *Güzelleşen İstanbul XX. NCİ YIL,* İstanbul Belediyesi, İstanbul Belediyesi Matbaası.

72. İSTANBUL BELEDİYESİ, 1947, *Yenileşen İstanbul - 1939 Başından 1947 Sonuna Kadar İstanbul'da Neler Yapıldı?,* İstanbul Belediyesi, İstanbul Belediyesi Matbaası.

73. IŞIN, E., Çelik Gülersoy, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi,* 3, 436-437

74. Beltur A.Ş., 2003, *Pembe Köşk* [online], Beltur A.Ş., http://www.beltur.com.tr/¿s=pembekosk [Ziyaret Tarihi: 12 Kasım 2003]

75. Beltur A.Ş., 2003, *Sarı Köşk* [online], Beltur A.Ş., http://www.beltur.com.tr/¿s=pembekosk [Ziyaret Tarihi: 12 Kasım 2003]

76. ŞAKAR M., 1996, *İmar Mevzuatı*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., Beta Basım A.Ş., Istanbul, 975-486-226-5.

77. İstanbul Belediyesi Harita Genel Müdürlüğü, 1983, *Boğaziçi Öngörünüm Tatbikat Planı, Dosya No: 269, Evrak No: 1993-3/8/1983, Sayı No: 340133955-8539, Bakanlık T.T.: 22/7/1983, İstanbul A-124 (248.DZ.IIIb),* 1:1000, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar Müdürlüğü Arşivi.

78. İstanbul Belediyesi Harita Genel Müdürlüğü, 1983, *Boğaziçi Öngörünüm Tatbikat Planı, Dosya No: 216, Evrak No: 1993-3/8/1983, Sayı No: 340133955-8539, Bakanlık T.T.: 22/7/1983, İstanbul A-125 (248.DZ.IIc),* 1:1000, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar Müdürlüğü Arşivi.

79. İstanbul Belediyesi Harita Genel Müdürlüğü, 1983, *Boğaziçi Öngörünüm Tatbikat Planı, Dosya No: 269, Evrak No: 1993-3/8/1983, Sayı No: 340133955-8539, Bakanlık T.T.: 22/7/1983, İstanbul AA-124 (248.EA.IVa)*, 1:1000, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar Müdürlüğü Arşivi.

80. İstanbul Belediyesi Harita Genel Müdürlüğü, 1983, *Boğaziçi Öngörünüm Tatbikat Planı, Dosya No: 269, Evrak No: 1993-3/8/1983, Sayı No: 340133955-8539, Bakanlık T.T.: 22/7/1983, İstanbul AA-125 (248.EA.Id)*, 1:1000, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar Müdürlüğü Arşivi.

81. İstanbul Belediyesi Harita Genel Müdürlüğü, 1996, *Kadastral Paftalar-Emirgan, İstinye, Reşitpaşa Mah.,* 1:2000, İ.B.B., İ.B.B..

82. İstanbul Belediyesi Harita Genel Müdürlüğü, 2003, *Mülkiyet Bilgisi--Emirgan, İstinye, Reşitpaşa Mah.,* 1:2000, İ.B.B. Tapu Kadastro Müdürlüğü, İ.B.B..

83. 1986, Muhdes, *Büyük Larousse Sözlük Ve Ansiklopedisi*, Gelişim Yayınları A.Ş., GE-PA Basım San. Tic. A.Ş., İstanbul.

84. GÜL A., ve GÜL A.Y., ve KILIÇ A., 1993, İstinye, *İstanbul,* 5, 113-117.

85. Mustafa Pehlivanoğlu Tasarım Ve Uygulama LTD., 1995, *Beyaz Köşk Restorasyon Projesi,*1:200, (müteahhit) Hamit Mercan.

86. İSTANBUL BELEDİYESİ, 1949, *Cumhuriyet Devrinde İstanbul,* İstanbul Belediyesi, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.

87. İSTANBUL BELEDİYESİ, 1947, *İstanbul İçin 2*, İstanbul Belediyesi, Cem Ofset Matbaacılık San. A.Ş.

88. KAYACIK, H., 1980, *Orman Ve Park Ağaçlarının Özel Sistematiği – 1 Gymnospermae*, İ.Ü.Orman Fakültesi, İstanbul.

89. KAYACIK, H., 1963, *Orman Ve Park Ağaçlarının Özel Sistematiği – 2 Angiospermae*, İ.Ü.Orman Fakültesi, İstanbul.

90. KAYACIK, H., 1966, *Orman Ve Park Ağaçlarının Özel Sistematiği – 3 Angiospermae*, İ.Ü.Orman Fakültesi, İstanbul.

91. PAMAY, B., 1979, 150. Sayfadaki Fotoğraf, *Büyük İstanbul'un Yeşil Alan Sorunları Ulusal Simpozyumu*, 1978, İstanbul. Güçlü Matbaacılık, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, 150.

92. KAPAK, 1979, *Kapaktaki fotoğraf*, Kentlerdeki yeşil Alanlar Korunması Ve Geliştirilmesi Simpozyumu, 1975, İstanbul: Çevre Koruma Ve Yeşillendirme Derneği, Kapak.

EKLER

Ek-1 : Venedik Ve Floransa Tüzükleri

Ek-2 : Araştırma Alanının İstanbul İçindeki Konumu Paftası – 1/150000

Ek-3 : Emirgan Korusu'nun 1995 Yılına Ait Hava Fotoğrafı

Ek-4 : Prof. Sedad Hakkı Eldem'in Emirgan Civarına Dair Restitüsyon Çizimi

Ek-5 : Emirgan Korusu Ve Çevresinin 1927 Yılına Ait Haritası

Ek-6 : Emirgan Korusu'nun 1940'lı Yıllara Ait Hava Fotoğrafı (Kısmi)

Ek-7 : Emirgan Korusu Ve Yakın Çevresinin 1970'li Yılllara Ait Halihazır Haritası

Ek-8 : Emirgan Korusu Ve Yakın Çevresinin 1995 Yılına Ait Halihazır Haritası

Ek-9 : Emirgan Korusu Ve Yakın Çevresinin 1999 Yılına Ait Halihazır Haritası

Ek-10 : Emirgan Korusu Ve Yakın Çevresinin (Etki Alanı) Mülkiyet Analizi – 1/6750

Ek-11 : Emirgan Korusu Ve Yakın Çev. (Etki Alanı) Arazi Kullanımı Analizi –1/6750

Ek-12 : Emirgan Korusu'nun Mevcut Alan Kullanımı Paftası – 1/3000

Ek-13 : Emirgan Korusu (Araştırma Alanı Merkezli) Analitik Değer. P.– 1/2000

Ek-14 : Analitik Rölöve ve Mevcut Bitkisel Elemanların Tes. P. (Araştırma Al.) - 1/500

Ek-15 : Mevcut Bitkisel Elemanların Tespiti Listesi

Ek-16 : Emirgan Korusu (Araştırma Alanı Merkezli) Restitüsyon Önerisi - 1/3000

Ek-17 : Emirgan Korusu (Araştırma Alanı Merkezli) Restorasyon Önerisi - 1/1000

ÖZGEÇMİŞ

Kerem İlhami BUĞDAYCIOĞLU, 20.08.1973 yılında İstanbul'da doğdu. İlköğrenimini İlhami Ahmed Örnekal'da, tamamladı. Ortaokul ve liseyi Özel Ortadoğu Lisesi'nde okudu. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. 2000 yılında İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimi görmeye başladı.